

กลยุทธ์การใช้สื่อเพื่อปลูกฝังโภชนศึกษาแก่สตรีชนบท จังหวัดสุพรรณบุรี

นางดวงทิพย์ วรพันธุ์

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาการประชาสัมพันธ์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๒๕

ISBN 974-560-989-7

015151

MEDIA UTILIZATION STRATEGIES IN ESTABLISHING NUTRITION
EDUCATION CONCEPT IN THE RURAL WOMEN OF SUPHAN BURI PROVINCE

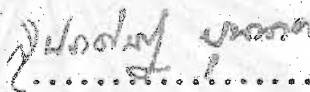
Mrs. Duangthip Vorapan

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts
Department of Public Relations
Graduate School
Chulalongkorn University

1982

หัวข้อวิทยานิพนธ์   กลยุทธ์การใช้สื่อเพื่อปลูกฝังโภชนศึกษาแก่สตรีชนบท จังหวัดสุพรรณบุรี
โดย   นางดวงทิพย์ วรพันธ์
ภาควิชา   การประชาสัมพันธ์
อาจารย์ที่ปรึกษา   รองศาสตราจารย์ ดร. อรรรรณ ปิรันธน์โอวาท

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยจัดฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุประดิษฐ์ บุนนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

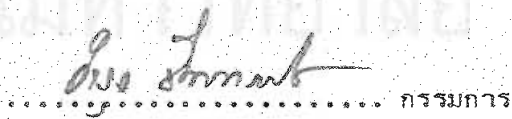
..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนวดี บุญลือ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. อรรรรณ ปิรันธน์โอวาท)

..... กรรมการ
(ดร. อัญชลี สีสุวรรณค์)

..... กรรมการ
(ดร. อารัง จันทวานิช)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์	กลยุทธ์การใช้สื่อ เพื่อปลูกฝังโภชนศึกษาแก่สตรีชนบท จังหวัดสุพรรณบุรี
ชื่อนิสิต	นางดวงทิพย์ วรพันธุ์
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. อรรวรมย์ ปิณฑนโอบวาท
ภาควิชา	การประชาสัมพันธ์
ปีการศึกษา	๒๕๒๔

บทคัดย่อ

ปัญหาการขาดสารอาหารในประชากรบางกลุ่มของไทยในปัจจุบัน เป็นปัญหาโภชนาการที่สำคัญและเร่งด่วนของชาติ ไม่ว่าบุคคลที่ป่วยหรือตายด้วยโรคขาดสารอาหารย่อม เป็นความสูญเสียด้านทรัพยากรมนุษย์อันมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การปลูกฝังโภชนศึกษาหรือการให้ความรู้ การส่งเสริมทัศนคติ และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการอย่างถูกต้อง เพื่อให้มีภาวะโภชนาการดีโดยการใช้สื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อ เฉพาะกิจ เป็นวิธีการที่วิธีการหนึ่งที่จะช่วยลดหรือแก้ไขปัญหาทุพโภชนาการ การศึกษาถึง "กลยุทธ์การใช้สื่อ เพื่อปลูกฝังโภชนศึกษาแก่สตรีชนบท จังหวัดสุพรรณบุรี" จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและจำเป็น เพื่อให้ทราบถึงความแตกต่างของการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ กับการปลูกฝังโภชนศึกษาว่าสื่อประเภทต่าง ๆ นั้นได้เข้าถึงประชาชนกลุ่มเป้าหมายหรือไม่ และจะมีกลยุทธ์ใดที่จะใช้สื่อแต่ละประเภทให้ได้ผลดีที่สุดอันจะเป็นประโยชน์โดยตรงในการใช้สื่อเหล่านี้ปลูกฝังโภชนศึกษาแก่ประชาชนในภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศต่อไปเพื่อบรรลุถึงเป้าหมายหลักทางสังคมตามที่องค์การอนามัยโลกได้ประกาศไว้ว่า "สุขภาพดีถ้วนหน้าเมื่อ ๒๕๔๓"

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ทั่วไป คือ ต้องการศึกษากลยุทธ์การใช้สื่อ เพื่อสนับสนุนโครงการโภชนาการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๔-๒๕๒๘) และมีวัตถุประสงค์เฉพาะ

(๑) เพื่อทราบผลเปรียบเทียบระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับและการไม่เปิดรับสื่อจากการปลูกฝังโภชนศึกษาของสตรีชนบท

(๒) เพื่อทราบผลเปรียบเทียบระหว่างการใช้สื่อผสมผสานและการใช้สื่อเพียงประเภทเดียวในการปลูกฝังโภชนศึกษาแก่สตรีชนบท

(๓) เพื่อหาความแตกต่างของการใช้สื่อต่างประเภทกันคือ สื่อบุคคล สื่อมวลชน สื่อเฉพาะกิจ ในการปลูกฝังโภชนศึกษาแก่สตรีชนบท

และ (๔) เพื่อสำรวจความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการของสตรีชนบทซึ่งมีลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย ได้แก่ สตรีวัยเจริญพันธุ์อายุ ๑๕-๔๔ ปี โสดหรือสมรสแล้ว ยังไม่มีบุตร กำลังตั้งครรภ์หรือมีบุตรแล้วซึ่งอาศัยอยู่ในหมู่ ๑ ตำบลศรีประจันต์ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน ๑๒๘ คน การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอนและแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น ๒ กลุ่ม กลุ่มแรกได้รับการปลูกฝังโภชนศึกษาโดยสื่อมี ๖๘ คน กลุ่มที่ไม่เคยได้รับการปลูกฝังโภชนศึกษาโดยสื่อมี ๖๐ คน วางแบบวิจัยที่เรียกว่า One-Shot Case Study เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย การทดสอบคะแนนเฉลี่ย การวิเคราะห์ความแปรปรวนและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบพาร์เซียง การประมวลผลใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ผลการวิจัยพบว่า

๑. สตรีที่เปิดรับสื่อจากการปลูกฝังโภชนศึกษามีความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการดีกว่าสตรีที่ไม่เปิดรับสื่อจากการปลูกฝังโภชนศึกษา

๒. สตรีที่ได้รับการปลูกฝังโภชนศึกษาโดยสื่อผสมผสานมีความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการไม่แตกต่างจากสตรีที่ได้รับการปลูกฝังโภชนศึกษาโดยสื่อเพียงประเภทเดียว

๓. สตรีที่ได้รับการปลูกฝังโภชนศึกษาโดยสื่อต่างประเภทกันคือ สื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจมีความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการไม่แตกต่างกัน

๔. สตรีที่มีอายุ รายได้ของครอบครัวต่อปี รายได้พิเศษของตนเองต่อเดือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และจำนวนบุตรแตกต่างกันมีความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติตนด้าน

โภชนาการไม่แตกต่างกัน

- ๕. สตรีที่สมรสแล้วมีความรู้ด้านโภชนาการดีกว่าสตรีโสด
- ๖. สตรีที่สามารถอ่านออกเขียนได้มีทัศนคติด้านโภชนาการดีกว่าสตรีที่ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้
- ๗. สตรีที่อยู่ในครัวเรือนผสมปฏิบัติตนด้านโภชนาการดีกว่าสตรีที่อยู่ในครัวเรือนเดี่ยว
- ๘. สตรีที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการแตกต่างกัน

โภชนาการแตกต่างกัน

ผลการวิจัยข้างต้น สามารถนำมาประมวลสรุปเป็น "กลยุทธ์การใช้สื่อเพื่อปลูกฝังโภชนศึกษาแก่สตรีชนบท จังหวัดอุตรดิตถ์" ได้ดังต่อไปนี้คือ

- ๑. การปลูกฝังโภชนศึกษาสามารถใช้สื่อประเภทใดประเภทหนึ่งใน ๓ ประเภทคือ สื่อบุคคล สื่อมวลชน หรือ สื่อเฉพาะกิจ
- ๒. การปลูกฝังโภชนศึกษาไม่จำเป็นต้องใช้สื่อผสมผสานเสมอไป
- ๓. การใช้สื่อเพื่อปลูกฝังโภชนศึกษาให้สตรีชนบทได้มีความรู้ ทัศนคติที่ดีและการปฏิบัติตนด้านโภชนาการที่ถูกต้องควรคำนึงถึงความแตกต่างด้านสถานภาพสมรส, ระดับการศึกษา, ความสามารถในการอ่านเขียน และลักษณะครัวเรือน
- ๔. การใช้สื่อมวลชนโดยเฉพาะวิทยุกระจายเสียง สามารถเข้าถึงสตรีชนบทได้มากกว่าสื่อโทรทัศน์ แต่การใช้วิทยุเพื่อปลูกฝังโภชนศึกษาอาจต้องมีรูปแบบของรายการสอดคล้องกับนิสัยการใช้สื่อหรือความนิยมของสตรีกลุ่มเป้าหมาย เช่น เพลงลูกทุ่ง ละครวิทยุ
- และ ๕. การใช้สื่อทุกประเภทเพื่อปลูกฝังโภชนศึกษาแก่สตรีชนบทควรคำนึงถึงความบ่อยครั้งในการเปิดรับสื่อแต่ละประเภทได้อย่างสม่ำเสมอ

Thesis Title   Media Utilization Strategies in Establishing
                  Nutrition Education Concept in the Rural
                  Women of Suphan Buri Province
Name   Mrs. Duangthip Vorapan
Thesis Advisor   Associate Professor Orawan Pilunowad, Ph.D
Department   Public Relations
Academic Year   1981

ABSTRACT

The malnutrition problem among some groups of the Thai Population is the important and most urgent nutritional problem of the nation. As a matter of fact, the people who either suffer from or die of malnutrition are certainly a loss in human resources. Thus, it renders direct effects to national development especially economic development. Hereupon, one of the best avenues to minimize or solve the malnutrition problem is to establish nutritional education, to educate, to advocate the right attitudes and to have the right nutritional practice. These can be carried out by means of interpersonal media, mass media and specialized media. Consequently the study of "Media Utilization Strategies in Establishing Nutrition Education Concept in the Rural Women of Suphan Buri Province" is a matter of interest and need in order to know the different media efficiency in promoting nutritional education. The thesis investigates the accessibility of different types of media of the target audience as well as to find out the media strategies to obtain the optimum results. Thereby, the findings on media utilization will be applied to establish nutritional education among the people in other regions of the country following the main social goals as declared by the World Health Organization : Health for All by the Year 2000.

The general objective of this research is to study the media utilization strategies in support of the fifth Five-Year Development Plan (1982-1986) while the specific objectives are as follows:

3. Women who get the nutritional education establishment from different types of media i.e. interpersonal media, mass media and specialized media possess no different nutritional knowledge, attitudes and practice.

4. Women of different ages, of unequal family annual income, of their own special monthly income, and of different numbers of family members and children possess no different nutritional knowledge, attitudes and practice.

5. Married women possess better nutritional knowledge than single ones.

6. Literate women possess better nutritional attitudes than illiterate ones.

7. Women who are in extended family possess better nutritional practice than those in nuclear family.

8. Women with different levels of education possess different nutritional knowledge, and attitudes.

The results of the research can be concluded as follows:

1. One or another type of the three types of media i.e. interpersonal media, mass media and specialized media can be used to establish nutritional education.

2. Integrated media on every occasion in establishing nutritional education does not prove feasible on every occasion.

3. In utilizing the media for the purpose of imparting nutritional knowledge, good nutritional attitudes and practice, we must bear in mind the differences in marital status, educational level, literacy and family characteristics.

4. Mass media, radio in particular, can reach rural women more than television. In utilizing radio for the purpose of establishing nutritional education, however, the programs which go hand in hand with the target audience's media habits or taste may be required i.e. contemporary folk songs and soap opera.

5. Finally, we must bear in mind the frequency and regularity of media exposure in affecting efficiency in utilizing every type of media to establish nutritional education concept.

กิติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. อรวรรณ ปิรันธน์โอวาท

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนวดี บุญลือ ประธานคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
ดร. อัญชลี ลีสุวรรณ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ซึ่งกรุณาตรวจสอบและให้คำแนะนำเกี่ยวกับข้อมูล
ด้านโภชนาการบางประการ ดร. อารุง จันทวานิช กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งกรุณาสละเวลา
ให้คำปรึกษาด้านสถิติเพื่อการวิจัย นายแพทย์สุเมธ ทิพัฒน์ศรีสวัสดิ์, ผู้อำนวยการโรงพยาบาล
อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี คุณจตุพร อึ้งเวชวานิช คุณไพเราะ จันทรัตน์ และคุณอบรม
สุจินตวงษ์ สำหรับความร่วมมือ เป็นอย่างดีทั้งด้านข้อมูล เบื้องต้นและด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล
เจ้าหน้าที่กองโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข สำหรับเอกสารสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับ
โภชนาการ คุณสุวัฒน์ วรรณะบุรณ์ สำหรับการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น คุณดวงใจ จตุรภัทร์ คุณสุนนา
นาคพงษ์ คุณธนพล โล่ห์สุวรรณ สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล คุณยงยุทธ รักษาศรี สำหรับการ
ประมวลผลข้อมูล คุณลัดดา ศรีนรินทร์ สำหรับการพิมพ์ต้นฉบับ และคุณชัยยะ วรพันธุ์ ตลอดจน
ทุกท่านซึ่งไม่ได้กล่าวนามในที่นี้ได้ช่วยเหลือในการจัดทำวิทยานิพนธ์ให้เสร็จสมบูรณ์ลงด้วยดี

ดวงทิพย์ วรพันธุ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ช
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
รายการตารางประกอบ	ค
รายการแผนภูมิประกอบ	ณ
บทที่	
๑. บทนำ	1
๒. แนวความคิด และรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	17
๓. ระเบียบวิธีวิจัย	39
๔. ผลการวิจัย	50
๕. สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	92
บรรณานุกรม	104
ภาคผนวก	114
ประวัติ	131

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการตารางประกอบ

ตารางที่	หน้า
๑ ร้อยละการขาดโปรตีนและแคลอรีในเด็กวัยก่อนเรียน	3
๒ คุณลักษณะของสื่อตามแนวความคิดของโรเจอร์ส (Rogers)	18
๓ ค่าความยากง่าย (P) ค่าอำนาจจำแนก (R) และค่าที่ (t) ของแบบ สอบถามที่ใช้ทดสอบจริง	47
๔ จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุและสถานภาพสมรส...	51
๕ จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษาและความ สามารถในการอ่านเขียน	52
๖ จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามลักษณะครัวเรือนและ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	53
๗ จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามจำนวนบุตร	54
๘ จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้ของครอบครัวต่อปี และรายได้พิเศษของตนเองต่อเดือน	55
๙ จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ภายในท้องถิ่น	56
๑๐ เปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่เปิดรับสื่อและไม่เปิดรับ สื่อจากการปลูกฝังโภชนศึกษาจำแนกตามลักษณะเศรษฐกิจและสังคม ...	57
๑๑ จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการเลือกใช้สื่อมวลชนใน ชีวิตประจำวัน	61
๑๒ จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเวลาที่เปิดรับสื่อมวลชน...	62
๑๓ จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความยาวนานของเวลาที่ เปิดรับสื่อมวลชน	63

ตารางที่	หน้า
๑๔. จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความชอบเนื้อหาประเภทต่าง ๆ ของสื่อมวลชน	64
๑๕. เปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่เปิดรับสื่อและไม่เปิดรับสื่อจากการปลูกฝังโภชนศึกษาจำแนกตามนิสัยการใช้สื่อมวลชนในชีวิตประจำวัน	65
๑๖. จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการเปิดรับสื่อจากการปลูกฝังโภชนศึกษา	66
๑๗. จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการได้รับการปลูกฝังโภชนศึกษาโดยสื่อประเภทต่าง ๆ	67
๑๘. จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความชอบสื่อบุคคลสื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจจากการปลูกฝังโภชนศึกษา	68
๑๙. จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามหัวข้อเรื่องโภชนาการที่เคยเปิดรับ	69
๒๐. จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการเห็นประโยชน์ของการปลูกฝังโภชนศึกษา	70
๒๑. จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประโยชน์ที่ได้รับจากการปลูกฝังโภชนศึกษา	71
๒๒. เปรียบเทียบผลต่างของคะแนนเฉลี่ยร้อยละของความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการระหว่างสตรีที่เคยและไม่เคยรับการปลูกฝังโภชนศึกษา (t-Test)	73
๒๓. เปรียบเทียบผลต่างของคะแนนเฉลี่ยร้อยละของความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการระหว่างสตรีที่เปิดรับสื่อผสมผสานและสตรีที่เปิดรับสื่อประเภทเดียวจากการปลูกฝังโภชนศึกษา (t-Test)	74

สารบัญ

หน้า

๒๔ ความแตกต่างของการปลูกฝังโภชนศึกษาโดยสื่อต่างประเภทกัน คือ สื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจด้านความรู้ เรื่องโภชนาการ (ONE-WAY ANOVA) 75

๒๕ ความแตกต่างของการปลูกฝังโภชนศึกษาโดยสื่อต่างประเภทกัน คือ สื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจด้านทัศนคติ เรื่องโภชนาการ (ONE-WAY ANOVA) 75

๒๖ ความแตกต่างของการปลูกฝังโภชนศึกษาโดยสื่อต่างประเภทกัน คือ สื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจด้านปฏิบัติตน เรื่องโภชนาการ (ONE-WAY ANOVA) 76

๒๗ ความแตกต่างของความรู้ด้านโภชนาการระหว่างสตรีที่มีอายุและสถานภาพสมรสแตกต่างกัน (TWO-WAY ANOVA) 77

๒๘ ความแตกต่างของทัศนคติด้านโภชนาการระหว่างสตรีที่มีอายุและสถานภาพสมรสแตกต่างกัน (TWO-WAY ANOVA) 78

๒๙ ความแตกต่างของการปฏิบัติตนด้านโภชนาการระหว่างสตรีที่มีอายุและสถานภาพสมรสแตกต่างกัน (TWO-WAY ANOVA) 79

๓๐ ความแตกต่างของความรู้ด้านโภชนาการระหว่างสตรีที่มีระดับการศึกษาและความสามารถในการอ่านเขียนแตกต่างกัน (TWO-WAY ANOVA) .. 80

๓๑ ความแตกต่างของทัศนคติด้านโภชนาการระหว่างสตรีที่มีระดับการศึกษาและความสามารถในการอ่านเขียนแตกต่างกัน (TWO-WAY ANOVA) .. 81

๓๒ ความแตกต่างของการปฏิบัติตนด้านโภชนาการระหว่างสตรีที่มีระดับการศึกษาและความสามารถในการอ่านเขียนแตกต่างกัน (TWO-WAY ANOVA) 82

ตารางที่	หน้า
๓๓ ความแตกต่างของความรู้ด้านโภชนาการระหว่างสตรีที่มีรายได้ครอบครัว ต่ำปีและรายได้พิเศษของตนเองแตกต่างกัน (TWO-WAY ANOVA)	83
๓๔ ความแตกต่างของทัศนคติด้านโภชนาการระหว่างสตรีที่มีรายได้ครอบครัว ต่ำปีและรายได้พิเศษของตนเองแตกต่างกัน (TWO-WAY ANOVA)	84
๓๕ ความแตกต่างของการปฏิบัติตนด้านโภชนาการระหว่างสตรีที่มีรายได้ ครอบครัวต่ำปีและรายได้พิเศษของตนเองแตกต่างกัน (TWO-WAY ANOVA)	85
๓๖ ความแตกต่างของความรู้ด้านโภชนาการระหว่างสตรีที่มีลักษณะครัวเรือน และสมาชิกในครัวเรือนแตกต่างกัน (TWO-WAY ANOVA)	86
๓๗ ความแตกต่างของทัศนคติด้านโภชนาการระหว่างสตรีที่มีลักษณะครัวเรือน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนแตกต่างกัน (TWO-WAY ANOVA)	87
๓๘ ความแตกต่างของการปฏิบัติตนด้านโภชนาการระหว่างสตรีที่มีลักษณะ ครัวเรือนและจำนวนสมาชิกในครัวเรือนแตกต่างกัน (TWO-WAY ANOVA)	88
๓๙ ความแตกต่างของความรู้ด้านโภชนาการระหว่างสตรีที่มีจำนวนบุตรแตก ต่างกัน (ONE-WAY ANOVA)	89
๓๐ ความแตกต่างของทัศนคติด้านโภชนาการระหว่างสตรีที่มีจำนวนบุตรแตก ต่างกัน (ONE-WAY ANOVA)	90
๔๑ ความแตกต่างของการปฏิบัติตนด้านโภชนาการระหว่างสตรีที่มีจำนวนบุตร แตกต่างกัน (ONE-WAY ANOVA)	90
๔๒ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติตนด้าน โภชนาการ (Partial Correlation Coefficient)	91

รายการแผนภูมิประกอบ

แผนภูมิแสดงขั้นตอนของการใช้สื่อเพื่อโครงการโภชนาการ	22
---	----

บทที่ ๑

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาการขาดสารอาหารในประชากรบางกลุ่มของไทยในปัจจุบันยัง เป็นปัญหา โภชนาการที่สำคัญและเร่งด่วนของชาติ ปัญหาโภชนาการที่สำคัญมี ๘ อย่าง^๑ คือ (๑) การขาดโปรตีนและแคลเซียม^๒ (๒) โรคโลหิตจาง (๓) การขาดวิตามินเอแล้วทำให้ตาบอด (๔) โรคเหน็บชาเกิดจากการขาดวิตามินบีหนึ่ง (๕) โรคคอพอกเกิดจากการขาดไอโอดีน (๖) โรคปากนกกระบอกเกิดจากการขาดวิตามินบีสอง และ (๗) โรคนี้ไว้ในกระเพาะ - ปีศาจวะ แม้ว่ากระทรวงสาธารณสุขได้ให้ความสนใจเรื่องโภชนาการมาเป็นเวลา ๓๐ ปี แล้ว^๒ และได้มีการดำเนินงานตามแผนอาหารและโภชนาการในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติฉบับที่ ๔ โดยเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๐ เป็นต้นมา ปัญหาทุกโภชนาการใน ประเทศไทยก็ยังคงมีความรุนแรงอยู่ทั่วไปในท้องถิ่นชนบทที่ยากจน จากผลการสำรวจในปี

---

^๑กรสิทธิ์ ตันศิริรินทร์, "สภาวะโภชนาการของประเทศไทยปัจจุบัน," ใน ชนบทไทย ๒๕๒๓ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ๒๕๒๓), หน้า ๑๔๐.

^๒"ปีเด็กสาหัส เด็กไทยเป็นโรคขาดอาหาร ๔.๒ ล้านคน," (สารคดีพิเศษ). สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ๒๕ (๑๔ มีนาคม ๒๕๒๒) : ๑๘.

พ.ศ. ๒๕๒๓ ปรากฏว่า เด็กวัยก่อนเรียนยังมีปัญหาการขาดโปรตีนและแคลอรีในระดับความรุนแรงต่าง ๆ กันถึง ๓.๖ ล้านคนหรือร้อยละ ๕๓ ของเด็กในวัยนี้ทั้งหมด กล่าวคือ เกือบ ๑.๕ แสนคนหรือร้อยละ ๒.๒ ของเด็กวัยก่อนเรียนขาดโปรตีนและแคลอรีระดับ ๓ (ตั้งข้อมูลในตารางที่ ๑ ร้อยละการขาดโปรตีนและแคลอรีในเด็กวัยก่อนเรียน) นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กในวัยเรียนก็มีปัญหาการขาดโปรตีนและแคลอรีสูงถึงร้อยละ ๔๐-๕๐ ของเด็กในวัยนี้ทั้งหมด^๑ เท่ากับว่ามีเด็กอยู่ในเกณฑ์ปกติเพียงร้อยละ ๔๗ เท่านั้น และจากประชากรทั้งหมด ๔๗ ล้านคนซึ่งในจำนวนนี้เป็นเด็กอายุต่ำกว่า ๕ ปี จำนวน ๗.๕ ล้านคน พบว่าทุพโภชนาการถึง ๕ ล้านคน โดยป่วยเป็นโรคขาดอาหารในระดับอันตรายถึง ๑ แสน ๕ หมื่นคน เฉลี่ยแล้วในทุก ๆ หมู่บ้านจะมีเด็กเป็นโรคขาดอาหารหมู่บ้านละ ๑ - ๒ คน^๒

^๑ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, "แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๒๕ - ๒๕๒๙," (กรุงเทพฯ) หน้า ๒๙๖.

^๒ ประมุข จันทวิมล, "ปัญหาโภชนาการ ปัญหาประชากร และผู้บริโภครับเยี่ยวชน," สมาคมสตรีอุดมศึกษาแห่งประเทศไทยและคณะกรรมการประสานงานองค์การเยี่ยวชนอาสาสมัครแห่งประเทศไทย รายงานการสัมมนา ณ บ้านมิ่งคศิลา กรุงเทพมหานคร วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๔ ตีพิมพ์ใน "เด็กไทยขาดอาหาร ๑ - ๒ คน ทุกหมู่บ้าน สาเหตุจากความยากจน ขาดความรู้," ไทยรัฐ (๑ ธันวาคม ๒๕๒๔) : ๙.

ตารางที่ ๑ ร้อยละการขาดโปรตีนและแคลอรีในเด็กวัยก่อนเรียน*
(อาศัยน้ำหนักเทียบกับอายุ - มาตรฐานเด็กไทย)

ระดับความรุนแรง	ภาค					
	กลาง	ตะวันออก	เหนือ	อีสาน	ใต้	เฉลี่ยรวม
ระยะเริ่มแรก (๑)	๓๑.๓	๓๑.๖	๓๗.๒	๔๑.๖	๓๗.๑	๓๙.๕
ระยะปานกลาง (๒)	๗.๙	๙.๐	๑๓.๗	๑๕.๕	๑๒.๖	๑๔.๒
ระยะรุนแรง (๓)	๑.๒	๑.๗	๒.๗	๒.๕	๑.๙	๒.๓
รวม	๔๐.๔	๔๒.๓	๕๓.๖	๕๙.๕	๕๑.๖	๕๖.๐
เด็กที่สำรวจ (คน)	๒๕,๐๓๔	๑๙,๑๙๐	๔๗,๑๒๓	๒๖๒,๘๘๖	๓๕,๑๗๐	๓๘๙,๑๒๔

* สถิติจากกองโภชนาการ กรมอนามัย รวบรวมถึง มิถุนายน ๒๕๒๓

ปัญหาทุพโภชนาการหรือโรคขาดสารอาหารดังกล่าวข้างต้นยังพบในสตรีที่เป็นมารดาได้รับประทานอาหารไม่เพียงพอกับที่ร่างกายต้องการ เพราะอาหารของชนบททั่วไปมีข้าว ปลา และผักต่าง ๆ การบริโภคอาหารพวกเนื้อสัตว์อื่น ๆ และถั่วต่าง ๆ มีไม่มากนัก จึงเกิดการขาดทั้งโปรตีนและพลังงาน ไชมันที่ควรได้ประมาณร้อยละ ๓๐ ของพลังงานทั้งหมดก็ได้เพียงแค่ร้อยละ ๖-๑๐ เท่านั้น นอกจากนี้ความเชื่อต่าง ๆ ทั้งในระยะก่อนคลอดที่คิดว่าทารกจะโตเกินไป คลอดยากหรือระยะหลังคลอดที่อยู่ไฟ รับประทานเพียงข้าวกับเกลือ ก็ทำให้มารดามีส่วนขาดอาหารมากขึ้นแล้วมีผลพลอยทำให้ปริมาณของน้ำนมมารดาลดลงด้วย^๑

^๑ โกรสทิธี ดันดีศรีจันทร์, "ปัญหาโภชนาการ ปัญหาประชากร ...,"

ส่วนสาเหตุของการขาดโปรตีนและแคลอรีในทารกและเด็กวัยก่อนเรียนที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ ภาวะซึ่งทารกได้อาหารเสริมไม่พอหรือได้อาหารเสริมไม่เหมาะสมตามวัย ภาวะนี้พบมากในชนบทที่พ่อแม่ให้อาหารเสริม ข้าวต้ม หรือกล้วยแก่ทารกเร็วเกินไป ในบางแห่งทารกอายุแค่หนึ่งวันก็ได้กล้วยหรือข้าวแล้ว และทารกกว่าร้อยละ ๗๕ ได้อาหารเหล่านี้ก่อนอายุ ๓ เดือน ซึ่งทารกยังไม่พร้อมที่จะกินหรือย่อยอาหารครึ่งแข็งครึ่งเหลวเหล่านี้ ทำให้เกิดแน่นท้องและอึดไม่ดูดนม ประจวบกับมารดาสุขภาพไม่ดี การผลิตน้ำนมของมารดาจะลดลง จึงเกิดการขาดอาหารขึ้น พออายุทารกเข้าระยะหย่านมคือหลังจาก ๖ เดือนไปแล้วอาหารเสริมยังคงเป็นกล้วยและข้าวอาจะมีปลาชิ้นเล็ก ๆ เป็นบางครั้ง เลยมีผลทำให้ทารกได้โปรตีนและพลังงานไม่พอ จึงเติบโตช้าลง หรือหยุดโต^๑ อีกประการหนึ่ง การมีบริโภคนิสัยไม่เหมาะสมอันเกิดจากพ่อแม่ตามใจลูกจนเกินไป กล่าวคือเด็กทั่วไปเมื่ออายุได้ประมาณ ๑-๒ ปี จะมีอาการเบื่ออาหารบ้างและชอบเล่น พ่อแม่เลยเอาใจเด็กโดยให้กินน้ำหวานน้ำอัดลม ขนมหวาน จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กเบื่ออาหารและเกิดการขาดโปรตีนและแคลอรีได้^๒

อาหารจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้สุขภาพดีหรือไม่ดี การบริโภคอาหารที่มีคุณค่าไม่เพียงพอทำให้เกิดโรคได้เช่นกัน ผลกระทบที่ตามมาจึงเป็นปัญหาต่อเนื่องคือถ้ามารดาขาดอาหารลูกก็จะมีน้ำหนักน้อย และไม่แข็งแรง ถ้าเด็กขาดโปรตีนรุนแรงในระยะแรกเกิด เซลล์ประสาทจะตายทำให้สมองเสื่อม เด็กที่ขาดอาหารนอกจากจะมีร่างกายผอมและไม่แข็งแรงแล้วยังเป็นโรคติดเชื้อได้ง่าย ถ้าเป็นรุนแรงจะทำให้เกิดโรคอื่น ๆ ตามมา เช่น โรคพยาธิ โรคสั้นหัวใจรั่ว และโรคไต เป็นต้น

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๕.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๖.

"ตามที่สถิติที่นายแพทย์ไพโรจน์ นิงสานนท์ รองอธิบดีกรมอนามัยแถลง เด็กในวัยก่อนเข้าเรียนต้องเสียชีวิตเพราะขาดอาหารปีหนึ่งอย่างน้อย ๕๐,๐๐๐ คน ศาสตราจารย์นายแพทย์อารี วัลยะเสวี และคณะพบว่าประมาณร้อยละ ๗๐ ถึง ๘๐ ของเด็กในชนบทมีภาวะทุพโภชนาการ ถ้ายังแก้ไขภาวะทุพโภชนาการไม่ได้ก็ไม่สามารถแก้ปัญหาโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ได้ เพราะภาวะทุพโภชนาการเป็นต้นกำเนิดที่สำคัญของปัญหาอื่น ๆ"^๑

โดยสรุป แม้ประเทศไทยจะได้ชื่อว่าเป็นประเทศลิกกรรม มีการส่งอาหารเป็นสินค้าออกเป็นหลัก แต่เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจสังคม ขาดความรู้ในการบริโภคอาหารของมารดาในระยะตั้งครรภ์และในระยะให้นมลูก ขาดความรู้ในการเลี้ยงทารก ขาดความรู้ในการให้อาหารเสริมที่เหมาะสมตามวัยและอาหารที่เด็กในวัยอื่นได้รับจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่^๒ ปัญหาทุพโภชนาการจึงเป็นปัญหาสำคัญ เริ่มต้นตั้งแต่ทารกยังอยู่ในครรภ์มารดา ต่อเนื่องมายังวัยทารก วัยก่อนเรียน วัยเรียน จนถึงวัยหนุ่มสาว ทั้งเด็กที่ตายก่อนเวลาอันควร และเด็กที่ป่วยด้วยโรคขาดอาหาร แต่มิได้รุนแรงถึงตาย ย่อมเป็นความสูญเสียทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างหนึ่ง^๓ การพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งจำเป็นต้องอาศัยคนเป็นทรัพยากรสำคัญ ถ้าคน

^๑ประเวศ วะสี, สาธารณสุขกับพุทธธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๓. (กรุงเทพมหานคร : แสงรุ่งการพิมพ์, ๒๕๒๔), หน้า ๔๘-๔๙.

^๒รพ เปรมศรัทธน์, "โรคขาดอาหารกับการพัฒนาเศรษฐกิจ," สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ๑๓ (๑ มกราคม - มีนาคม, ๒๕๑๘) : ๑๘๒.

^๓"ปัญหาการขาดแคลนบริการสาธารณสุขในชนบท," วารสารเศรษฐกิจธนาคารกรุงเทพจำกัด ๑๓ (ตุลาคม, ๒๕๒๓) : ๓๘๘.

ของประเทศใดก็ตามมีภาวะทุพโภชนาการมาก การพัฒนาประเทศนั้นก็จะเป็นไปด้วยดียาก เพราะคุณภาพของคนไม่ดีเสียแล้ว^๑

อย่างไรก็ตามการแก้ไขปัญหาโภชนาการนั้นไม่ได้ตรงไปตรงมาเหมือนการวางแผนครอบครัว ซึ่งมีผลทันทีเมื่อทำเสร็จ การที่จะขจัดปัญหาโภชนาการให้หมดไปและส่งเสริมให้ประชากรทุกคนมีภาวะโภชนาการดีนั้นต้องการเวลาดังแต่ระยะก่อนคลอดจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ตลอดจนอาศัยความร่วมมือและประสานงานจากหลาย ๆ ฝ่าย^๒ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นสถาบันหนึ่งที่ได้ให้ความร่วมมือและประสานงานดังกล่าวในโครงการสาธารณสุขซึ่งได้วางวิธีการประสานงานในรูปของคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติและอนุกรรมการสุขภาพ สายสาธารณสุข สายการศึกษาและทางสื่อมวลชนและอนุกรรมการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ซึ่งแต่งตั้งโดยมติคณะรัฐมนตรี^๓ นอกเหนือจากสื่อมวลชนที่ช่วยเผยแพร่ข่าวสารปลุกฝังให้ค่านิยม เรื่องอาหารเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น^๔

และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙) เป้าหมายที่สำคัญของการปลุกฝังโภชนศึกษาที่จะได้รับการเน้นคือ ความรวดเร็ว และความ

^๑ ไกรสิทธิ์ ตันติศิรินทร์, "โครงการโภชนาการแห่งชาติของฟิลิปปินส์ ประสบการณ์ที่น่าสนใจ," แพทยสภาสาร ๕ (เมษายน ๒๕๑๙) : ๑๔๕.

^๒ ไกรสิทธิ์ ตันติศิรินทร์, "สถานะโภชนาการของไทย ...," หน้า ๑๓๘-๑๓๙.

^๓ กระทรวงสาธารณสุข, "(ร่าง) แผนพัฒนาการสาธารณสุขตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙)," (กรุงเทพมหานคร : กองแผนงานสาธารณสุข, มิถุนายน ๒๕๒๔), (คัดสำเนา) : ๓๐.

^๔ Anuwat A. Pitak, "Thailand faces rapid growth of malnutrition," The Nation Review Bangkok Sunday (April 8, 1979) : 5.

แม่นยำของข่าวสารจะส่งผลไปสู่ประชาชน เป้าหมายซึ่งจะทำได้สำเร็จได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับ
ขึ้นอยู่กับการประยุกต์เอาศิลป์และศาสตร์ทางการนิเทศศาสตร์มาใช้ให้เหมาะสมกับสภาพ
ทางสังคมและ เศรษฐกิจของประเทศแต่ละระดับ^๑ นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นการวิจัยเกี่ยวกับ
บทบาทของสื่อมวลชนต่อปัญหาสาธารณสุข^๒ เพราะเหตุที่การวิจัยเป็นวิธีการที่ทำให้ได้แนว
ความคิด รูปแบบ ตลอดจนวิธีการในการแก้ไขโฆษณาการ^๓ และสาขาวิชานิเทศศาสตร์
พัฒนาความสามารถเอื้ออำนวยประโยชน์ในด้านการวางนิเทศบายเกี่ยวกับการใช้สื่อ
ต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาให้ได้ผลเต็มที่ตลอดจนด้านการประเมินผลและการวิเคราะห์ข้อบก-
พร่องและอุปสรรคต่าง ๆ ของแผนและโครงการ^๔

ในการปลูกฝังโภชนศึกษานั้น กองโภชนาการและกองสุขศึกษา กรมอนามัย
กระทรวงสาธารณสุข ได้ใช้สื่อหลายประเภท^๕ ทั้งสื่อบุคคล เช่น ผู้สื่อข่าวสารสาธารณสุข
(ผสส.) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) โภชนากรสาธิตครัวเคลื่อนที่
ส่วนสื่อมวลชนได้แก่วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ตลอดจนสื่อเฉพาะกิจ เช่น ภาพยนตร์
สไลด์ ภาพถ่าย โปสเตอร์ สิ่งพิมพ์ เช่น เอกสารโรเนียว แผ่นพับ ภาพพลิก เอกสารเผยแพร่

^๑ กระทรวงสาธารณสุข, " (ร่าง) แผนพัฒนาการสาธารณสุข..., " : ๓๐.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๑.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔.

^๔ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, "หลักสูตรปริญญาโทนิเทศศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ," (กรุงเทพมหานคร : คณะนิเทศศาสตร์
ภาควิชาการประชาสัมพันธ์, ๒๕๒๓), (คัดสำเนา) : ๒.

^๕ กองโภชนาการ กรมอนามัย, รายงานประจำปี ๒๕๒๒ (กรุงเทพมหานคร
: สำนักข่าวพาณิชย์, ม.ป.ป.), หน้า ๑๒-๑๔.

แพร่เป็นเล่ม ๆ แต่ทว่ายังไม่เคยมีการวัดผลอย่างจริงจังมีแต่เพียงการวิจัยซึ่งส่วนใหญ่เน้น
ในเรื่องโภชนาการมากกว่าการสื่อสาร และการวิจัยซึ่งศึกษาเฉพาะสื่อใดสื่อหนึ่งเพียงสื่อ
เดียว

จากเหตุผลต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการศึกษาถึง "กลยุทธ์
การใช้สื่อในการปลูกฝังโภชนศึกษาแก่สตรีชนบท จังหวัดอุตรดิตถ์" เป็นเรื่องที่น่าสนใจและ
จำเป็น เพื่อให้ทราบถึงความแตกต่างของการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ กับการปลูกฝังโภชนศึกษา
ว่าสื่อประเภทต่าง ๆ นั้นได้เข้าถึงประชาชนกลุ่มเป้าหมายหรือไม่ และจะมีกลยุทธ์ใดที่จะใช้
สื่อแต่ละประเภทให้ได้ผลดีที่สุด อันจะเป็นประโยชน์โดยตรงในการใช้สื่อเหล่านี้ปลูกฝังโภชนศึกษา
แก่ประชาชนในภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศต่อไปเพื่อนำมาสู่เป้าหมายหลักทางสังคมตามท้องถื่นการ
อนามัยโลกได้ประกาศไว้ว่า "สุขภาพดีถ้วนหน้าเมื่อ ๒๐๕๐" (Health for All by the
Year 2000)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ทั่วไป คือ ต้องการศึกษากลยุทธ์การใช้สื่อเพื่อสนับสนุนโครงการ
โภชนาการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙)

วัตถุประสงค์เฉพาะ (๑) เพื่อทราบผลเปรียบเทียบระหว่างพฤติกรรมการเปิด
รับและการไม่เปิดรับสื่อจากการปลูกฝังโภชนศึกษาของสตรีชนบท

(๒) เพื่อทราบผลเปรียบเทียบระหว่างการใช้สื่อผสมผสาน
และการใช้สื่อเพียงประเภทเดียวในการปลูกฝังโภชนศึกษาแก่สตรีชนบท

(๓) เพื่อหาความแตกต่างของการใช้สื่อบุคคล สื่อมวลชน
และสื่อ เฉพาะกิจในการปลูกฝังโภชนศึกษาแก่สตรีชนบท

และ (๔) เพื่อสำรวจความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนด้าน
โภชนาการของสตรีชนบทตามลักษณะ เศรษฐกิจและสังคม

ปัญหานำวิจัย

๑. สตรีที่เคยได้รับการปลูกฝังโภชนศึกษา มีความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติตนด้านโภชนาการดีกว่าสตรีที่ไม่เคยได้รับการปลูกฝังโภชนศึกษาหรือไม่
๒. สตรีที่ได้รับการปลูกฝังโภชนศึกษาโดยสื่อผสมผสาน มีความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติตนด้านโภชนาการแตกต่างจากสตรีที่ได้รับการปลูกฝังโภชนศึกษาโดยสื่อเพียงประเภทเดียวหรือไม่
๓. สตรีที่ได้รับการปลูกฝังโภชนศึกษาโดยสื่อต่างประเภทกันคือ สื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจมีความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการแตกต่างกันหรือไม่
๔. ความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการของสตรีชนบทมีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร หากจำแนกตามลักษณะ เศรษฐกิจและสังคม คือ อายุ ระดับการศึกษา ความสามารถในการอ่านเขียน สถานภาพสมรส จำนวนบุตร ลักษณะครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้ของครอบครัวต่อปี รายได้พิเศษของตนเอง และการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มในท้องถิ่น

สมมติฐานในการวิจัย

๑. สตรีที่เคยได้รับการปลูกฝังโภชนศึกษา มีความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติตนด้านโภชนาการดีกว่าสตรีที่ไม่เคยได้รับการปลูกฝังโภชนศึกษา
๒. สตรีที่ได้รับการปลูกฝังโภชนศึกษาโดยสื่อผสมผสาน มีความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติตนด้านโภชนาการแตกต่างจากสตรีที่ได้รับการปลูกฝังโภชนศึกษาโดยสื่อเพียงประเภทเดียว
๓. สตรีที่ได้รับการปลูกฝังโภชนศึกษาโดยสื่อต่างประเภทกันคือ สื่อบุคคล สื่อมวลชน สื่อเฉพาะกิจ มีความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติตนด้านโภชนาการแตกต่างกัน

อนึ่ง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งที่เป็นเขตสื่อสารมวลชน (Extensive Public) กล่าวคือ มีสื่อสารมวลชน เช่น วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์จากกรุงเทพมหานครเข้าไปถึงอย่างมากมาย ขณะที่สื่อมวลชนในท้องถิ่นยังไม่มีบทบาทมากนัก ทำให้สตรีที่เป็นกลุ่มตัวอย่างสามารถเปิดรับสื่อที่กองโภชนาการและกองสุขศึกษา กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขใช้ในการปลูกฝังโภชนาการได้

๓. การเก็บข้อมูลกระทำโดยใช้การสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามในวันที่ ๑๑ - ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕

ข้อจำกัดของการวิจัย

๑. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาได้แก่สตรีชนบทจากหมู่ ๑ ตำบลศรีประจันต์ อำเภศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ผลที่ได้จากการวิจัยอาจนำไปใช้สรุปอ้างอิงกับสตรีชนบทในภูมิภาคอื่นของประเทศไม่ได้ทั้งหมด เพราะลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของสตรีชนบทในภูมิภาคอื่นของประเทศย่อมแตกต่างกันไป

๒. ในการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่เป็นคำตอบจากการสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามเท่านั้น มิได้ใช้เทคนิคอื่นใดเข้าช่วยจึงอาจทำให้ได้ข้อเท็จจริงมาประกอบการวิจัยไม่สมบูรณ์

๓. คำตอบทั้งหมดจากข้อมูล สรุปรายตัวแปรที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้นภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ หากเป็นผู้วิจัยอื่น หรือเก็บรวบรวมข้อมูลภายในระยะเวลาอื่นข้อมูลและข้อสรุปอาจเปลี่ยนแปลงไปจากนี้ได้

ประโยชน์ที่จะได้รับ

๑. ทำให้ได้ทราบถึงผลเปรียบเทียบระหว่างการเปิดรับสื่อและการไม่เปิดรับสื่อจากการปลูกฝังโภชนศึกษาของสตรีชนบท
๒. ทำให้ได้ทราบถึงความแตกต่างของการใช้สื่อต่างประเภทกันคือ สื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจ ในการปลูกฝังโภชนศึกษาแก่สตรีชนบท
๓. ทำให้ได้ทราบถึงผลเปรียบเทียบระหว่างการใช้สื่อผสมผสานและการใช้สื่อเพียงประเภทเดียวในการปลูกฝังโภชนศึกษาแก่สตรีชนบท
๔. ทำให้ได้ทราบถึงความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติตนด้านโภชนาการของสตรีชนบทตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม
๕. ผลของการวิจัยนี้อาจมีประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กองโภชนาการ และกองสุขศึกษา กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในการพิจารณาเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมในงานโภชนศึกษาแก่ประชาชนในชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในจังหวัดที่เป็นเป้าหมายเพื่อการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๔ - ๒๕๒๘)
๖. การวิจัยนี้จะ เป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจที่จะศึกษาริวิจัย เรื่องกลยุทธ์การใช้สื่อเพื่อปลูกฝังโภชนศึกษาอย่างลึกซึ้งต่อไป ตลอดจนการวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อพัฒนาประเทศในแง่มุมอื่น

นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

กลยุทธ์การใช้สื่อ

(MEDIA UTILIZATION STRATEGIES)

การใช้สื่อแต่ละประเภทอย่างเหมาะสมเพื่อ

เข้าถึงประชาชนกลุ่มเป้าหมายและได้รับผล

ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ โดยคำนึงถึง
ข้อจำกัด และประสิทธิผลของสื่อแต่ละชนิด,
ลักษณะของผู้รับสาร, ช่วงเวลาที่ใช้สื่อ,
ความบ่งชี้ในการใช้สื่อ, การเลือกเปิด-
รับเนื้อหาจากสื่อแต่ละประเภทของผู้รับสาร
ตลอดจนปฏิกิริยาตอบกลับของผู้รับสาร

สื่อบุคคล

(INTERPERSONAL MEDIA)

: บุคคลซึ่งทำหน้าที่ปลูกฝังโภชนาการได้แก่
โภชนากร, เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และบุคคล-
อื่น ๆ เช่น ครู พ่อแม่ ญาติ

สื่อมวลชน

(MASS MEDIA)

: (๑) วิทยุกระจายเสียง (รายการ "บทความ-
ของกองโภชนาการ" ออกอากาศทุกวันอาทิตย์
สัปดาห์ที่ ๒, ๔ ของเดือน เวลา ๑๐.๐๐ -
๑๐.๑๕ น. ทางสถานีวิทยุกระจายเสียง-
แห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ ระบบ
เอ.เอ็ม. ความยาวคลื่น ๕๔๑ กิโลเฮิรตซ์)
(๒) วิทยุโทรทัศน์ (รายการ "สนทนาเพื่อผู้-
บริโภคสาธารณสุข" ออกอากาศทุกวันอังคาร
สัปดาห์แรกของเดือน เวลา ๑๖.๓๐-๑๗.๐๐ น.
ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก
แห่งประเทศไทย)

สื่อเฉพาะกิจ

(SPECIALIZED MEDIA)

: (๑) โปสเตอร์ เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ อาหารหลัก-
ห้าหมู่

(๒) สิ่งพิมพ์ (เอกสารเผยแพร่เป็นเล่ม ๆ, แผ่นพับ ภาพพลิก, เอกสารโรเนียว) ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องอาหารดีราคาถูก, ตัวอย่างคำรับอาหารดีราคาถูก, วิธีประกอบอาหารเพื่อสงวนคุณค่า, กินดีมีสุข, การเลี้ยงทารกด้วยน้ำนมแม่, อาหารเสริมที่ผลิตเองในท้องถิ่น, อาหารทารก ๐-๑๒ เดือน, อาหารเด็กวัยก่อนเรียน และอาหารสำหรับหญิงมีครรภ์และให้นมลูก

การใช้สื่อแบบผสมผสาน
(INTEGRATED MEDIA)

: การใช้สื่อหลาย ๆ ประเภทหรือผนวกกรรมวิธีการสื่อสารต่าง ๆ เข้าด้วยกันในโครงการโฆษณาการเพื่อปลูกฝังโภชนศึกษาแก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ภายในระยะเวลาหนึ่งเพื่ออุดช่องโหว่ที่อาจจะเกิดจากความบกพร่องของการสื่อสารแต่ละประเภทจัดว่าเป็นการสื่อสารที่สมบูรณ์แบบที่สุด สื่อแบบผสมผสานนี้ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจ

การปลูกฝังโภชนศึกษา
(ESTABLISHING NUTRITION
EDUCATION CONCEPT)

: การให้ความรู้ การสร้างเสริมทัศนคติและการปฏิบัติตนด้านโภชนาการอย่างถูกต้อง เพื่อให้มีภาวะโภชนาการดี โดยการใช้สื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจ

เด็กที่มีน้ำหนักต่ำกว่า ๖๐% = ขาดโปรตีนและ
แคลอรีระดับ ๓

เช่น เด็กอายุ ๔ เดือน ควรจะหนัก ๑๐ กิโล-
กรัม

ถ้าตรวจพบว่าเด็กวัยนี้น้ำหนักระหว่าง ๑๐-
๘.๕ กิโลกรัม ก็ถือได้ว่าเป็นปกติ แต่ถ้า
น้ำหนักระหว่าง ๘.๕-๗.๕ กิโลกรัม เป็น
โรคขาดโปรตีนและแคลอรีระดับ ๑

น้ำหนักระหว่าง ๗.๕-๖ กิโลกรัม เป็นโรค
ขาดโปรตีนและแคลอรีระดับ ๒

น้ำหนักต่ำกว่า ๖ กิโลกรัม เป็นโรคขาดโปรตีน
และแคลอรีระดับ ๓

นิสัยการใช้สื่อ

(MEDIA HABIT)

: การที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับสื่อมวลชน เช่น
วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หนังสือ-
พิมพ์และนิตยสาร เป็นประจำในแต่ละวัน
จนกลายเป็นความเคยชินหรือจนเป็นนิสัย

สถาบันวิจัยประชากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ ๒

แนวความคิด และรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในเรื่องของการสื่อสาร "สื่อ" (Channel or Medium or Media) หรือ "พาหนะนำข่าวสาร" (Message Vehicles) โดยทั่วไปมักจะแบ่งออกเป็นสองประเภท คือ สื่อมวลชน (Mass Media Channels) อันได้แก่วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ และสื่อบุคคล (Interpersonal Channels)^๑

ตามความหมาย สื่อบุคคลเป็นสื่อที่เกี่ยวข้องกับการเผชิญหน้าระหว่างกันของ บุคคล ๒ คน หรือมากกว่านั้น ซึ่งในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลนี้อาจกระทำได้ในรูปของการเยี่ยมบ้าน, การประชุมกลุ่ม, การสาธิต, นิทรรศการ ฯลฯ ส่วนสื่อมวลชนเป็นสื่อที่ถ่ายทอดข่าวสารโดยอาศัยวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ สิ่งพิมพ์เพื่อที่จะเข้าถึงผู้รับสารจำนวนมาก^๒

---

^๑มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, แผนกนิเทศวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, สหศึกษานุกรมสื่อสารมวลชน สนั่น ปัทมะทิน, บรรณาธิการ. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๐). ๑ : ส. ๓-๕.

^๒K.N. Singh, "What research says about communicating with rural people," in Communication and Rural Change, ed. P.R.R. Sinha (Singapore : Asian Mass Communication Research and Information Centre, 1976), p. 54.

โรเจอร์ส (Rogers) ได้เปรียบเทียบคุณลักษณะของสื่อทั้งสองไว้ดัง
ตารางที่ ๒^๑

ตารางที่ ๒ คุณลักษณะของสื่อตามแนวความคิดของโรเจอร์ส (Rogers)

คุณลักษณะ	สื่อบุคคล	สื่อมวลชน
การส่งข่าวสาร	แนวโน้มเป็นแบบสองทิศทาง	แนวโน้มเป็นแบบทิศทางเดียว
การสื่อเนื้อหา	แบบเผชิญหน้า	ผ่านสื่อ
ปฏิกริยาสนองตอบ	สูง	ต่ำ
ความสามารถในการเปิดรับสื่อ	สูง	ต่ำ
ความรวดเร็วต่อผู้ฟังจำนวนมาก	ช้า	ค่อนข้างเร็ว
ประสิทธิผล	ทัศนคติและการเปลี่ยนแปลง ด้านข่าวสาร	การเปลี่ยนแปลงด้านความรู้

^๑Everett M. Rogers, "Mass Media and Interpersonal
Communication," in Handbook of Communication, eds. Ithiel
de Sola Pool, et al. (Chicago : Rand McNally College Publishing
Company, 1973), p. 291.

๔. สตรีที่มีสถานภาพสมรสและอายุแตกต่างกัน มีความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการแตกต่างกัน

๕. สตรีที่มีระดับการศึกษาและความสามารถในการอ่านเขียนแตกต่างกัน มีความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติตนด้านโภชนาการแตกต่างกัน

๖. สตรีที่มีรายได้ของครอบครัวต่อปีและรายได้พิเศษของตนเองต่อเดือนแตกต่างกัน มีความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติตนด้านโภชนาการแตกต่างกัน

๗. สตรีที่มีลักษณะครัวเรือนและจำนวนสมาชิกในครัวเรือนแตกต่างกัน มีความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติตนด้านโภชนาการแตกต่างกัน

๘. สตรีที่มีจำนวนบุตรแตกต่างกันมีความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

๑. การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตมุ่งศึกษาสื่อบุคคล (Interpersonal Media) สื่อมวลชน (Mass Media) และสื่อเฉพาะกิจ (Specialized Media) ที่กองโภชนาการ และกองสุขศึกษา กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขใช้ในการปลูกฝังโภชนศึกษาซึ่งได้แก่การให้ความรู้ (Knowledge) เสริมสร้างทัศนคติ (Attitude) และการปฏิบัติตน (Practice) อย่างถูกต้องในด้านโภชนาการ ตลอดปี ๒๕๒๔

๒. ประชากรเป้าหมายที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้เลือกศึกษาเฉพาะสตรีชนบทวัยเจริญพันธุ์ที่มีอายุ ๑๕ ปีขึ้นไป - ๔๕ ปี จำนวน ๑๒๘ ตัวอย่างในหมู่ ๖ ตำบลศรีประจันต์ อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

โดยนัยนี้รูปแบบการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) ในลักษณะ เผชิญหน้า (Face-to-Face) จัดเป็นรูปแบบที่มีผลต่อการทำให้ผู้รับสารยอมรับที่จะ เปลี่ยนแปลงทัศนคติที่จะยอมรับที่จะร่วมมือปฏิบัติมากที่สุด^๑ และสื่อมวลชนจะเป็นตัวเสริมสร้างความรู้เบื้องต้นขณะที่สื่อบุคคล เป็นตัวสำคัญมากกว่าในการโน้มน้าวใจและเปลี่ยนทัศนคติ^๒ สามารถมีประสิทธิผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม เช่น เพิ่มความรู้ ขณะที่การสื่อสารระหว่างบุคคลมีผลต่อการ เปลี่ยนแปลงทัศนคติมากกว่า^๓ ซึ่งเรื่องเกี่ยวกับทัศนคตินี้ แชมรม (Schramm) ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มว่า ถึงแม้สื่อมวลชนจะมีอิทธิพลมาก แต่สื่อมวลชนก็ไม่สามารถที่จะ เปลี่ยนทัศนคติของบุคคลได้หรือถ้าได้ก็น้อยมาก หากไม่มีสื่อระหว่างบุคคล เข้าร่วมกับสื่อมวลชนด้วย และหากสื่อทั้งสองอย่างทำหน้าที่ควบคู่กันไป ก็สามารที่จะ เปลี่ยนทัศนคติของบุคคลได้^๔

---

^๑Elihu Katz and Paul F. Lazarsfeld, Personal Influence: The Part Played by People in The Flow of Mass Communications (New York : The Free Press, A Division of Macmillan Publishing Co., 1955), p. 32.

^๒Everett M. Rogers, "Mass Media and Interpersonal...", p. 295.

^๓Ibid, p. 291.

^๔Wilbur Schramm, Mass Media and National Development : The Role of Information in the Developing Countries (Stanford, California : Stanford University Press, 1964), pp. 139-140.

นอกเหนือไปจากแนวความคิดข้างต้น ยังมีแนวความคิดสนับสนุนว่าในการใช้สื่อ นั้นไม่ควรใช้สื่อประเภทหนึ่งประเภทใด เพียงอย่างเดียว คือแนวความคิดทางด้านจิตวิทยาเห็นว่า "โดยทั่วไปแล้ว การที่ประสาทสัมผัสของบุคคลได้ถูกกระตุ้นมากเท่าไรก็ยิ่งจะทำให้ข่าวสารที่ส่งออกไปนั้นมีประสิทธิภาพในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ฟังมากขึ้นเท่านั้น และการที่บุคคลนั้นได้รับข่าวสารโดยตรงจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมากกว่าทางอ้อม ดังนั้น ในการจัดกิจกรรมทางการศึกษาทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นทางการศึกษาทั่วไปหรือทางสุขภาพอนามัย การใช้วิธีการส่งข่าวสารหลาย ๆ วิธีการจะมีผลดีต่อผู้รับมากกว่าใช้วิธีการ (channel) เดียว"^๑

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า การสื่อสารเพื่อให้โครงการโภชนาการสัมฤทธิ์ผล การเลือกใช้สื่อเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่ง และมีความสัมพันธ์กับขั้นตอนอื่น ๆ ในโครงการโภชนาการ^๒ โดยเริ่มจาก การกำหนดปัญหาโภชนาการซึ่งคำนึงถึงภาวะทุพโภชนาการตามลำดับความรุนแรงมากไปหาน้อย หลังจากนั้นคณะบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร เกษตร โภชนาการและสุขภาพ การผลิตอาหาร ตลอดจนหน่วยงานเอกชนและรัฐบาล จะร่วมประสานงานกันอย่างใกล้ชิดในการวางแผนโครงการและดำเนินงานตามโครงการที่ได้วางไว้ ขั้นตอนต่อไปก็ทำการวิจัย เพื่อให้ข้อมูลพื้นฐานมากำหนดวัตถุประสงค์ของแผนการดำเนินงาน ระยะเวลา กำหนดประชากรกลุ่มเป้าหมาย วางแผนเนื้อหาที่จะใช้ในการ

^๑ ประภาเพ็ญ สุวรรณ, ทัศนคติ : การวัด การเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๑), หน้า ๔๖.

^๒ Caribbean Food and Nutrition Institute, Kingston, Jamaica, "The Uses of Mass Media in Food and Nutrition Programmes: Guidelines for Planer and Decision-Makers," (n.p., 1976) : p. 6.

สื่อสารสำหรับโครงการ ต่อจากนั้นจึงเลือกใช้สื่อโดยคำนึงถึงประสิทธิภาพของสื่อแต่ละชนิด ความเหมาะสมของการใช้สื่อ และกลยุทธ์การใช้สื่อตามกำลังคนอุปกรณ์และงบประมาณค่าใช้จ่ารวมทั้งสื่อที่มีอยู่ในขณะนั้น เมื่อได้ทดลองใช้สื่อแล้วจึงประเมินผล หากการใช้สื่อนั้นเกิดประสิทธิผลจึงนำสื่อนั้นมาใช้ในโครงการภายในระยะเวลาที่กำหนด จากนั้นก็จะประเมินผลอีกครั้งหนึ่งเพื่อปรับปรุงด้านรูปแบบ กลุ่มผู้ฟัง วัตถุประสงค์ และวิจัยให้โครงการโภชนาการนั้นสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ต่อไป (โปรดดูแผนภูมิขั้นตอนของการวางแผนการใช้สื่อเพื่อโครงการโภชนาการในหน้าถัดไป)

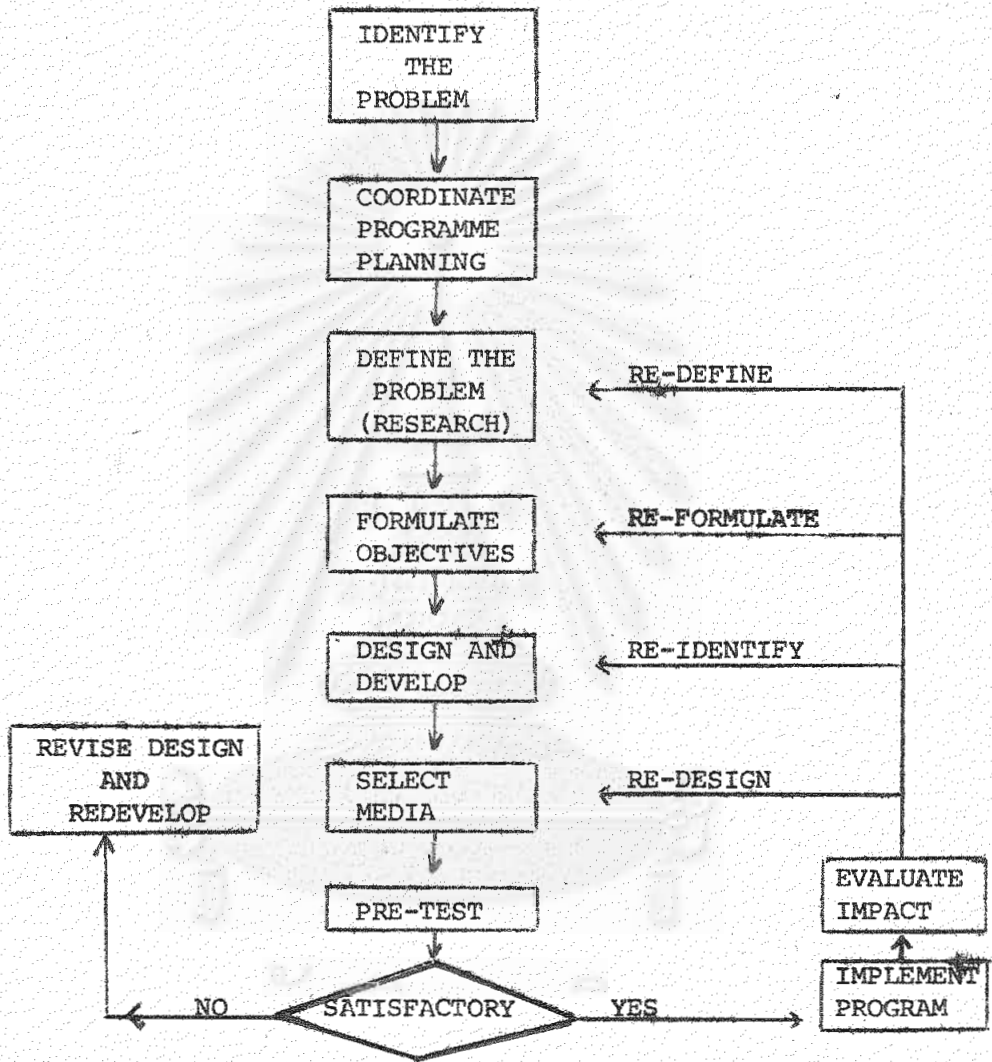
ผลจากการประชุมกลุ่มเชิงปฏิบัติการเรื่อง "การใช้สื่อมวลชนในโครงการอาหารและโภชนาการ" ที่เมืองคิงสตัน (Kingston) ประเทศจาไมก้า (Jamica) ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มได้ร่วมกันวางแผนความคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์การใช้สื่อ^๑ ไว้ว่า

๑. การใช้สื่อแต่ละประเภทควรพิจารณาถึงข้อจำกัดและอุปสรรคในการสื่อสารกับผู้รับสาร เช่น การอยู่ในดินแดนห่างไกลความเจริญ ความยากจน ระดับความสามารถในการอ่านออก เขียนได้ ตลอดจนลักษณะสังคมและวัฒนธรรมของผู้รับสาร

๒. การใช้สื่อแต่ละประเภทควรพิจารณาถึงการเข้าถึงผู้รับสารและความบ่อยครั้งในการเปิดรับสื่อของผู้รับสารโดยศึกษาได้จากการเปิดรับสื่อประเภทต่าง ๆ ของผู้รับสาร จำนวนครั้งของการเปิดรับสื่อประเภทต่าง ๆ ต่อวัน พฤติกรรมการรับฟัง การแสดงความคิดเห็นหลังจากการเปิดรับสื่อแต่ละประเภท

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘.

แผนภูมิแสดงขั้นตอนของการใช้สื่อเพื่อโครงการโภชนาการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๓. ขนาดของผู้ฟังและความน่าเชื่อถือของผู้ฟังที่มีต่อสื่อที่เลือกเปิดรับเป็นตัวกำหนดที่สำคัญต่อการแพร่กระจายนวัตกรรม (innovation) และการยอมรับข่าวสารจากสื่อที่เปิดรับนั้น

๔. ต้องพิจารณาถึงปฏิกิริยาตอบโต้ในพฤติกรรมการรับสื่อของผู้รับสาร เช่น มีผู้รับสารรับฟังวิทยุแล้ว เปลี่ยนสถานีไปรับฟังสถานีอื่นไม่ยอมรับฟังข่าวสารที่ส่งไปบ้างหรือไม่?

๕. หากเนื้อหาของสารมีจุดประสงค์ที่จะแจ้งข่าวสาร (inform) หรือ กระตุ้นความสนใจ (reinforce or motivate) จะสามารถช่วยให้การตัดสินใจเลือกใช้สื่อหรือสื่อผสมผสานได้อย่างเหมาะสมที่สุด

เกี่ยวกับกลยุทธ์การใช้สื่อนี้ แชมม (Schramm) เห็นว่า ในการใช้สื่อเพื่อปลูกฝังโภชนศึกษาแก่ประชาชนในชนบทนั้น ประสิทธิภาพของข่าวสารเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญที่สามารถทำให้ชาวบ้านตัดสินใจและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ ถ้าคิดหวังจะให้การส่งข่าวสารมีประสิทธิภาพและโครงการรณรงค์ประสบผลสำเร็จแล้ว (๑) ต้องเข้าใจความเชื่อทัศนคติและลักษณะทางสังคม ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน (๒) ต้องเตรียมการสื่อสารระหว่างบุคคลแบบเผชิญหน้า (Face to Face) กับเจ้าหน้าที่ภาคสนามหรือปัจเจกบุคคลอื่น ๆ ซึ่งมีความเข้าใจสภาพชีวิตของชาวบ้านในหมู่บ้าน เข้าใจพลวัตรของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Dynamic) และสามารถใช้อัฒนชนสนับสนุนและขยายขอบเขตของงานได้ (๓) ต้องใช้การผสมผสาน (Integration) ของสื่อในการสื่อสารโดยคำนึงถึงวิธีการและเวลาที่เหมาะสมในการใช้สื่อที่จะสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ให้

มากที่สุด^๑

โดยสรุปการเลือกและใช้สื่อ (Selection and Use of Channel) มักมีวิธีการแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับประเภทของผู้รับสาร (Type of Audience) ลักษณะของเนื้อหาสาร (Message) และขั้นตอนในกระบวนการการยอมรับของผู้รับสาร (Recipient's Stages in Adoption Process) หากเลือกและใช้สื่อแต่ละประเภทไม่เหมาะสมแล้วความสำเร็จของโครงการนั้นอาจจะเป็นไปได้ยาก เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสื่อแต่ละประเภทนี้ก็มีผู้วิจัยพบว่า สื่อเพียงประเภทเดียวย่อมไม่มีประสิทธิผล ขณะเดียวกันการใช้สื่อแบบผสมผสานจะให้ประสิทธิผลตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้แก่ประชาชนในชนบทได้อย่างรวดเร็ว^๒

จากการศึกษารายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า มีงานวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลของสื่อมวลชน (The Effectiveness of Mass Media) สนับสนุนข้อสมมุติฐานที่ว่าถ้าต้องการสื่อสารกับคนจำนวนมากควรใช้สื่อมวลชน กล่าวคือ ถ้าเพียงต้องการแจ้งข่าวสาร (to inform) แก่ประชาชน สื่อมวลชนเป็นสื่อที่ดีที่สุด แต่ถ้าต้องการมีอิทธิพลต่อประชาชน ประสิทธิผลของสื่อมวลชนก็มีอิทธิพลน้อยมาก

---

^๑Wilbur Schramm, The Role of Information in National Development (n.p. : Stanford University Press and Unesco, 1964), p. 24.

^๒K.N. Singh, "What research says about communicating..."
p. 54.

ผลงานวิจัยยุคต้น ๆ มิลเลอร์ (Miller, 1945) เสนอแนะว่าสื่อมวลชน มีประสิทธิผลอย่างน้อยในระดับแจ้งข่าวสาร โดยพบว่าร้อยละ ๘๘ ของประชาชนใน สหรัฐอเมริกาทราบข่าวการถึงแก่กรรมของประธานาธิบดีแฟรงกลิน ดี รูสเวลท์ (Franklin D. Roosevelt) ภายในเวลาเพียง ๑ - $\frac{2}{3}$ ชั่วโมง หลังจากการถึงแก่อสัญกรรม และร้อยละ ๘๗ ทราบข่าวนี้โดยการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลแบบเผชิญหน้า^๑

"จากหลักฐานที่ปรากฏชัดชัดให้เห็นว่า การโน้มหน้าใจโดยการเผชิญหน้า (Face-to-Face) มีประสิทธิผลมากกว่าการโน้มหน้าใจด้วยสื่อเฉพาะกิจ (Specialized Media) ประเภทโสตทัศนูปกรณ์ (Audio visual media) และสิ่งพิมพ์ (Printed media) การผสมผสาน (Integration) ระหว่างการสื่อสารแบบเผชิญหน้า (Face-to-Face-Communication) กับการสื่อสารโดยการใช้สื่อ (Media Communication) มีประสิทธิผลมากกว่าการสื่อสารโดยสื่อประเภทหนึ่งเพียงประเภทเดียว"^๒

คณะผู้วิจัยจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบว่า สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการรักษาสุขภาพอนามัยและยังมีน้อยต่อความเป็นอยู่ เป็นเพราะสื่อมวลชนทุกประเภทมิได้มีนโยบายหรือเป้าหมายที่จะสนับสนุนการพัฒนาโดยตรง จึงมิได้ช่วยสร้างสรรค์อะไรมากนัก เพราะในตัวของมันเอง สื่อมวลชนแม้จะมี

---

^๑James C. McCroskey; Carl E. Larson and Mark L. Knapp, An Introduction to Interpersonal Communication (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1971), p. 236.

^๒Wilbur Schramm, "Channels and Audience," in Handbook of Communication, eds. Ithiel de Sola Pool, et al. (Chicago: Rand McNally College Publishing Company, 1973), p. 125.

พลังมากแต่ก็ให้ประสิทธิผลไม่แน่นอน^๑ และไม่เคยใช้ในการพัฒนาประเทศด้านอื่นได้เลย นอกจากการพัฒนา เศรษฐกิจให้ก้าวหน้า^๒

การสื่อสารแบบเผชิญหน้า (Face-to-Face) ด้วยวาจา (Words of Mouth) เป็นการสื่อสารทางตรงอันนำมาใช้ในการกระจายข่าวสารที่ดีหรือการสาธิตที่สัมฤทธิ์ผลได้อย่างรวดเร็ว^๓ "แต่ก็ยากอยู่มากที่จะประเมินประสิทธิผลของการสื่อสารประเภทนี้ต่อการพัฒนาและการผนวกกรรมวิธีการสื่อสารต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่ออุดช่องโหว่ที่อาจจะเกิดจากความบกพร่องของการสื่อสารแต่ละประเภท จัดว่าเป็นการสื่อสารที่สมบูรณ์แบบที่สุด เช่น ใช้การสื่อสารระหว่างบุคคลช่วยเสริมกระบวนการสื่อสารมวลชน จะช่วยให้ข่าวสารไปถึงและเข้าถึงประชาชนอย่างแท้จริง"^๔

จากแนวความคิดและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้นช่วยให้ผู้วิจัยตั้งสมมุติฐานในการวิจัยครั้งนี้ได้ว่าการใช้สื่อในการปลูกฝังโภชนาการศึกษาย่อมมีผลต่อความรู้ทัศนคติและการปฏิบัติตนด้านโภชนาการมากกว่าการไม่ใช้สื่อ และการใช้สื่อในรูปแบบผสมผสาน (Integrated Media) มีผลต่อการปลูกฝังโภชนาการมากกว่าการใช้สื่อประเภทใดประเภทหนึ่งเพียงประเภทเดียว

^๑ รายงานการสำรวจข้อมูลพื้นฐานในเขตโครงการพัฒนาชนบทลุ่มน้ำแม่กลอง พ.ศ. ๒๕๑๗ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๔), หน้า ๔๐๖.

^๒ Wilbur Schramm, "The Role of Information in National...", p. 43.

^๓ "รายงานการสำรวจข้อมูลพื้นฐานในเขตโครงการพัฒนาชนบท...", หน้า ๓๔๔.

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔๕.

การวิจัยเป็นทางหนึ่งในหลาย ๆ ทางซึ่งทำให้สามารถรู้ได้ถึงปฏิกิริยาสนองตอบของผู้ฟัง (Feedback of Audience) และประสิทธิผลของสื่อมวลชน^๑ (The Effectiveness of Mass Media) โดยเฉพาะวิทยุพบว่าใช้กันมากทุกเขตเพราะเหตุที่เด่นชัดคือใช้ทรานซิสเตอร์ สะดวกและราคาไม่แพง^๒ นอกจากนี้ยังสามารถเสนอข่าวสารแก่ประชาชนซึ่งอ่านหนังสือไม่ออก สามารถสอนและให้คำแนะนำแก่ประชาชนซึ่งต้องการความช่วยเหลือด้านส่งเสริมสุขภาพและสามารถทำอะไรได้มากมาย^๓

พอล สเปคเตอร์ (Paul Spector) และคณะ ได้ทำการทดลองภาคสนามพบว่า สื่อมวลชนมีผลโดยตรงต่อการยอมรับการฝึกปฏิบัติเพื่อสุขภาพ โดยทำการทดลองกับหมู่บ้านสองแห่งในประเทศเอกวาดอร์ (Ecuador) ชาวบ้านได้รับรู้ข่าวสารจากวิทยุกระจายเสียง วิทยุกระจายเสียงจึงเป็นสื่อมวลชนที่จัดว่าเป็นแหล่งสารที่สำคัญที่สุดในด้านข่าวสาร และมีอิทธิพลต่อการยอมรับการฝึกปฏิบัติเพื่อสุขภาพดังกล่าว^๔

^๑Wilbur Schramm, "Channels and Audience....," p. 125.

^๒"รายงานการสำรวจข้อมูลพื้นฐานในเขตโครงการพัฒนาชนบท ...,"

หน้า ๓๙๙.

^๓Wilbur Schramm, "The Role of Information in National ...," p. 43.

^๔Florangel Z. Rosar, "The Leader in Family Planning and The Two - Step Flow Model," Journalism Quarterly 48 (1971) : 293.

เช่นเดียวกับเซียง (Chiang) ที่พบว่า วิถียังคงเป็นสื่อที่ชนดั้งเดิม (Aboriginals) ต้องการข่าวสาร เพราะเหตุที่อ่านหนังสือไม่ออก^๑

เกสรินทร์ สุทธิไสย ได้ศึกษาการใช้สื่อเฉพาะกิจของชาวตำบลห้างฉัตร และตำบลหนองหล่ม อำเภอกำแพงแสน จังหวัดลำปาง พบว่า สื่อเฉพาะกิจจะมีบทบาทอย่างมากในการให้ข่าวสารทางด้านสาธารณสุข^๒

เกี่ยวกับสื่อเฉพาะกิจนี้ลักขณา มนธาตุผลิน ได้ศึกษาโดยแจกเอกสารเผยแพร่ เรื่องอนามัยครอบครัวแก่สตรีวัยเจริญพันธุ์อายุ ๑๕-๔๕ ปี มีบุตรแล้วและยังอยู่กินกับสามี หลังจากแจกไปแล้ว ๓ สัปดาห์พบว่า

๑. ผู้ที่ได้รับแจก เอกสารเผยแพร่ได้รับความรู้เพิ่มขึ้นกว่าผู้ไม่ได้รับแจก
๒. ผู้มีระดับการศึกษาสูงได้รับความรู้เพิ่มขึ้นกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำ
๓. ผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงได้รับความรู้เพิ่มขึ้นกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ
๔. ผู้มีจำนวนบุตรน้อย ได้รับความรู้เพิ่มขึ้นกว่าผู้ที่มีจำนวนบุตรมาก

---

^๑Yeong - Yuan Chiang, "Media Use and Modernization in Taiwan Aboriginal Village" (M.A. Thesis, 1974) in List of Thesis 1973-1974 (Singapore : AMIC, 1976), p. 2.

^๒เกสรินทร์ สุทธิไสย, "พฤติกรรมกรรมการสื่อสารในชนบท : การสำรวจทางสังคม ณ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดลำปาง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐), อ้างในกรมประชาสัมพันธ์ และยูเนสโก, "การสัมมนาเรื่องนโยบายการสื่อสารแห่งชาติ ๑๐-๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๑," (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท. ๒๕๒๑), หน้า ๒๘.

๕. ผู้มีอายุน้อย ได้รับความรู้เพิ่มขึ้นกว่าผู้ที่มีอายุมาก
๖. ผู้อ่านเอกสารเผยแพร่บ่อยครั้ง ได้รับผลสัมฤทธิ์เพิ่มขึ้นมากกว่าผู้อ่านเอกสารเผยแพร่บ่อยครั้ง

นอกจากนี้ยังพบว่า ร้อยละ ๔๔ ยอมรับว่า ได้รับความรู้ความเข้าใจด้านสุขภาพอนามัยดีขึ้น ร้อยละ ๒๔ ได้ทัศนคติใหม่ ๆ ในการปฏิบัติตนทางด้านสุขภาพอนามัย และการเลี้ยงดูเด็ก

ร้อยละ ๖๔ คิดว่าจะนำไปปฏิบัติต่อไป^๑

สรุปได้ว่า เอกสารเผยแพร่เป็นประโยชน์มากโดยเฉพาะสตรีผู้มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสูงและผู้อ่านบ่อยครั้งจึงควรเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมโดยเฉพาะผู้รับสารที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่ำ การศึกษาต่ำ และมีบุตรมาก และอายุสูงอาจต้องใช้สื่อประเภทอื่น เช่น สื่อมวลชน^๒

เชน (Chen) ได้ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวพบว่า ผู้รับสารเชื่อ (Trust) ข่าวสารด้วยการเขียน (Written Message) มากกว่าข่าวสารด้วยวาจาแม้ผู้สมัครจะแสวงหาข่าวสารจากเพื่อน แพทย์ ร้านขายยา และ

^๑ ลักขณา มนธาดผลิน, "การเผยแพร่ข่าวสารด้านสาธารณสุขมูลฐานด้วยเอกสารเผยแพร่ เรื่องอนามัยครอบครัวกับผลสัมฤทธิ์จากการให้เอกสารเผยแพร่" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๔), หน้า ๙๔-๙๗.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๐.

เห็นว่าร้านขายยาเป็นแหล่งข่าวที่ดีมากกว่าแพทย์และศูนย์อนามัยสาธารณสุข^๑

ในด้านความต้องการ ความชอบและความ เชื่อสื่อมวลชนนั้น อากิระ (Akira) ได้ศึกษาโดยถามว่าอะไรเป็นสื่อที่จำเป็นขาดไม่ได้สำหรับท่าน หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ นิตยสาร หนังสือหรือภาพยนตร์ คำตอบคือ หนังสือพิมพ์ ร้อยละ ๖๑ วิทยุโทรทัศน์ร้อยละ ๒๓ วิทยุกระจายเสียงร้อยละ ๘ หนังสือร้อยละ ๓ ภาพยนตร์และนิตยสารร้อยละ ๑

และในข่าวจากหลาย ๆ สื่อ ข่าวสารที่คิดว่าเชื่อถือได้มากที่สุด ร้อยละ ๔๓ ตอบว่าวิทยุโทรทัศน์ ร้อยละ ๓๒ ตอบว่า หนังสือพิมพ์ และร้อยละ ๑๖ ตอบว่าวิทยุกระจายเสียง^๒

ดีโอโน (Diokno) ได้ศึกษาริธีการสื่อสารเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว โดยเลือกสตรีที่สมรสแล้ว ๑๔๒ คนมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ในด้านข่าวสารนั้นชอบสื่อ บุคคลมากที่สุด รองลงมาได้แก่วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุกระจายเสียงตามลำดับ ส่วนแหล่ง ข่าวสารคือแพทย์สตรี มักรับฟังวิทยุโดยใช้เวลา ๑ ชั่วโมงในสุดสัปดาห์ และชอบรายการ

^๑Phoebe Fei-pi Chen, "Comparison of Family Planning Communication Practices of Taiwanese Family Living in Madison, Wisconsin and Taiwan, Republic of China" (M.A. Thesis, 1973) in List of Thesis 1973-1974 (Singapore : Amic, 1976), p.2

^๒Akira Fujitake, "The Needs for Media -- A Priority Study," The NHK Report an Broadcasting Research (December, 1963) : 13 - 20.

ประเภทละคร, การแสดง (Drama)^๑

เฟรย์ (Frey) ได้ชี้ให้เห็นว่า การยอมรับความคิดใหม่นั้น มักเกิดจากชอบคุยกับเพื่อนบ้านมากกว่ารายการวิทยุกระจายเสียงที่ได้รับฟังเมื่อหลายเดือนก่อน^๒

เซง (Cheng) ได้ศึกษาประสิทธิผลข่าวสารการวางแผนครอบครัวกับสตรีชนบทในประเทศไต้หวัน (Taiwan) อายุ ๒๐-๓๔ ปี จำนวน ๑๐๐ คน โดยทดสอบสมมุติฐานซึ่งมีสมมุติฐานสองข้อที่ยอมรับและน่าสนใจคือ (๑) ถ้ามีความรู้เรื่องวางแผนครอบครัวมากก็ไม่จำเป็นว่าจะชอบการวางแผนครอบครัว แต่จะรับได้เร็วกว่า และ (๒) ถ้ามีความชอบในการวางแผนครอบครัวก็ไม่จำเป็นว่าจะต้องรับความรู้เรื่องการวางแผนครอบครัวเร็ว^๓

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าประสิทธิผลจากการใช้สื่อแต่ละประเภท แต่ละชนิดย่อมแตกต่างกันสามารถนำมาตั้งสมมุติฐานได้อีกว่า สื่อแต่ละชนิดมี

^๑Gloria R. Diokno, "Communication of Family Planning Methods." (M.A. Thesis 1971) in List of Thesis 1971 (Singapore : Amic, 1973), p. 9.

^๒Everett M. Rogers, "Mass Media and Interpersonal...", p. 291.

^๓Chen-huang Cheng, "A Study of The Communication Effect of Family Planning Information an Urban Women in Taiwan; a Tentative Model for Family Planning in Taiwan." (M.A. Thesis, 1974) in List of Thesis 1973-1974 (Singapore : Amic, 1976), p. 24.

ผลต่อความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติด้านโภชนาการแตกต่างกันไป โดยไม่จำเป็นว่าความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติ นั้นจะต้องสอดคล้องกัน เพราะในทางพฤติกรรมศาสตร์แล้วความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Attitude) และการปฏิบัติ (Practice) อาจไม่สอดคล้องกันหรือไม่ไปในทิศทางเดียวกันได้^๑

อย่างไรก็ดี การปฏิบัติหรือพฤติกรรมที่แสดงออกที่สังเกตได้กับทัศนคติ ต่างก็มีความสัมพันธ์และมีผลซึ่งกันและกัน เป็นที่เชื่อกันว่า ทัศนคติมีผลต่อการแสดงออกของพฤติกรรมของบุคคล และขณะเดียวกันการแสดงออกหรือการปฏิบัติของบุคคลก็มีผลต่อทัศนคติของบุคคลนั้นด้วย เราสามารถอนุมาน (Infer) หรือบอกได้ว่าบุคคลหนึ่งมีทัศนคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างไรได้จากคำพูดของบุคคลที่พูดถึงสิ่งนั้น จากความรู้ที่มีต่อสิ่งนั้น และจากสิ่งที่เขาพูดว่า เขาจะปฏิบัติต่อสิ่งนั้น แต่สิ่งที่เขาปฏิบัติจริง ๆ จะตรงกับสิ่งที่เขา รู้ เข้าใจ รู้สึก และคิดว่าจะปฏิบัติหรือไม่นั้น ยังเป็นปัญหาซึ่งต้องการคำตอบที่แน่ชัด ดังนั้นการวิจัย ครั้งนี้ นอกจากสมมุติฐานที่ได้ตั้งไว้แล้ว^๒ ผู้วิจัยยังต้องการศึกษาด้วยว่า ความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติด้านโภชนาการจากการใช้สื่อปลุกฝังโภชนศึกษา มีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่

---

^๑ รายงานการประชุมปฏิบัติการ การวิจัยบริการสาธารณสุข ณ ห้องประชุม จงจินต์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี ๓-๔ กันยายน ๒๕๒๔. (กรุงเทพมหานคร : ซีระการพิมพ์, ๒๕๒๔), หน้า ๔๔.

^๒ ประภาเพ็ญ สุวรรณ, "ทัศนคติ : การวัด ...," หน้า ๕.

การวิจัยเรื่อง "กลยุทธ์การใช้สื่อปลูกฝังโภชนศึกษาแก่สตรีชนบท จังหวัดสุพรรณบุรี" นี้ผู้วิจัยเห็นว่า นอกจากการศึกษาประสิทธิผลของการใช้สื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจแล้ว ยังต้องศึกษา นิัยการเปิดรับสื่อมวลชนของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาด้วย จากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบได้ชัดเจนว่า "สื่อวิทยุเป็นสื่อที่เข้าถึงคนในชนบทได้มาก โดยที่ชาวชนบททุกระดับการศึกษาได้ใช้สื่อประเภทวิทยุอย่างเท่าเทียมกัน ... น่าสังเกตว่ารายการที่เป็นประโยชน์โดยตรงในเรื่องของสุขภาพอนามัยและการศึกษายังไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร"^๑ และผู้มีการศึกษาในระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษา นิยมรายการบันเทิงมากกว่า ไม่ค่อยสนใจต่อรายการประเภทการศึกษาสุขภาพอนามัย สื่อสิ่งพิมพ์และนิตยสาร ความบ่อยครั้งในการอ่านหนังสือพิมพ์และนิตยสาร ไม่ว่าจะอยู่ในช่วงอายุใด จะไม่มีแบบแผนที่แน่นอน ส่วนใหญ่จะพอใจหาซื้ออ่านหรือขอยืมจากญาติหรือบุคคลอื่น อ่านเป็นครั้งคราวมากกว่าที่จะบอกรับเป็นสมาชิก"^๒

ในการศึกษาการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ จากกลุ่มตัวอย่าง ๑,๕๓๖ คน พบว่าผู้ฟังวิทยุมีมากที่สุดคือมีถึงร้อยละ ๘๗ ผู้อ่านหนังสือพิมพ์ร้อยละ ๔๗ ผู้ดูโทรทัศน์ร้อยละ ๓๕^๓

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, แผนกอิสระวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, "นิัยการรับข่าวสารของประชาชนในหมู่บ้านชนบทไทย พ.ศ. ๒๕๑๔", รายงานวิจัย อ้างในกรมประชาสัมพันธ์และยูเนสโก, "การสัมมนาเรื่องนโยบายการสื่อสารแห่งชาติ ...", หน้า ๒.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓.

^๓ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, การศึกษახอบทบาทของสื่อสาร - มวลชนต่อการศึกษาของชาวบ้าน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, ๒๕๒๑), หน้า ๔๗.

พฤติกรรมในการฟัง กลุ่มตัวอย่างที่ฟังวิทยุทุกวันมีจำนวนสูงสุดคือประมาณร้อยละ ๗๑ โดยเฉลี่ยมีผู้ฟังวิทยุรับฟังเป็นเวลาประมาณ ๒ ชั่วโมง ผู้ฟังในช่วงเวลา ๑ ชั่วโมงมีจำนวนสูงสุดร้อยละ ๔๗ รองลงมาได้แก่ผู้ที่ฟังมากกว่า ๑ ชั่วโมงขึ้นไปจนถึง ๒ ชั่วโมงซึ่งมีจำนวนใกล้เคียงกับผู้ฟังมากกว่า ๓ ชั่วโมงขึ้นไปและผู้ฟังมากกว่า ๒ ชั่วโมงขึ้นไปจนถึง ๓ ชั่วโมง มีจำนวนน้อยที่สุด รายการสุขภาพอนามัยที่ฟัง มีผู้สนใจฟังร้อยละ ๕๒ คนที่ฟังวิทยุเกือบทั้งหมดฟังข่าว (ร้อยละ ๙๒)^๑

พฤติกรรมในการชมโทรทัศน์ ผู้ชมโทรทัศน์ทุกวันมีเพียงร้อยละ ๓๒ โดยเฉลี่ยแล้วผู้ชมโทรทัศน์ใช้เวลาประมาณ ๑ ชั่วโมง ๕๐ นาทีต่อวัน ผู้ชมในช่วงเวลา ๑ ชั่วโมงมีจำนวนสูงสุดคือร้อยละ ๕๕ รองลงมาได้แก่ผู้ที่ชมมากกว่า ๑ ชั่วโมงขึ้นไปจนถึง ๒ ชั่วโมงมากกว่า ๒ ชั่วโมงขึ้นไปจนถึง ๓ ชั่วโมง และมากกว่า ๓ ชั่วโมงขึ้นไปตามลำดับ

ประเภทของรายการที่ชม มีผู้ชมรายการประเภทบันเทิงมากที่สุด รายการสุขภาพ—อนามัยมีผู้สนใจชมร้อยละ ๔๒^๒

หนังสือพิมพ์ ผู้ที่อ่านทุกวันมีเพียงร้อยละ ๒๙ โดยเฉลี่ยแล้วผู้อ่านหนังสือพิมพ์ใช้เวลาประมาณครึ่งชั่วโมงต่อวัน ผู้อ่านในช่วงเวลาครึ่งชั่วโมงมีจำนวนสูงสุดคือร้อยละ ๗๔ ผู้อ่านมากกว่าหนึ่งชั่วโมงขึ้นไปมีร้อยละ ๘ เนื้อหาที่อ่าน อ่านข่าวมากที่สุด สุขภาพอนามัยมีผู้สนใจอ่านร้อยละ ๔๔^๓

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๘.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๐.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๑.

อนึ่ง ในการศึกษากลยุทธการใช้สื่อเพื่อปลูกฝังโภชนศึกษาแก่สตรีชนบทนั้น จะศึกษาเฉพาะสื่อ (Channel or Media) อย่างเดียวไม่ได้ ควรศึกษาผู้รับสารด้วยดังที่ ลินวูด ฮอดจด์อน (Linwood Hodgdon) นักมานุษยวิทยาสังคมซึ่งมีประสบการณ์มานานหลายปีกับปัญหาการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียใต้กล่าวถึงการแก้ไขปัญหาสุขภาพไว้ว่า "ยิ่งเราขยายโครงการการสาธารณสุขศึกษา เราก้ยังต้องพยายามศึกษาเกี่ยวกับปัจเจกบุคคลปัจจัยทางสังคมวิทยาและจิตวิทยา ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเขา"^๑ เพราะเหตุที่ "สภาพในสังคมจะมีความสลับซับซ้อน สุขภาพอนามัย สภาพสังคม บุคคลิกภาพของคน ขนบธรรมเนียม ประเพณี และสภาพเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด การเก็บข้อมูลจากหลายด้านช่วยให้เข้าใจความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้และได้ความรู้ที่ใกล้เคียงสภาพความเป็นจริงมากขึ้น"^๒

ส่วนใหญ่ตัวแปรในการวิจัยที่เป็นตัวแปรผู้รับสาร (Audience Variables) ได้แก่ อายุ (Age), ทศนคติ (Attitude), การปฏิบัติ (Practice), รายได้ (Income), ระดับการศึกษา (Education Level)^๓

^๑Wilbur Schramm, "The Role of Information....," p. 43.

^๒จรัส สุวรรณเวลาและคณะ, "การวิจัยบริการสาธารณสุขเพื่อพัฒนาชุมชน การศึกษากรณีตัวอย่างในหมู่บ้านชาวไทยภูเขา," วารสารวิจัยสภาวะแวดล้อม ๒ (๒๕๒๓) : ๕๖.

^๓Wilbur Schramm, "Channel and Audience....," p. 125.

และอารี วัลยะเสวีและสาคร ธนมิตร "โครงการพัฒนาโภชนาการอนามัยและกำลังคน หมู่บ้านหนองไฮ จ.อุบลราชธานี ๒๕๑๕-๒๕๒๐," (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์วิจัยคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี, ม.ป.ป.), (คัดสำเนา) : ๓.

"จากเอกสารและข้อมูลทางวิชาการประกอบการจัดทำแผนพัฒนาอาหารและโภชนาการแห่งชาติ (๒๕๒๐-๒๕๒๕) ซึ่งจัดทำโดยคณะกรรมการวางแผนพัฒนาอาหารและโภชนาการสำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐ ได้สรุปว่าประชากรของประเทศไทยมีการขาดอาหารอย่างแท้จริง ครอบคลุมครัวที่มีปัญหาทางโภชนาการชัดเจนที่สุดเป็นครอบครัวที่มีรายได้ต่ำกว่า ๑๒,๐๐๐ บาทต่อปีลงมา ... ทั่วทั้งประเทศมีครอบครัวดังกล่าวนี้ถึง ร้อยละ ๖๔.๑ เป็นครอบครัวที่อยู่นอกเขตเทศบาลถึงร้อยละ ๖๑.๑"^๑

บุญทิวา นาคะตะ ได้ศึกษา "หมวดครอบครัวจึกรับประทานอาหารให้ถูกหลักโภชนาการ" พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในเรื่องของอายุกล่าวคือ มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มอายุ ๑๖-๒๐ ปี กับกลุ่มอายุ ๓๖-๔๐ ปี และระหว่างกลุ่มอายุ ๒๖-๓๐ ปี กับกลุ่มอายุ ๓๖-๔๐ ปี ในเรื่องของการศึกษาพบว่ามีความแตกต่างกันระหว่างการศึกษาระดับอนุปริญา กับระดับสูงกว่าปริญญาตรี ในเรื่องรายได้ พบว่า มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มผู้มีรายได้ ๑,๐๐๑-๒,๐๐๐ บาท กับกลุ่มผู้มีรายได้ ๒,๐๐๑-๓,๐๐๐ บาทต่อเดือน^๒

วนิดา จิตต์หมั่น, "บริการชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องอาหารและการบริโภคทั้งในเขตเมืองและชนบท," ใน จุลสารไทยคดี, (กรุงเทพฯ - มหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ไทยคดีศึกษา, สถาบัน.) ๒ (มีนาคม ๒๕๒๔) : ๑.

^๒บุญทิวา นาคะตะ, "การศึกษารายการยอมรับรายการโทรทัศน์เพื่อพัฒนาสุขภาพของสมาชิกรายการโทรทัศน์เทคโนโลยีทางการศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตแผนกวิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๔) หน้าบทคัดย่อ.

เช่นเดียวกับเสียว (Liu) ได้ศึกษาเรื่องการใช้สื่อ พฤติกรรมการศึกษาและภูมิหลังทั่วไปของผู้รับสาร ศึกษาเฉพาะนักเรียนชาวไต้หวันพบว่า อายุ เวลาที่เปิดรับสื่อ อาชีพ การศึกษา มีความสัมพันธ์กับการใช้สื่อ^๑

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้เลือกศึกษาตัวแปรที่เป็นลักษณะของเศรษฐกิจและสังคม (Socio-Economic Variables) เพื่อประกอบการพิจารณาผลกระทบการใช้สื่อเพื่อปลูกฝังโภชนาการรวม ๑๐ ตัวแปรคืออายุ ระดับการศึกษา ความสามารถในการอ่าน เขียน สถานภาพสมรส กลยุทธ์การใช้สื่อปลูกฝังโภชนศึกษา จำนวนบุตร ลักษณะครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้ครอบครัวต่อปี รายได้พิเศษของตนเองต่อเดือน และการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มภายในท้องถิ่น

ในการปลูกฝังโภชนศึกษานั้น กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดใช้สื่อ ๓ ประเภท คือ (๑) สื่อบุคคล (Interpersonal Media) ได้แก่ ผู้สื่อข่าวสารสาธาณสุข (ผสส.) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เจ้าหน้าที่เคหะกิจการเกษตร โภชนกรและเจ้าหน้าที่สาธารณสุข (๒) สื่อมวลชน (Mass Media) ได้แก่วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และสื่อเฉพาะกิจ (Specialized Media) ได้แก่ ภาพยนตร์ ภาพถ่าย สไลด์ โปสเตอร์และเอกสารสิ่งพิมพ์ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมในเรื่องโภชนาการโดยสรุปเกี่ยวกับปัญหาและสาเหตุของการขาดอาหาร, อาหารทารกและเด็กวัยก่อนเรียน, อาหาร หญิงมี-

---

^๑Han Chin Liu, "Media Use, Academic Performance and Social. Demographic Background : A Study of Taiwanese Children" (Ph. D. Thesis, 1973) in List of Thesis 1973-1974 (Singapore : AMIC, 1976), p. 7.

ครรภ์และให้นมบุตร, อาหารประจำวัน และอาหารเสริมในท้องถิ่น^๑

สำหรับการปลูกฝังโภชนาการที่หมู่ ๑ ตำบลศรีประจันต์ อําเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรีนั้น การใช้สื่อบุคคล เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจะให้ความรู้ ทักทายและแนะนำ การปฏิบัติตนด้านโภชนาการแก่สตรีเป็นกลุ่มในวันที่ยังเด็กมารับภูมิคุ้มกันโรคและซึ้งน้ำหนักตัว และจะให้ความรู้โดยแนะนำเป็นรายบุคคลเมื่อออกนิเทศงานเยี่ยมบ้าน ส่วนสื่อเฉพาะกิจ ใช้เพียงโปสเตอร์และเอกสารสิ่งพิมพ์ ซึ่งมีจำนวนเพียง ๑ ชุด กอรับกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ยังมีความรู้ในการปฏิบัติงานด้านโภชนาการไม่มากพอ จึงคิดว่า การใช้สื่อบุคคลและสื่อเฉพาะกิจเพื่อปลูกฝังโภชนาการในลักษณะเช่นนี้ ได้ผลน้อยในการเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักทาย และ การปฏิบัติตนด้านโภชนาการ^๒

^๑กรมอนามัย กองโภชนาการ, รายงานประจำปี ๒๕๒๒ หน้า ๑๒-๑๔.

^๒สัมภาษณ์ จตุพร อึ้งเวชวาณิช, เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ๓ โรงพยาบาลประจำ อําเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี, ๓๐ มกราคม ๒๕๒๕.

บทที่ ๓

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษากลุ่มตัวอย่างสตรีวัยเจริญพันธุ์ จำนวน ๑๒๔ ตัวอย่าง
พื้นที่ที่ศึกษา คือ หมู่ ๑ ซึ่งอยู่นอกเขตเทศบาล ตำบลศรีประจันต์ อำเภอสรีประจันต์
จังหวัดสุพรรณบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม ๑ ชุดโดยการ
สัมภาษณ์ ในการศึกษาได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น ๒ กลุ่ม กลุ่มหนึ่งคือ กลุ่มที่เคยได้รับ
การปลูกฝังโภชนศึกษาโดยสื่อซึ่งมีจำนวน ๖๔ คน และอีกกลุ่มหนึ่งคือกลุ่มที่เคยได้รับการปลูก
ฝังโภชนศึกษาโดยสื่อซึ่งมีจำนวน ๖๐ คน ซึ่งการแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น ๒ กลุ่มนี้อาศัยวิธี
การสุ่ม (Random) และได้วางแผนวิจัยที่เรียกว่า One-Shot Case Study (Design 1)^๑
โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีการวิจัยดังต่อไปนี้คือ .-

ประชากร

ได้แก่ สตรีที่อาศัยอยู่ในหมู่ ๑ ตำบลศรีประจันต์ อำเภอสรีประจันต์ จังหวัด
สุพรรณบุรี จำนวน ๔๖๔ คน^๒

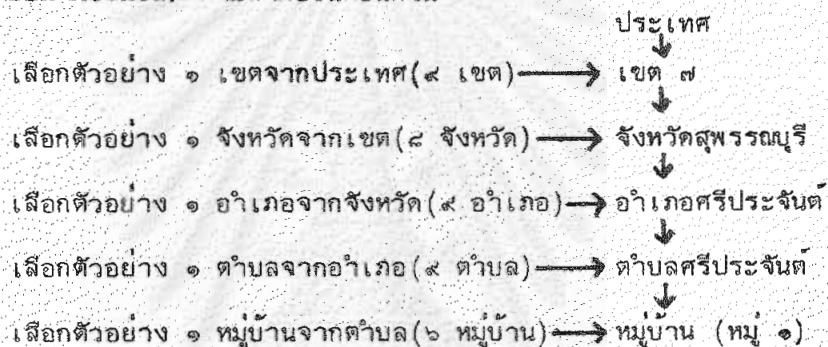
---

^๑Donald T. Cambell and Julian C. Stanley, Experimental
and Quasi-Experimental Designs for Research (Chicago : Rand
McNally College Publishing Company, 1963), p. 20.

^๒สัมภาษณ์ กร่าง ศรีศักดิ์ ผู้ใหญ่บ้าน, ๓๐ มกราคม ๒๕๒๕.

กลุ่มตัวอย่าง

ได้แก่ สตรีวัยเจริญพันธุ์อายุ ๑๕-๔๕ ปี โสดหรือสมรสแล้ว ยังไม่มีบุตร กำลังตั้งครรภ์หรือมีบุตรแล้ว จำนวน ๑๒๘ ตัวอย่างในหมู่ ๑ ตำบลศรีประจันต์ อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling)^๑ คือ จำแนกกลุ่มตัวอย่างตามเขตท้องที่การตรวจราชการของกระทรวงมหาดไทย แล้วเลือกหมู่บ้านที่ศึกษาจากเขต^๒ จังหวัด อำเภอ ตำบล โดยอาศัยวิธีการจับฉลาก (The Bin Method) ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

^๑จุมพล สวัสดิยากร, หลักและวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สุวรรณภูมิ, ๒๕๓๐), หน้า ๑๗๗.

^๒"เขต" ในที่นี้หมายถึง เขตท้องที่การตรวจราชการของกระทรวงมหาดไทย เดิมแบ่งออกเป็น ๔ เขต (ไม่รวมกรุงเทพมหานคร) ปัจจุบันแบ่งออกเป็น ๑๒ เขต (เมื่อวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๒๒) กระทรวงสาธารณสุขยังคงใช้เขตท้องที่การตรวจราชการเดิม จังหวัดสุพรรณบุรีจึงอยู่ในเขต ๗ ซึ่งหากพิจารณาตามเขตท้องที่การตรวจราชการใหม่ จังหวัดสุพรรณบุรีจะอยู่ในเขต ๒ เช่นเดียวกับจังหวัดชัยนาท เพชรบุรี ลพบุรี สระบุรี และสิงห์บุรี

เนื่องจากหมู่ ๑ ตำบลศรีประจันต์นี้มีประชากรที่สามารถเป็นกลุ่มตัวอย่างได้เพียง ๑๔๖ ตัวอย่าง^๑ ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดตัวอย่างทั้ง ๑๔๖ ตัวอย่าง แต่ได้ทดสอบ (Pre-test or Try-out) ในพื้นที่ที่ศึกษา ๑๗ ตัวอย่าง และไม่สามารถติดตามเก็บข้อมูลได้ ๑ ตัวอย่าง เนื่องจากเป็นฤดูกาลเก็บเกี่ยวข้าว จึงเหลือจำนวนตัวอย่างที่ศึกษาได้เพียง ๑๒๘ ตัวอย่าง จากนั้นจึงใช้วิธีสุ่ม (Random) แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น ๒ กลุ่มได้กลุ่มที่เคยเปิดรับสื่อจากการปลูกฝังโภชนศึกษาจำนวน ๖๔ คน และกลุ่มที่ไม่เคยเปิดรับสื่อจากการปลูกฝังโภชนศึกษา ๖๐ คน

สำหรับ สาเหตุที่เจาะจงเลือกศึกษาเฉพาะสตรีวัยเจริญพันธุ์ก็เพราะเหตุผลสำคัญสองประการคือ ประการแรก ในสังคมชนบทไทยนั้นสตรีมีหน้าที่รับผิดชอบในการประกอบอาหารทุกมื้อประจำวันและเลี้ยงดูบุตรเท่ากับว่า สตรีมีบทบาทสำคัญในพฤติกรรมด้านโภชนาการทั้งต่อตนเองและสมาชิกในครอบครัว ประการที่สอง สตรีโดยเฉพาะสตรีมีครรภ์และให้นมลูก เป็นประชากรกลุ่มเป้าหมายกลุ่มหนึ่งในการลดปัญหาทุพโภชนาการของประเทศ^๒

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ๑ ชุด ประกอบด้วยข้อมูลเรื่องการศึกษาทั้งหมด ๖ ส่วน^๓ คือ

^๑โปรดดูรายละเอียดได้ในภาคผนวก ก

^๒สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, "แผนพัฒนาเศรษฐกิจ ...," หน้า ๒๔๗.

^๓โปรดดูรายละเอียดในภาคผนวก ค

- ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
- ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับนิสัยการใช้สื่อของกลุ่มตัวอย่าง
- ส่วนที่ ๓ ข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อจากการปลูกฝังโภชนาการของกลุ่มตัวอย่าง
- ส่วนที่ ๔ ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ด้านโภชนาการของกลุ่มตัวอย่าง
- ส่วนที่ ๕ ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติด้านโภชนาการของกลุ่มตัวอย่าง
- ส่วนที่ ๖ ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านโภชนาการของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ความสามารถในการอ่านเขียน สถานภาพสมรส จำนวนบุตร ลักษณะครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้ของครอบครัวต่อปี รายได้พิเศษของตนเองต่อเดือนและการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มภายในท้องถิ่น

ลักษณะของคำถามมีทั้งคำถามเปิด (Open-Ended Questions) และคำถามปิด (Closed-Ended Questions) มีจำนวน ๑๐ ข้อ

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับนิสัยการใช้สื่อของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การเปิดรับสื่อมวลชน วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์และนิตยสารของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละวัน กลุ่มตัวอย่างเปิดรับสื่อมวลชนแต่ละประเภทในเวลาใด เป็นเวลานานเท่าใด รายการที่ชอบและสาเหตุที่ชอบ

ลักษณะคำถามเป็นคำถามเปิด มีจำนวน ๕ ข้อ

ส่วนที่ ๓ ข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อจากการปลูกฝังโภชนาการของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การเคย-ไม่เคยรับการปลูกฝังโภชนาการ สื่อ ความชอบสื่อ ความรู้จากสื่อ ประโยชน์ที่ได้รับ ข้อเสนอแนะ และความต้องการสื่อในการปลูกฝังโภชนาการ

ลักษณะคำถามเป็นแบบคำถามเปิดมีคำตอบให้เลือกตอบ (Multiple Choices)

จำนวน ๔ คำถาม

ส่วนที่ ๔ ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ด้านโภชนาการของกลุ่มตัวอย่าง เป็นแบบทดสอบความรู้ของผู้ตอบแบบสอบถามแบบเลือกคำตอบที่มีตัวเลือก ๒ ตัวคงที่คือถูก หรือผิด คะแนนมีค่าถูก เท่ากับ ๑ ผิด เท่ากับ ๐ (Dichotomous) ในมาตราการวัดแบบนามบัญญัติ (Nominal Scale) มีจำนวนคำถาม ๑๐ คำถาม คะแนนเต็ม ๑๐ คะแนน

ส่วนที่ ๕ ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติด้านโภชนาการ เป็นการวัดความคิดเห็นโดยมีมาตราการวัดแบบไลเคิร์ต (Likert Scale) ทั้งเชิงลบ (๑ ๒ ๓ ๔ ๕) และเชิงบวก (๕ ๔ ๓ ๒ ๑) เพื่อให้สอดคล้องกับการตัดสินใจของผู้ตอบแบบสอบถาม^๑ (เห็นด้วยอย่างมาก เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างมาก) จำนวน ๑๐ คำถาม คะแนนเต็ม ๑๕๐ คะแนน

ส่วนที่ ๖ ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านโภชนาการ เป็นแบบทดสอบการปฏิบัติตนด้านโภชนาการของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามมีคำตอบให้เลือกตอบ กำหนดค่าของคะแนนเป็น ๑ และ ๐ ในมาตราการวัดแบบนามบัญญัติ (Nominal Scale) มีจำนวน ๑๐ คำถาม คะแนนเต็ม ๑๐ คะแนน เช่นเดียวกับคำถามส่วนที่ ๔

---

^๑สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, ธวัชชัย อาหารธนะสุข และ พิสิษฐ สุกรีปพงศ์, ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๒๓), หน้า ๗๘.

ทั้งนี้ การสร้างแบบสอบถามส่วนที่ ๔, ๕ และ ๖ ได้ศึกษาจาก "ทัศนคติ" การวัดและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอนามัย"^๑ คำถามทุกข้อสร้างโดยมีแนวความคิด (Concept) จากเอกสารเผยแพร่ของกองโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข รวม ๘ เล่มคือ

๑. "กินดีมีสุข (อาหารหลักห้าหมู่)"
๒. "อาหารสำหรับหญิงมีครรภ์และให้นมลูก"
๓. "การเลี้ยงทารกด้วยน้ำนมแม่"
๔. "อาหารทารก ๐-๑๒ เดือน"
๕. "อาหารเด็กวัยก่อนเรียน"
๖. "วิธีประกอบอาหารเพื่อสงวนคุณค่า"
๗. "อาหารเสริมผลิตเองในท้องถิ่น"
๘. "อาหารคีราคาถูก"

การรวบรวมข้อมูล

เมื่อสร้างแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยได้ทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามโดยนำไปทดลองสอบถาม (Pre-test or Try out) กับสตรีวัยเจริญพันธุ์ ในพื้นที่ที่ทำการศึกษาจริง เพื่อดูความเข้าใจระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ ระยะเวลาที่ใช้ในการให้สัมภาษณ์ต่อแบบสอบถาม ๑ ชุด โดยเฉลี่ย ซึ่งในการทดลองสอบถามนี้ได้ทดลอง ๒ ครั้ง เนื่องจากเป็นฤดูเก็บเกี่ยวข้าว ไม่ใช่ฤดูว่างงาน ครั้งแรก กระทำในวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๖๕ ทดลองได้ ๘ ราย ครั้งที่สอง กระทำในวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ ทดลอง

^๑ ประภาเพ็ญ สุวรรณ, "ทัศนคติ : การวัด ...," หน้า ๑๒๓-๑๔๑.

ได้ ๑๐ ราย รวมการทดลองสอบถาม ๒ ครั้ง ๑๗ ราย หลังจากนั้นได้นำมาวิเคราะห์แบบ-
สอบถามส่วนที่ ๔ ความรู้ด้านโภชนาการและส่วนที่ ๖ การปฏิบัติตนด้านโภชนาการ

๑. หาค่าความยากง่าย (Difficulty) และค่าอำนาจจำแนก (Dis-
crimination) เป็นรายข้อ (Item Analysis) โดยใช้เทคนิค ๒๕% ของ Garret^๑

๒. หาค่าความเชื่อถือได้ของแบบสอบถามทั้งฉบับ (Reliability) โดย
ใช้วิธีวัดจากดัชนีของความเท่าเทียมครึ่งแบบ (Split-Half Method)^๒ หาค่าสัมประสิทธิ์
สหสัมพันธ์ของความเชื่อถือได้ดังสูตร

Spearman Brown

$$r_{tt} = \frac{2r_{\frac{1}{2}\frac{1}{2}}}{1+r_{\frac{1}{2}\frac{1}{2}}}$$

เมื่อ r_{tt} = ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ
 $r_{\frac{1}{2}\frac{1}{2}}$ = ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามครึ่งฉบับ
(ข้อคู่, ข้อคี่)

^๑ริเชียร เกตุสิงห์, คู่มือการวิจัย : หลักการสร้างและวิเคราะห์เครื่องมือ
ที่ใช้ในการวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ ๓. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล,
๒๕๒๔), หน้า ๑๑๖ - ๑๑๘.

^๒อนันต์ ศรีโสภณ, หลักการวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๒. (กรุงเทพมหานคร
: วัฒนาพานิช, ๒๕๒๑), หน้า ๒๖๐ - ๒๖๑.

สำหรับแบบสอบถามส่วนที่ ๕ ทักษะคิดด้านโภชนาการนั้น ได้หาค่าอำนาจจำแนก เป็นรายข้อด้วยวิธีทดสอบค่า t (t-test) ดังสูตร

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{S_H^2 + S_L^2}{n}}}$$

เมื่อ $\bar{X}_H$	=	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มได้คะแนนสูง
$\bar{X}_L$	=	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มได้คะแนนต่ำ
S_H^2	=	ความแปรปรวนของกลุ่มได้คะแนนสูง
S_L^2	=	ความแปรปรวนของกลุ่มได้คะแนนต่ำ
n	=	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามในแต่ละกลุ่ม

และหาค่าความ เชื่อถือได้ของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยวิธีแบ่งครึ่งแบบสอบถาม เป็นข้อคู่ ข้อคี่ เช่นเดียวกับข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการ

ผลการวิเคราะห์การทดลองซึ่งได้ทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ๑๗ ราย ทำให้ทราบ ข้อบกพร่องคำถามบางข้อ จึงได้นำมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลในวันที่ ๑๑ - ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕ และวิเคราะห์แบบทดสอบอีกครั้งหนึ่งผลปรากฏในตารางที่ ๓ ดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๓ ค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าที (t) ของแบบสอบถามที่ใช้ทดสอบจริง

ความรู้ด้านโภชนาการ ข้อที่	ค่า p	ค่า r	การปฏิบัติด้านโภชนาการ ข้อที่	ค่า p	ค่า r	ทัศนคติด้านโภชนาการ ข้อที่	ค่า r
๑	.๖๓	.๖๖	๑	.๖๑	.๕๐	๑	๖.๑๔
๒	.๖๐	.๖๖	๒	.๓๘	.๕๐	๒	๒.๐๒
๓	.๖๐	.๘๐	๓	.๘๑	.๓๖	๓	๔.๕๙
๔	.๑๘	.๑๐	๔	.๕๓	.๖๖	๔	๕.๕๓
๕	.๖๔	.๖๓	๕	.๔๕	.๖๓	๕	๓.๐๓
๖	.๕๖	.๘๖	๖	.๔๓	.๒๖	๖	๓.๔๓
๗	.๗๖	.๕๐	๗	.๖๑	.๕๖	๗	๒.๗๑
๘	.๗๑	.๕๐	๘	.๒๕	.๑๖	๘	๗.๗๘
๙	.๕๓	.๘๖	๙	.๙๕	.๐๓	๙	๔.๒๘
๑๐	.๕๓	.๘๖	๑๐	.๔๕	.๓๖	๑๐	๒.๑๗

ค่าความเชื่อถือได้ของแบบสอบถามทั้งฉบับ = ๐.๕๖

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองร่วมกับผู้ร่วมทำการสัมภาษณ์ซึ่งมีการศึกษาระดับปริญญาโท ๓ คน และการศึกษาระดับปริญญาตรีอีก ๔ คนโดยมีการชี้แจงการสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้ง ๕ คน และขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขของโรงพยาบาลอำเภอศรีประจันต์นันทหมายสตรี กลุ่มตัวอย่างเพื่อสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามล่วงหน้า ๑ สัปดาห์

การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่เก็บได้ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลจากแบบสอบถามที่รวบรวมมาได้ทันทีหลังจากเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์ในแต่ละวันเพื่อตรวจดูความสมบูรณ์ ความถูกต้องและความเป็นเอกภาพของข้อมูล^๑ ซึ่งข้อมูลอาจผิดพลาดได้จากการไม่ตอบ คำตอบบกพร่องจากการลงคำตอบผิดที่ คำตอบเขียนไม่ชัดเจน ฯลฯ หากพบว่าได้ข้อมูลไม่ครบ ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลจะต้องกลับไปสอบถามใหม่อีกครั้ง

สำหรับกรรมวิธีทางข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาทำบรรณาธิกรณด้วยมือ (Manual Editing) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องแล้วมาเข้ารหัส (Coding) ตรวจสอบความถูกต้องของการเข้ารหัสเจาะลงบัตรเข้าตารางแยกประเภท (Cross-Tabulation) และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Sciences)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๑. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ใช้วิธีการทางสถิติหาค่าร้อยละและค่าเฉลี่ยเพื่ออธิบายข้อมูลลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม นิัยการใช้สื่อมวลชน และการเปิดรับสื่อจากการปลูกฝังโภชนศึกษาของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา
๒. การทดสอบสมมุติฐาน (Hypothesis Testing) ใช้การทดสอบคะแนนเฉลี่ย (t-Test) เพื่อทราบผลเปรียบเทียบระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับสื่อและการไม่เปิดรับสื่อจากการปลูกฝังโภชนศึกษาของสตรีกลุ่มตัวอย่าง และเพื่อทราบผลเปรียบเทียบ

---

^๑C.A. Moser, Survey Methods in Social Investigation (London : Educational Book, 1968), pp. 269-280.

ระหว่างการใช้อีสื่อผสมผสานและการใช้อีสื่อเพียงประเภทเดียวในการปลูกฝังโภชนศึกษา แก่สตรีกลุ่มตัวอย่าง, ใช้สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance with Fixed Effect Model) ทั้งแบบวิเคราะห์ทางเดียว (ONE-WAY ANOVA) และแบบวิเคราะห์สองทาง (TWO-WAY ANOVA) เพื่อทดสอบความแตกต่างของการใช้อีสื่อต่างประเภทกันคือสื่อบุคคล สื่อมวลชน สื่อเฉพาะกิจ ในการปลูกฝังโภชนศึกษาแก่สตรีกลุ่มตัวอย่าง และเพื่อทดสอบความแตกต่างของความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการของสตรีกลุ่มตัวอย่างตามลักษณะ เศรษฐกิจและสังคม และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบพาร์เชียล (Partial Correlation Coefficient) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ของความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการของสตรีกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นการทดสอบสมมุติฐาน ทั้ง ๘ ข้อที่ได้ตั้งไว้ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

รายงานการวิจัยเรื่อง "กลยุทธ์การใช้สื่อเพื่อปลูกฝังโภชนศึกษาแก่สตรีชนบท จังหวัดสุพรรณบุรี" นี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น ๒ ตอนตามสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ .-

ตอนที่ ๑ การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ใช้สถิติร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่ออธิบาย (ก) ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่าง (ตารางที่ ๔-๑๐) (ข) นิสัยการใช้สื่อมวลชนของกลุ่มตัวอย่าง (ตารางที่ ๑๑-๑๔) และ (ค) การเปิดรับสื่อจากการปลูกฝังโภชนศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง (ตารางที่ ๑๖-๒๑)

ตอนที่ ๒ การทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis Testing) ใช้การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยร้อยละ (t-Test) เพื่อทดสอบผลเปรียบเทียบระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับสื่อและการไม่เปิดรับสื่อของกลุ่มตัวอย่างจากการปลูกฝังโภชนศึกษาแก่กลุ่มตัวอย่าง (ตารางที่ ๒๒) และเปรียบเทียบระหว่างการใช้สื่อผสมผสานและการใช้สื่อเพียงประเภทเดียวในการปลูกฝังโภชนศึกษา (ตารางที่ ๒๓) ใช้สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance with Fixed Effect Model) ทั้งแบบวิเคราะห์ทางเดียว (ONE-WAY ANOVA) และแบบการวิเคราะห์สองทาง (TWO-WAY ANOVA) เพื่อทดสอบความแตกต่างของการใช้สื่อต่างประเภทกันคือ สื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจในการปลูกฝังโภชนศึกษาแก่กลุ่มตัวอย่าง (ตารางที่ ๒๔-๒๖) และความแตกต่างของความรู้ ทักษะคติ และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามลักษณะ เศรษฐกิจและสังคม (ตารางที่ ๒๗-๔๑) ซึ่งทั้งหมดนี้เป็น การทดสอบสมมติฐานตามที่ตั้งไว้ที่ระดับนัยสำคัญ .๐๕ นอกจากนี้ยังได้หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบพาร์เชียล (Partial Correlation Coefficient) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ของความรู้ ทักษะคติ และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการของกลุ่มตัวอย่าง (ตารางที่ ๔๒) ดังมีรายละเอียดตามลำดับดังนี้ .-

ตอนที่ ๑ การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

(ก) ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่าง ในที่นี้ได้จำแนกตาม อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ความสามารถในการอ่านเขียน ลักษณะครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนบุตร รายได้ของครอบครัวต่อปี รายได้พิเศษของตนเอง ต่อเดือน การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มภายในท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ๑๒๘ คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นดังนี้.-

ตารางที่ ๔ จำนวนและร้อยละของลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุและสถานภาพสมรส

	๑๕-๒๕ ปี	๒๖-๓๕ ปี	๓๖-๔๕ ปี	รวม
โสด	๓๐ (๒๓.๔)	๖ (๔.๗)	๔ (๓.๑)	๔๐ (๓๑.๒)
สมรส	๒๑ (๑๖.๔)	๓๔ (๓๐.๕)	๒๘ (๒๑.๙)	๘๓ (๖๔.๘)
รวม	๕๑ (๓๙.๘)	๔๐ (๓๑.๒)	๓๒ (๒๕.๐)	๑๒๓ (๑๐๐.๐)

จากตารางที่ ๔ แสดงว่า

อายุ ซึ่งได้แบ่งช่วงอายุออกเป็นช่วงละ ๑๐ ปี ตั้งแต่อายุ ๑๕-๔๕ ปี มี ๓ กลุ่ม กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดได้แก่ กลุ่มอายุ ๑๕-๒๕ ปี รองลงมาคือกลุ่มอายุ ๒๖-๓๕ ปี และกลุ่มอายุ ๓๖-๔๕ ปี ตามลำดับ สำหรับอายุปัจจุบันโดยเฉลี่ยของสตรีกลุ่มตัวอย่างคือ ๒๔.๘๑ ปี

สถานภาพสมรส ส่วนใหญ่เป็นสตรีที่สมรสแล้ว สตรีที่ยังโสดมีจำนวนเพียง ๑ ใน ๓ ของสตรีกลุ่มตัวอย่าง และสตรีที่ยังโสดนี้ส่วนใหญ่มีอายุ ๑๕-๒๕ ปี

ตารางที่ ๕ จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษาและความสามารถในการอ่าน เขียน

	ไม่ได้รับการศึกษา							รวม
	ป.๑-๓	ป.๔	ป.๕-๗	ม.ศ.๑-๓	ม.ศ.๔-๕	ป.ก.ศ.สูง		
อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้	๓ (๒.๓)	๓ (๒.๓)	๘ (๖.๓)	-	-	-	๑๔ (๑๐.๙)	
อ่านออก เขียนได้	-	๒ (๑.๖)	๔๗ (๓๕.๗)	๑๐ (๗.๘)	๓ (๒.๓)	๑ (๐.๘)	๑๑๔ (๘๕.๑)	
รวม	๓ (๒.๓)	๕ (๓.๙)	๑๐๕ (๘๒.๐)	๑๐ (๗.๘)	๓ (๒.๓)	๑ (๐.๘)	๑๒๘ (๑๐๐.๐)	

จากตารางที่ ๕ แสดงว่า

ระดับการศึกษา สตรีที่สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ มีจำนวนมากที่สุด คือ ร้อยละ ๘๒ สตรีที่มีการศึกษาระดับสูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ มีจำนวนน้อย คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕-๗ ร้อยละ ๗.๘ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ มีร้อยละ ๒.๓ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๕ และ ป.ก.ศ.สูง มีเพียงร้อยละ ๐.๘ ยังคงมีสตรีที่ไม่ได้รับการศึกษาอย่างเป็นทางการอีกร้อยละ ๒.๓ และไม่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔) อีกร้อยละ ๓.๙

ความสามารถในการอ่านเขียน ร้อยละ ๘๕.๑ ของสตรีกลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการอ่านเขียนและร้อยละ ๑๐.๙ ไม่สามารถอ่านเขียนได้ ซึ่งในจำนวนนี้เป็นสตรีที่สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ ร้อยละ ๖.๓ นอกจากนี้เป็นสตรีที่มีการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๓ ร้อยละ ๒.๓ และผู้ไม่เคยได้รับการศึกษาอย่างเป็นทางการร้อยละ ๒.๓ จะเห็นได้ว่า สตรีที่ได้รับการศึกษาอย่างเป็นทางการจนสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ หากไม่มีการอ่านเขียนอย่างสม่ำเสมอ สตรีนั้นก็ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ในเวลาต่อมา

ตารางที่ ๖ จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะครัวเรือนและจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

ลักษณะครัวเรือน	จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
	๑-๔ คน	๑๐ คนขึ้นไป	รวม
เดี่ยว	๓๕ (๕๘.๖)	๑ (๐.๘)	๓๖ (๕๙.๔)
ผสม	๔๕ (๓๕.๒)	๗ (๕.๔)	๕๒ (๔๐.๖)
รวม	๑๒๐ (๙๓.๘)	๘ (๖.๒)	๑๒๘ (๑๐๐.๐)

จากตารางที่ ๖ แสดงว่า

ลักษณะครัวเรือน ร้อยละ ๕๘.๖ ของสตรีที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในครัวเรือนเดี่ยว (nuclear family) คืออยู่กันแต่เฉพาะพ่อ แม่ ลูก อีกร้อยละ ๔๐.๖ อยู่ในครอบครัวผสม (extended family) คือนอกจาก พ่อ แม่ ลูก แล้วยังมีญาติหรือบุคคลอื่นอาศัยอยู่ด้วย

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ส่วนใหญ่มีสมาชิกในครัวเรือน ๑-๔ คน ร้อยละ ๙๓.๘ อีกร้อยละ ๖.๒ มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเกิน ๑๐ คนขึ้นไป

ตารางที่ ๗ จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามจำนวนบุตร

จำนวนบุตร	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีบุตร	๔๓	๓๓.๖
๑ คน	๒๓	๑๘.๐
๒ คน	๒๐	๑๕.๖
๓ คน	๑๓	๑๐.๒
๔ คน	๔	๓.๐
๕ คน	๔	๓.๑
๖ คน	๒	๑.๖
๗ คน	๒	๑.๖
๘ คน	๓	๒.๓
๑๐ คน	๑	๐.๘
กำลังตั้งครรภ์	๘	๖.๒
รวม	๑๒๘	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๗ แสดงว่า

จำนวนบุตร พบว่า มีสตรีที่กำลังตั้งครรภ์อยู่เพียงร้อยละ ๖.๒ ซึ่งกว่าครึ่งเป็น บุตรคนแรก สำหรับสตรีที่สมรสแล้วปรากฏว่ามีบุตรคนเดียว เป็นส่วนใหญ่คือร้อยละ ๑๘ ผู้มีบุตร ๒ คน และ ๓ คน มีจำนวนใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ ๑๕.๖ และร้อยละ ๑๐.๒ ตามลำดับ ส่วน ผู้ที่มีบุตรจำนวนเกิน ๑๐ คน มีอยู่เพียงร้อยละ ๐.๘ โดยเฉลี่ยสตรีที่สมรสแล้วมีบุตร ๒.๓๔ คน

ตารางที่ ๘ จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายได้ของครอบครัวต่อปีและรายได้พิเศษของตนเอง

รายได้ของครอบครัวต่อปี	รายได้พิเศษของตนเอง		
	ไม่มี	มี	รวม
ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท	๑๖ (๑๒.๕)	๑๑ (๘.๖)	๒๗ (๒๑.๑)
๑๐,๐๐๑-๓๐,๐๐๐ บาท	๔๔ (๓๔.๕)	๑๗ (๑๓.๓)	๖๑ (๔๗.๗)
๓๐,๐๐๑-๕๐,๐๐๐ บาท	๒๓ (๑๘.๐)	๕ (๓.๘)	๒๘ (๒๑.๘)
๕๐,๐๐๑-๗๐,๐๐๐ บาท	๔ (๓.๐)	-	๔ (๓.๐)
๗๐,๐๐๑-๙๐,๐๐๐ บาท	๓ (๒.๓)	-	๓ (๒.๓)
รวม	๙๕ (๗๔.๒)	๓๓ (๒๕.๘)	๑๒๘ (๑๐๐.๐)

จากตารางที่ ๘ แสดงว่า

รายได้ของครอบครัวต่อปี เกือบครึ่งหนึ่ง เป็นครอบครัวที่มีรายได้ในระดับ ๑๐,๐๐๑-๓๐,๐๐๐ บาทต่อปี รองลงมาได้แก่ครอบครัวที่มีรายได้ในระดับ ๓๐,๐๐๑-๕๐,๐๐๐ บาทต่อปี และระดับต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาทต่อปี ตามลำดับ ครอบครัวที่มีรายได้ต่อบีสูงกว่า ๕๐,๐๐๐ บาทมีจำนวนน้อย คือครอบครัวที่มีรายได้ต่อบี ๕๐,๐๐๑-๗๐,๐๐๐ บาท มีอยู่เพียงร้อยละ ๗ และ ๗๐,๐๐๑-๙๐,๐๐๐ บาทต่อบีมีร้อยละ ๒.๓ สำหรับรายได้ของครอบครัวต่อปี โดยเฉลี่ยคือ ๑๒,๘๘๘.๘๓ บาท

รายได้พิเศษของตนเอง พบว่า สตรีที่มีรายได้พิเศษของตนเอง มีเพียงร้อยละ ๒๕.๘ ของสตรีกลุ่มตัวอย่างและทั้งหมดนี้เป็นสตรีที่มีรายได้ของครอบครัวต่อปีไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ บาท

รายได้พิเศษดังกล่าวนี้ ได้แก่อาชีพรับจ้างนมแพะ ขายแพะ คำน้า เกี่ยวข้าว ทาสี เมาอิฐ ซึ่งมีกัได้รับค่าจ้างหรือค่าตอบแทนเป็นรายวัน รวมแล้วประมาณเดือนละ ๒๐๐-๑,๕๐๐ บาท

ตารางที่ ๙ จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มภายในท้องถิ่น

การเข้าร่วมฯ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคย	๑๐๕	๘๒.๐
เคย	๒๓	๑๘.๐
รวม	๑๒๘	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๙ แสดงว่า

การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มภายในท้องถิ่น สตรีทั้งหมดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีผู้ที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มภายในท้องถิ่นของตนเองมีเพียงร้อยละ ๑๘ เท่านั้น และในจำนวนสตรีที่ตอบว่าเคยเข้าร่วมในกิจกรรมภายในท้องถิ่นนั้น ระบุว่ากิจกรรมดังกล่าวได้แก่ กิจกรรมกลุ่มลูกเสือชาวบ้าน ไทยอาสาป้องกันชาติ สตรีอาสา สตรี สหกรณ์การเกษตร และธนาคารเพื่อการเกษตร ส่วนเหตุที่เข้าร่วมในกิจกรรมกลุ่มภายในท้องถิ่นน้อยก็เพราะไม่มีเวลา, กิจกรรมของกลุ่มไม่น่าสนใจและมีไม่ต่อเนื่อง

ตารางที่ ๑๐ เปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่เปิดรับสื่อและไม่เปิดรับสื่อ
จากการปลูกฝังโภชนศึกษา จำแนกตามลักษณะ เศรษฐกิจและสังคม

ลักษณะทาง เศรษฐกิจและสังคม	กลุ่มที่เปิดรับสื่อ ๑		กลุ่มที่ไม่เปิดรับสื่อ ๑	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
<u>อายุ</u> ๑๕-๒๕ ปี	๒๘	๒๑.๙	๒๓	๑๘.๐
๒๖-๓๕ ปี	๓๔	๒๖.๕	๑๑	๘.๖
๓๖-๔๕ ปี	๖	๔.๗	๒๖	๒๐.๓
<u>สถานภาพสมรส</u> โสด	๑๘	๑๔.๑	๒๒	๑๗.๒
สมรส	๕๐	๓๙.๐	๓๘	๒๙.๗
<u>ระดับการศึกษา</u> ไม่ได้รับการศึกษา	๑	๐.๘	๒	๑.๖
ป.๑-ป.๓	๑	๐.๘	๕	๓.๑
ป.๔	๕๑	๓๙.๘	๕๔	๔๒.๒
ป.๕-ป.๗	๑๐	๗.๘	-	-
ม.ศ.๑-ม.ศ.๓	๓	๒.๓	-	-
ม.ศ.๔-ม.ศ.๕	๑	๐.๘	-	-
ป.ก.ศ.สูง	๑	๐.๘	-	-
<u>ความสามารถในการอ่านเขียน</u>				
อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้	๓	๒.๓	๑๑	๘.๖
อ่านออก เขียนได้	๖๕	๕๐.๘	๕๔	๔๒.๓
<u>ลักษณะครัวเรือน</u> เตี้ยว	๑๖	๑๒.๕	๖๐	๔๖.๘
ผสม	๕๒	๔๐.๖	-	-
<u>จำนวนสมาชิกในครัวเรือน</u> ๑-๔ คน	๖๕	๕๐.๘	๕๕	๔๓.๐
๑๐ คนขึ้นไป	๓	๒.๓	๕	๓.๙

จำนวนบุตร	กลุ่มที่เปิดรับสื่อฯ		กลุ่มที่ไม่เปิดรับฯ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มี	๒๒	๑๗.๑	๒๑	๑๖.๒
๑ คน	๑๖	๑๒.๕	๗	๕.๕
๒ คน	๑๑	๘.๖	๙	๗.๐
๓ คน	๖	๔.๗	๗	๕.๕
๔ คน	๔	๓.๑	๕	๓.๙
๕ คน	๒	๑.๖	๒	๑.๖
๖ คน	-	-	๒	๑.๖
๗ คน	-	-	๒	๑.๖
๘ คน	๑	๐.๘	๒	๑.๖
๑๐ คน	-	-	๑	๐.๘
กำลังตั้งครรภ์	๖	๔.๗	๒	๑.๖
รายได้ของครอบครัวต่อปี				
ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท	๑๓	๑๐.๒	๑๕	๑๑.๐
๑๐,๐๐๑-๓๐,๐๐๐ บาท	๓๕	๒๗.๓	๒๖	๒๐.๓
๓๐,๐๐๑-๕๐,๐๐๐ บาท	๑๓	๑๐.๒	๑๕	๑๑.๗
๕๐,๐๐๑-๗๐,๐๐๐ บาท	๔	๓.๑	๕	๓.๙
๗๐,๐๐๑-๙๐,๐๐๐ บาท	๓	๒.๓	-	-
รายได้พิเศษของตนเองต่อเดือน				
ไม่มี	๔๘	๓๗.๕	๔๗	๓๖.๗
มี	๒๐	๑๕.๖	๑๓	๑๐.๒
การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มในท้องถิ่น				
ไม่เคยเข้าร่วม	๖๑	๔๗.๖	๕๔	๔๑.๕
เคยเข้าร่วม	๗	๕.๕	๑๖	๑๒.๕
รวม	๖๘	๕๓.๑	๖๐	๔๖.๙

จากตารางที่ ๑๐ แสดงว่า กลุ่มที่เปิดรับสื่อจากการปลูกฝังโภชนศึกษาร้อยละ ๕๓.๑ และกลุ่มที่ไม่เปิดรับสื่อจากการปลูกฝังโภชนศึกษาร้อยละ ๔๖.๙ มีความแตกต่างกันในลักษณะเศรษฐกิจและสังคมดังนี้.-

อายุ กลุ่มที่เปิดรับสื่อฯส่วนใหญ่มีอายุในช่วง ๒๖-๓๕ ปี ส่วนกลุ่มที่ไม่เปิดรับสื่อฯส่วนใหญ่มีอายุมากกว่าคือมีอายุในช่วง ๓๖-๔๕ ปี

สถานภาพสมรส ทั้งกลุ่มที่เปิดรับสื่อฯและกลุ่มที่ไม่เปิดรับสื่อฯส่วนใหญ่สมรสแล้ว

ระดับการศึกษา ทั้งกลุ่มที่เปิดรับสื่อฯและกลุ่มที่ไม่เปิดรับสื่อฯส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ และกลุ่มที่เปิดรับสื่อฯมีการศึกษาสูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ มากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เปิดรับสื่อฯ

ความสามารถในการอ่าน เขียน กลุ่มที่เปิดรับสื่อฯผู้อ่านออก เขียนได้มากกว่ากลุ่มที่ไม่เปิดรับสื่อฯ และทั้งกลุ่มที่เปิดรับสื่อฯและกลุ่มที่ไม่เปิดรับสื่อฯต่างก็มีผู้ที่อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ในจำนวนนี้กลุ่มที่ไม่เปิดรับสื่อฯมีผู้อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้มากกว่ากลุ่มที่เปิดรับสื่อฯ

ลักษณะครัวเรือน กลุ่มที่เปิดรับสื่อฯส่วนใหญ่มีลักษณะครัวเรือนแบบผสม ตรงกันข้ามกับกลุ่มที่ไม่เปิดรับสื่อฯซึ่งมีลักษณะครัวเรือนแบบเดี่ยวทั้งหมด

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ทั้งกลุ่มที่เปิดรับสื่อฯและกลุ่มที่ไม่เปิดรับสื่อฯส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ๑-๔ คน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จำนวนบุตร ทั้งกลุ่มที่เปิดรับสื่อฯและกลุ่มที่ไม่เปิดรับสื่อฯส่วนใหญ่ยังไม่มีบุตรกัน สำหรับผู้ที่มีบุตรแล้วเฉลี่ยมีบุตร ๑-๒ คน

รายได้ของครอบครัวต่อปี ทั้งกลุ่มที่เปิดรับสื่อฯและกลุ่มที่ไม่เปิดรับสื่อฯส่วนใหญ่มีรายได้ของครอบครัวต่อปีระหว่าง ๑๐,๐๐๑-๓๐,๐๐๐ บาท

รายได้พิเศษของตนเองต่อเดือน ทั้งกลุ่มที่เปิดรับสื่อฯและกลุ่มที่ไม่เปิดรับสื่อฯส่วนใหญ่ไม่มีรายได้พิเศษของตนเองต่อเดือน

การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มภายในท้องถิ่น ทั้งกลุ่มที่เปิดรับสื่อฯและกลุ่มที่ไม่เปิดรับสื่อฯส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มภายในท้องถิ่น

โดยสรุปจะเห็นได้ว่า กลุ่มที่เปิดรับสื่อฯและกลุ่มที่ไม่เปิดรับสื่อฯจากการปลูกฝังโภชนศึกษามีความแตกต่างกันในลักษณะ เศรษฐกิจและสังคมด้าน อายุ, สถานภาพสมรส, ความสามารถในการอ่าน-เขียน, ลักษณะครัวเรือนและไม่มีความแตกต่างกันในลักษณะ เศรษฐกิจและสังคมด้านระดับการศึกษา, จำนวนสมาชิกในครัวเรือน, จำนวนบุตร, รายได้ของครอบครัวต่อปี, รายได้พิเศษของตนเองต่อเดือน และการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มภายในท้องถิ่น

สถาบันวิจัยประชากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(ข) นิสัยการใช้สื่อมวลชนของกลุ่มตัวอย่าง ในที่นี้หมายถึง การที่สตรีกลุ่มตัวอย่าง เปิดรับสื่อมวลชน (Mass Media Exposure) ได้แก่ วิทยุกระจายเสียง วิทยุ-โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์และนิตยสารเป็นประจำในชีวิตประจำวันจนเป็นนิสัย เพื่อให้ประกอบการพิจารณาพฤติกรรมการใช้สื่อเพื่อปลูกฝังโภชนศึกษาแก่สตรีกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งนิสัยการใช้สื่อมวลชนของกลุ่มตัวอย่างนี้ มีดัชนี (Index) อันเป็นเครื่องชี้วัดได้แก่ สื่อที่กลุ่มตัวอย่าง เปิดรับเป็นประจำทุกวันจนเป็นความเคยชินหรือเป็นนิสัย เวลา ความยาวนานในการเปิดรับสื่อแต่ละครั้ง เนื้อหาที่ชอบ ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า.-

ตารางที่ ๑๑ จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการเลือกใช้สื่อมวลชนในชีวิตประจำวัน

	วิทยุ	โทรทัศน์	หนังสือพิมพ์และนิตยสาร
ไม่ฟัง/ไม่ดู/ไม่อ่าน	๔๐ (๓๑.๒)	๗๕ (๕๘.๖)	๑๑๐ (๘๕.๔)
ฟัง/ดู/อ่าน	๘๘ (๖๘.๘)	๕๓ (๔๑.๔)	๑๘ (๑๔.๑)
รวม	๑๒๘ (๑๐๐.๐)	๑๒๘ (๑๐๐.๐)	๑๒๘ (๑๐๐.๐)

จากตารางที่ ๑๐ แสดงว่า

สตรีที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมักใช้สื่อวิทยุมากที่สุด สื่อที่ใช้เป็นอันดับรองลงมาคือ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์และนิตยสารตามลำดับ

ตารางที่ ๑๒ จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม เวลาที่เปิดรับสื่อมวลชน

ประเภทของสื่อ	เวลาที่เปิดรับ	จำนวน	ร้อยละ	ไม่ตอบ	รวม
วิทยุ	๐๕.๐๐-๑๑.๐๐น.	๗๗	๖๐.๘	๔๐ (๓๑.๓)	๑๒๗(๑๐๐.๐)
	ตลอดทั้งวัน	๑๑	๗.๘		
โทรทัศน์	๒๐.๓๐-๒๒.๐๐น.	๕๓	๔๑.๔	๗๕ (๕๘.๖)	๑๒๘(๑๐๐.๐)
นสพ.และนิตยสาร	แล้วแต่ว่าง	๑๘	๑๔.๑	๑๑๐ (๘๕.๙)	๑๒๘(๑๐๐.๐)

จากตารางที่ ๑๑ แสดงว่า

เวลาที่เปิดรับสื่อมวลชน ร้อยละ ๖๐.๘ ของสตรีกลุ่มตัวอย่างฟังวิทยุตั้งแต่ ๐๕.๐๐ น. จนถึง ๑๑.๐๐ น. และอีกร้อยละ ๗.๘ ฟังวิทยุตลอดทั้งวัน, โทรทัศน์ สตรีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สื่อโทรทัศน์ประจำวันทั้งหมดระบุว่า ดูโทรทัศน์หลังจากจบรายการข่าวภาค ๒๐.๐๐ น. คือตั้งแต่เวลา ๒๐.๓๐ น. จนถึง ๒๒.๐๐ น. ส่วนหนึ่งสือพิมพ์และนิตยสาร ร้อยละ ๑๔.๑ ของสตรีที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมักอ่านแล้วแต่ว่าง

สถาบันวิจัยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๑๓ จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความยาวนานของ เวลาที่
เปิดรับสื่อมวลชนต่อวัน

	ไม่เกิน ๑ ชั่วโมง	เกิน ๑ ชั่วโมงขึ้นไป	ไม่ตอบ	รวม
วิทยุ	-	๘๘(๖๘.๘)	๔๐(๓๑.๓)	๑๒๘(๑๐๐.๐)
โทรทัศน์	-	๕๓(๔๑.๔)	๗๕(๕๘.๖)	๑๒๘(๑๐๐.๐)
นสพ.และนิตยสาร	๑๐(๗.๘)	๘(๖.๓)	๑๑๐(๘๕.๘)	๑๒๘(๑๐๐.๐)

จากตารางที่ ๑๒ แสดงว่า

ความยาวนานของ เวลาที่เปิดรับสื่อมวลชน สตรีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สื่อมวลชน

ประเภทวิทยุและโทรทัศน์มักเปิดรับทั้งวิทยุ, ดูโทรทัศน์ในแต่ละวันเป็นเวลานาน เกิน ๑ ชั่วโมง
ขึ้นไป ส่วนสื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์และนิตยสารร้อยละ ๗.๘ ที่ใช้เวลาอ่านไม่เกิน ๑
ชั่วโมงต่อวัน อีกร้อยละ ๖.๓ ใช้เวลาอ่านนานเกินกว่า ๑ ชั่วโมงขึ้นไปต่อวัน

ตารางที่ ๑๔ จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความชอบ เนื้อหาประเภท
ต่าง ๆ ของสื่อมวลชน

	จำนวน	ร้อยละ
บันเทิง	๕๓	๔๑.๕
ข่าว	๔๒	๓๒.๘
ความรู้	๑	๐.๘
ไม่ตอบ	๓๒	๒๕.๐
รวม	๑๒๘	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๑๔ แสดงว่า

เนื้อหาที่ชอบ สตรีที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ชอบรายการประเภทบันเทิง มากกว่ารายการข่าวและรายการประเภทความรู้ มีข้อน่าสังเกตว่า รายการบันเทิงที่ชอบรับฟังจากวิทยุניתได้แก่รายการเพลงและละครวิทยุ ส่วนรายการบันเทิงที่รับชมจากโทรทัศน์นั้นได้แก่ ภาพยนตร์ไทยประเภทละครชีวิต เช่น "ดอกโศก" โดยระบุเหตุผลว่า ช่วยให้ ความเพลิดเพลินและสนุกสนาน และรายการประเภทข่าวที่รับฟังจากวิทยุנית สตรีกลุ่มตัวอย่างสามารถจดจำชื่อ นามสกุลของโฆษกหรือผู้ดำเนินรายการได้เช่น "ปรีชา ทรัพย์โสภา" "สมหญิง ยิ่งยศ" เพราะชอบในน้ำเสียงผู้จัดเป็นพิเศษ ส่วนรายการข่าวโทรทัศน์ภาค ๒๐.๐๐ น. ไม่มีผู้เปิดรับชมเลย

ตารางที่ ๑๕ เปรียบ เทียบจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่เปิดรับสื่อและ เปิดรับสื่อจากการ
ปลุกฝังโภชนศึกษาจำแนกตามนิสัยการใช้สื่อมวลชนในชีวิตประจำวัน

การเลือก เปิดรับ	วิทยุ		โทรทัศน์		หนังสือพิมพ์	
	ไม่ฟัง	ฟัง	ไม่ดู	ดู	ไม่อ่าน	อ่าน
กลุ่ม เปิดรับ	-	๖๘(๔๓.๑)	๒๘(๒๑.๙)	๔๐(๓๑.๒)	๕๒(๔๐.๖)	๑๖(๑๒.๕)
กลุ่มไม่ เปิดรับ	๒๐(๑๕.๖)	๒๐(๑๕.๖)	๔๗(๓๖.๗)	๑๓(๑๐.๒)	๕๘(๔๕.๓)	๒(๑.๖)
<u>เวลาที่เปิดรับ</u>	๐๕.๐๐-๑๑.๐๐น.ตลอดวัน		๒๐.๓๐-๒๒.๐๐น.		แล้วแต่ว่าง	
กลุ่ม เปิดรับ	๖๒(๔๘.๔)	๖(๔.๗)	๔๐(๓๑.๓)		๑๖(๑๒.๕)	
กลุ่มไม่ เปิดรับ	๑๕(๑๑.๓)	๕(๓.๙)	๑๓(๑๐.๒)		๒(๑.๖)	
<u>ความยาวนานที่เปิดรับ</u>	เกิน ๑ ชั่วโมง		เกิน ๑ ชั่วโมง		เกิน ๑ ชั่วโมง	
กลุ่ม เปิดรับ	๖๘(๔๓.๑)		๔๐(๓๑.๓)		๑๖(๑๒.๕)	
กลุ่มไม่ เปิดรับ	๒๐(๑๕.๖)		๑๓(๑๐.๒)		๒(๑.๖)	
<u>ประเภท เนื้อหาที่ชอบ</u>	บันเทิง		ข่าว		ความรู้	
กลุ่ม เปิดรับ	๒๓(๑๘.๐)		๑๘(๑๔.๑)		๑(๐.๘)	
กลุ่มไม่ เปิดรับ	๓๐(๒๓.๔)		๒๕(๑๙.๘)		-	

จากตารางที่ ๑๕ แสดงว่า กลุ่มตัวอย่าง เปิดรับสื่อจากการปลุกฝังโภชนศึกษามีผู้ใช้สื่อมวลชน
ทั้งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ตลอดจนนิตยสารมากกว่ากลุ่มที่ไม่ เปิดรับสื่อ
จากการปลุกฝังโภชนศึกษา ทั้งกลุ่มที่เปิดรับและกลุ่มที่ไม่ เปิดรับสื่อจากการปลุกฝังโภชนศึกษา
ต่างก็ใช้สื่อวิทยุมากที่สุด รองลงมาคือโทรทัศน์, หนังสือพิมพ์และนิตยสารตามลำดับโดยทั้งสอง
กลุ่ม เปิดรับฟังสื่อวิทยุในเวลาตั้งแต่ ๐๕.๐๐-๑๑.๐๐ น. มากกว่าฟังตลอดทั้งวัน, เปิดรับชมสื่อ
โทรทัศน์ในเวลา ๒๐.๐๐-๒๒.๐๐ น., อ่านหนังสือพิมพ์และนิตยสารแล้วแต่ว่าง ทั้งนี้ เปิดรับสื่อ
ทั้งสามประเภทแต่ละครั้ง เกิน ๑ ชั่วโมงขึ้นไปเหมือนกัน แต่เมื่อจำแนกตามประเภท เนื้อหา
รายการหรือ เรื่องที่ชอบแล้ว กลุ่มที่เปิดรับสื่อจากการปลุกฝังโภชนศึกษา ชอบรายการบันเทิง
และข่าวน้อยกว่ากลุ่มที่ไม่ เปิดรับสื่อจากการปลุกฝังโภชนศึกษาซึ่งไม่ชอบรายการประเภทความรู้

(ค) การเปิดรับสื่อจากการปลูกฝังโภชนศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง

สื่อที่ใช้ปลูกฝังโภชนศึกษาในการศึกษาริซบครั้งนี้ได้แก่สื่อ ๓ ประเภท คือ (๑) สื่อบุคคล (เจ้าหน้าที่สาธารณสุข, โภชนากร) (๒) สื่อมวลชน (วิทยุกระจายเสียง, วิทยุโทรทัศน์) และ (๓) สื่อเฉพาะกิจ (โปสเตอร์ เอกสารสิ่งพิมพ์ของกองโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข) จากการสำรวจการเปิดรับสื่อในการปลูกฝังโภชนศึกษาของสตรีกลุ่มตัวอย่างปรากฏว่า จำนวนสตรีที่เคยและไม่เคยเปิดรับสื่อในการปลูกฝังโภชนศึกษา มีอัตราใกล้เคียงกัน คือสตรีที่เคยๆ มีจำนวน ๖๔ ราย คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๑ สตรีที่ไม่เคยๆ มีจำนวน ๖๐ ราย คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๙

ตารางที่ ๑๖ จำนวนและร้อยละของกรุ่มตัวอย่างจำแนกตามการเปิดรับสื่อจากการปลูกฝังโภชนศึกษา

มากกว่า ๑ สื่อ		๑ สื่อ			
๒ สื่อ	๓ สื่อ				
จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
๒๔	๔๑.๒	๑๔	๒๑.๖	๒๔	๓๖.๗
๔๓ (๖๓.๓)				๒๘ (๓๖.๗)	

รวม ๖๔ (๑๐๐.๐)

จากตารางที่ ๑๖ แสดงว่า

ในบรรดาสตรีที่เคยได้รับการปลูกฝังโภชนศึกษานั้น พบว่า สตรีที่เปิดรับสื่อฯ หลายสื่อมีจำนวนและอัตราร้อยละมากกว่าสตรีที่เปิดรับสื่อฯ เพียงสื่อเดียวถึง ๒ เท่า

ตารางที่ ๑๗ จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการปลูกฝังโภชนศึกษาโดยสื่อประเภทต่าง ๆ

	ผู้เปิดรับสื่อ			
	มากกว่า ๑ สื่อ		๑ สื่อ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
สื่อบุคคล - জন.สาธารณสุข	๑๙	๑๗.๐	๒๑	๘๔.๐
- โภชนากร	-	-	-	-
- ครู	๒๐	๑๗.๙	-	-
- บุคคลอื่น (พ่อแม่, สามี, ญาติ)	๑๐	๘.๙	-	-
รวม	(๔๙)	(๔๓.๘)	(๒๑)	(๘๔.๐)
สื่อเฉพาะกิจ-โปสเตอร์	๑๔	๑๒.๕	๑	๔.๐
- เอกสารสิ่งพิมพ์	๑๕	๑๓.๔	-	-
รวม	(๒๙)	(๒๕.๙)	(๑)	(๔.๐)
สื่อมวลชน - วิทยุ	๒๘	๒๕.๐๐	๓	๑๒.๐
- โทรทัศน์	๖	๕.๓	-	-
รวม	(๓๔)	(๓๐.๓)	(๓)	(๑๒.๐)
รวมทั้งสิ้น	(๑๑๒*)	(๑๐๐.๐)	๒๕	๑๐๐.๐

* ตอบได้มากกว่า ๑ ประเภท

จากตารางที่ ๑๗ แสดงว่า

ประเภทของสื่อที่ได้รับการปลูกฝังโภชนศึกษานั้น กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการปลูกฝังโภชนศึกษาจากสื่อบุคคลมาก เป็นอันดับหนึ่ง อันดับสองได้แก่สื่อเฉพาะกิจ และอันดับสามคือสื่อมวลชน และไม่ว่าสตรีที่เปิดรับสื่อในการปลูกฝังโภชนศึกษาเพียงสื่อเดียวหรือมากกว่า ๑ สื่อ สื่อบุคคลดูจะเข้าถึงผู้รับสารมากที่สุด ครูและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีบทบาทในการปลูกฝังโภชนศึกษามากที่สุด ในขณะที่โภชนากรไม่มีบทบาทในการปลูกฝังโภชนศึกษาเลยและพ่อแม่ สามี ตลอดจนญาติยังมีส่วนในการปลูกฝังโภชนศึกษา สำหรับสื่อเฉพาะกิจไม่ว่าจะเป็นโปสเตอร์หรือเอกสารสิ่งพิมพ์ เผยแพร่ไม่มีบทบาทในการปลูกฝังโภชนศึกษาเกือบเท่ากัน ส่วนสื่อมวลชนนั้น วิทยุกระจายเสียงมีบทบาทในการปลูกฝังโภชนศึกษามากกว่าวิทยุโทรทัศน์

ตารางที่ ๑๘ จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความชอบส่วนบุคคล สื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจในการปลูกฝังโภชนศึกษา

	ส่วนบุคคล	สื่อมวลชน	สื่อเฉพาะกิจ
ชอบ	๖๔(๙๔.๖)	๓๑(๔๕.๖)	๒๙(๔๒.๖)
ไม่ชอบ	๔(๕.๔)	๓๗(๕๔.๔)	๓๙(๕๓.๔)
รวม	๖๘(๑๐๐.๐)	๖๘(๑๐๐.๐)	๖๘(๑๐๐.๐)

ตารางที่ ๑๘ แสดงว่า

ความชอบสื่อที่ได้รับจากการปลูกฝังโภชนศึกษานั้น สตรีที่เคยได้รับการปลูกฝัง โภชนศึกษาทั้งสิ้น ๖๘ ราย ชอบส่วนบุคคลเป็นอันดับหนึ่ง ยินดีรับรองลงมาได้แก่สื่อมวลชนและ สื่อเฉพาะกิจตามลำดับ

สถาบันวิจัยประชากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๑๙ จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามหัวข้อ เรื่องโภชนาการที่เคยเปิดรับ

ลำดับที่	หัวข้อ เรื่อง	ไม่เคย	เคย	รวม
๑	"การเลี้ยงทารกด้วยน้ำนมแม่"	๑๘(๒๖.๕)	๕๐(๗๓.๕)	๖๘(๑๐๐.๐)
๒	"กินนมมีสุข (อาหารหลักห้าหมู่)"	๒๐(๒๙.๔)	๔๘(๗๐.๖)	๖๘(๑๐๐.๐)
๓	"อาหารสำหรับหญิงมีครรภ์และให้นมลูก"	๓๒(๔๗.๐)	๓๖(๕๓.๐)	๖๘(๑๐๐.๐)
๔	"อาหารทารก ๐-๑๒ เดือน"	๔๒(๖๑.๘)	๒๖(๓๘.๒)	๖๘(๑๐๐.๐)
๕	"วิธีประกอบอาหารเพื่อสงวนคุณค่า"	๔๖(๖๗.๖)	๒๒(๓๒.๔)	๖๘(๑๐๐.๐)
๕	"อาหารเสริมผลิตเองในท้องถิ่น"	๔๔(๖๖.๑)	๒๔(๓๕.๙)	๖๘(๑๐๐.๐)
๖	"อาหารเด็กวัยก่อนเรียน"	๔๗(๖๙.๑)	๒๑(๓๐.๙)	๖๘(๑๐๐.๐)
๖	"อาหารที่ราคาถูก"	๔๗(๖๙.๑)	๒๑(๓๐.๙)	๖๘(๑๐๐.๐)

ตารางที่ ๑๙ แสดงว่า

หัวข้อหรือเรื่องที่ได้รับจากการปลูกฝังโภชนาการนั้น ปรากฏว่า มีสตรีกลุ่มตัวอย่าง เคยเปิดรับทุกหัวข้อหรือทุกเรื่อง เมื่อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยแล้ว ทำให้ทราบว่า เรื่องที่ เคยเปิดรับมากที่สุดคือเรื่อง "การเลี้ยงทารกด้วยน้ำนมแม่" (ร้อยละ ๗๓.๕) และเรื่องที่ เคยเปิดรับน้อยที่สุด คือ เรื่อง "อาหารเด็กวัยก่อนเรียน" (ร้อยละ ๓๐.๙) และเรื่อง "อาหารที่ ราคาถูก" (ร้อยละ ๓๐.๙)

ตารางที่ ๒๐ จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการที่เห็นประโยชน์ของการใช้
สื่อปลูกฝังโภชนศึกษา

ความเห็น	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีประโยชน์เลย	๑	๑.๕
ไม่ค่อยมีประโยชน์	๒	๒.๙
ไม่มีความเห็น	๓	๔.๕
มีประโยชน์มากพอควร	๓๐	๔๕.๒
มีประโยชน์มาก	๓๒	๔๗.๐
รวม	๖๘	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๒๐ แสดงว่า

ประโยชน์ที่ได้จากการใช้สื่อปลูกฝังโภชนศึกษานั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยอมรับว่ามีประโยชน์ร้อยละ ๙๑.๖ แต่ก็ยังมีสตรีกลุ่มตัวอย่าง เห็นว่าการใช้สื่อปลูกฝังโภชนศึกษานั้นไม่ค่อยมีประโยชน์ร้อยละ ๒.๙ และไม่มีประโยชน์เลยร้อยละ ๑.๕

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๒๑ จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประโยชน์ที่ได้รับจากการปลูกฝัง
โภชนศึกษา

ประโยชน์ที่ได้รับ	จำนวน	ร้อยละ
เพิ่มพูนความรู้ด้านโภชนาการ	๓๒	๔๗.๑
ได้ความคิดใหม่เกี่ยวกับโภชนาการ	๖	๘.๘
สามารถนำไปปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน	๑๐	๑๔.๗
เพิ่มพูนความรู้และสามารถนำไปปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน	๑๒	๑๗.๗
เพิ่มพูนความรู้, ได้ความคิดใหม่และสามารถนำไปปฏิบัติได้	๘	๑๑.๗
รวม	๖๘	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๒๑ แสดงว่า

ประโยชน์ที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับมากที่สุดคือ เพิ่มพูนความรู้ด้านโภชนาการ และประโยชน์ที่กลุ่มตัวอย่างได้รับน้อยที่สุดคือ ได้ความคิดใหม่เกี่ยวกับโภชนาการ

อนึ่ง สำหรับสตรีที่ยังไม่เคยได้รับการปลูกฝังโภชนศึกษานั้น ผลการวิจัยพบว่ามีเพียงร้อยละ ๔๐ ที่ตอบว่าต้องการการปลูกฝังโภชนศึกษาโดยระบุว่าต้องการทราบจากสื่อบุคคล อันได้แก่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือบุคคลใดก็ได้ รองลงมาต้องการทราบจากวิทยุกระจายเสียง และเอกสารสิ่งพิมพ์ เกี่ยวกับเรื่องวิธีการเลี้ยงดูเด็ก วิธีประกอบอาหาร โรคขาดสารอาหาร (วิตามิน) และทุกเรื่อง ส่วนอีกร้อยละ ๖๐ ตอบว่าไม่ต้องการได้รับการปลูกฝังโภชนศึกษา เพราะไม่มีเวลาและไม่อยากทราบ

ตอนที่ ๒ การทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis Testing)

สมมติฐานที่ ๑ สตรีที่เคยได้รับการปลูกฝังโภชนาการมีความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตน
ด้านโภชนาการดีกว่าสตรีที่ไม่เคยได้รับการปลูกฝังโภชนาการ

ทดสอบโดยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยร้อยละ (t-Test) ดังตารางที่ ๒๒

สมมติฐานที่ ๒ สตรีที่ได้รับการปลูกฝังโภชนาการโดยสื่อผสมผสานมีความรู้ ทัศนคติ และการ
ปฏิบัติตนด้านโภชนาการแตกต่างจากสตรีที่ได้รับการปลูกฝังโภชนาการโดยสื่อเพียงสื่อประเภทเดียว
ทดสอบโดยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยร้อยละ (t-Test) ดังตารางที่ ๒๓

สมมติฐานที่ ๓ สตรีที่ได้รับการปลูกฝังโภชนาการโดยสื่อต่างประเภทกันคือ สื่อบุคคล สื่อมวลชน
สื่อเฉพาะกิจ มีความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการแตกต่างกัน
ทดสอบโดยสถิติวิเคราะห์ความแปรปรวน (ONE-WAY ANOVA) ดังตารางที่ ๒๔-๒๖

สมมติฐานที่ ๔ สตรีที่มีสถานภาพสมรสและอายุแตกต่างกันมีความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตน
ด้านโภชนาการแตกต่างกัน
ทดสอบโดยสถิติวิเคราะห์ความแปรปรวน (TWO-WAY ANOVA) ดังตารางที่ ๒๗-๒๙

สมมติฐานที่ ๕ สตรีที่มีระดับการศึกษาและความสามารถในการอ่าน เขียนแตกต่างกันมีความรู้
ทัศนคติ และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการแตกต่างกัน
ทดสอบโดยสถิติวิเคราะห์ความแปรปรวน (TWO-WAY ANOVA) ดังตารางที่ ๓๐-๓๒

สมมติฐานที่ ๖ สตรีที่มีรายได้ของครอบครัวต่อปี และรายได้พิเศษของตนเองต่อเดือนแตกต่างกัน
มีความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการแตกต่างกัน
ทดสอบโดยสถิติวิเคราะห์ความแปรปรวน (TWO-WAY ANOVA) ดังตารางที่ ๓๓-๓๕

สมมติฐานที่ ๗ สตรีที่มีลักษณะครัวเรือนและจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่างกันมีความรู้
ทัศนคติ และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการแตกต่างกัน
ทดสอบโดยสถิติวิเคราะห์ความแปรปรวน (TWO-WAY ANOVA) ดังตารางที่ ๓๖-๓๘

สมมติฐานที่ ๘ สตรีที่มีจำนวนบุตรแตกต่างกันมีความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการ
แตกต่างกัน

ทดสอบโดยสถิติวิเคราะห์ความแปรปรวน (ONE-WAY ANOVA) ดังตารางที่ ๓๙-๔๑ ทั้งนี้ได้
ทดสอบสมมติฐานทั้ง ๘ ข้อที่ระดับนัยสำคัญ .๐๕ ซึ่งปรากฏผลดังนี้.-

ตารางที่ ๒๒ เปรียบเทียบผลต่างของคะแนนเฉลี่ยร้อยละของความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติ
 ทนด้านโภชนาการระหว่างสตรีที่เคยและไม่เคยรับการปลูกฝังโภชนาการ
 (t-Test)

	Mean	S.D	S.E	t-TEST	Prob.
ความรู้ด้านโภชนาการ					
สตรีที่ไม่เคยรับการปลูกฝังโภชนาการ	4.9667	2.544	0.328	-5.30*	0.000
สตรีที่เคยรับการปลูกฝังโภชนาการ	7.0000	1.770	0.215		
ทัศนคติด้านโภชนาการ					
สตรีที่ไม่เคยรับการปลูกฝังโภชนาการ	31.5667	4.220	0.545	-5.08*	0.000
สตรีที่เคยรับการปลูกฝังโภชนาการ	35.2200	3.909	0.474		
การปฏิบัติทนด้านโภชนาการ					
สตรีที่ไม่เคยรับการปลูกฝังโภชนาการ	5.1666	1.568	0.202	-2.31*	0.022
สตรีที่เคยรับการปลูกฝังโภชนาการ	5.8000	1.489	0.181		

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๒๒ แสดงให้เห็นว่า สตรีที่เคยได้รับและสตรีที่ไม่เคยได้รับการ
 ปลูกฝังโภชนาการมีความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติทนด้านโภชนาการแตกต่างกัน

ดังนั้น ผลการวิจัยจึงเป็นไปตามสมมุติฐานข้อ ๑ ที่ได้ตั้งไว้ เกี่ยวกับว่า การใช้
 สื่อปลูกฝังโภชนาการแก่สตรีชนบทนั้นสัมฤทธิ์ผล เพราะ เมื่อพิจารณาจากค่าคะแนนเฉลี่ยแล้ว
 เห็นได้ชัดเกินกว่าสตรีที่เคยได้รับการปลูกฝังโภชนาการโดยสื่อประเภทต่าง ๆ มีความรู้
 ทักษะคิด และการปฏิบัติทนด้านโภชนาการที่ดีกว่าสตรีที่ไม่เคยได้รับการปลูกฝังโภชนาการโดย
 สื่อประเภทต่าง ๆ

ตารางที่ ๒๓. เปรียบเทียบผลต่างของคะแนนเฉลี่ยร้อยละของความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติ
 ด้านโภชนาการระหว่างสตรีที่เปิดรับสื่อผสมผสานและสตรีที่เปิดรับสื่อเพียง
 ประเภทเดียวในการปลูกฝังโภชนศึกษา (t-Test)

	Mean	S.D	S.E	t-TEST	Prob.
ความรู้ด้านโภชนาการ					
สตรีที่เปิดรับสื่อผสมผสาน	7.0465	1.538	0.242	0.28	0.779
สตรีที่เปิดรับสื่อประเภทเดียว	6.9200	2.080	0.416		
ทัศนคติด้านโภชนาการ					
สตรีที่เปิดรับสื่อผสมผสาน	35.8605	3.502	0.534	1.80	0.076
สตรีที่เปิดรับสื่อประเภทเดียว	34.1200	4.381	0.876		
การปฏิบัติด้านโภชนาการ					
สตรีที่เปิดรับสื่อผสมผสาน	6.0465	1.362	0.208	1.75	0.084
สตรีที่เปิดรับสื่อประเภทเดียว	5.4000	1.633	0.327		

จากตารางที่ ๒๓ แสดงให้เห็นว่า สตรีที่เปิดรับสื่อผสมผสานจากการปลูกฝัง
 โภชนศึกษา มีความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติด้านโภชนาการไม่แตกต่างจากสตรีที่เปิดรับสื่อ
 จากการปลูกฝังโภชนศึกษาโดยสื่อเพียงประเภทเดียว

ดังนั้น ผลการวิจัยจึงไม่เป็นไปตามสมมุติฐานข้อ ๒ ที่ได้ตั้งไว้ เท่ากับว่า ในการ
 ปลูกฝังโภชนศึกษานั้น ไม่ว่าจะใช้สื่อหลายประเภทหรือประเภทเดียวต่างก็มีผลต่อความรู้ ทัศนคติ
 และการปฏิบัติด้านโภชนาการไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๒๔ ความแตกต่างของการปลูกฝังโภชนศึกษาโดยสื่อต่างประ เภทกันคือ สื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจ ด้านความรู้เรื่องโภชนาการ (One-Way Analysis of Variance with Fixed Effect Model)

	D.F	SUM OF SQUARES	MEAN SQUARES	F RATIO	F PROB.
BETWEEN GROUPS	2	6.3845	3.1923	1.019	0.3666
WITH GROUPS	65	203.6150	3.1325		
TOTAL	67	209.9995			

จากตารางที่ ๒๔ แสดงให้เห็นว่า สตรีที่ได้รับการปลูกฝังโภชนศึกษาโดยสื่อต่าง ประ เภทกันคือ สื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจมีความรู้ด้านโภชนาการไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๒๕ ความแตกต่างของการปลูกฝังโภชนศึกษาโดยสื่อต่างประ เภทกันคือ สื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจ ด้านทัศนคติเรื่องโภชนาการ (One-Way Analysis of Variance with Fixed Effect Model)

	D.F	SUM OF SQUARES	MEAN SQUARES	F RATIO	F PROB.
BETWEEN GROUPS	2	47.7797	23.8898	1.591	0.2115
WITHIN GROUPS	65	975.9171	15.0141		
TOTAL	67	1023.6968			

จากตารางที่ ๒๕ แสดงให้เห็นว่า สตรีที่ได้รับการปลูกฝังโภชนศึกษาโดยสื่อต่าง ประ เภทกันคือ สื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อ เฉพาะกิจมีทัศนคติด้านโภชนาการไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๒๖ ความแตกต่างของการปลูกฝังโภชนศึกษาโดยสื่อต่างประเภทกันคือ สื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจ ด้านการปฏิบัติตนเรื่องโภชนาการ (One-Way Analysis of Variance with Fixed Effect Model)

	D.F	Sum of Squares	MEAN SQUARES	F RATIO	F PROB.
BETWEEN GROUPS	2	7.2992	3.6496	1.680	0.1944
WITHIN GROUPS	65	141.2153	2.1725		
TOTAL	67	148.5145			

จากตารางที่ ๒๖ แสดงให้เห็นว่า สตรีที่ได้รับการปลูกฝังโภชนศึกษาโดยสื่อต่างประเภทกัน คือสื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจด้านการปฏิบัติตนด้านโภชนาการไม่แตกต่างกัน

และจากตารางที่ ๒๔-๒๖ ทำให้ทราบว่า ผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมุติฐานข้อ ๓ ที่ได้ตั้งไว้ ดังนั้น ในการปลูกฝังโภชนศึกษาแก่สตรีชนบทนั้นไม่ว่าจะใช้สื่อประเภทหนึ่งประเภทใดใน ๓ ประเภท คือ สื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจต่างก็มีผลต่อความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๒๗ ความแตกต่างของความรู้ด้านโภชนาการระหว่างสตรีที่มีอายุและสถานภาพสมรสแตกต่างกัน (Two-Way Analysis of Variance with Fixed Effect Model)

	SUM OF SQUARES	DF	MEAN SQUARE	F	PROB.
MAIN EFFECTS	41.493	3	13.831	2.499	0.063
สถานภาพสมรส	24.211	1	24.211	4.375*	0.039
อายุ	2.193	2	1.096	0.198	0.821
2-WAY INTERACTIONS	7.040	2	3.520	0.636	0.531
สถานะภาพสมรส อายุ	7.040	2	3.520	0.636	0.531
EXPLAINED	48.533	5	9.707	1.754	0.127
RESIDUAL	675.175	122	5.534		
TOTAL	723.708	127	5.698		

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๒๗ แสดงให้เห็นว่า สตรีที่มีอายุแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องความรู้ด้านโภชนาการ แต่สตรีที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกันมีความรู้ด้านโภชนาการแตกต่างกันและไม่มีปฏิสัมพันธ์ของอายุและสถานภาพสมรส ทั้งนี้สตรีที่สมรสแล้วมีความรู้ดีกว่าสตรีโสด (โปรดดูค่าคะแนนเฉลี่ยได้ในภาคผนวก จ)

ตารางที่ ๒๘ ความแตกต่างของทัศนคติด้านโภชนาการระหว่างสตรีที่มีอายุและสถานภาพสมรส
แตกต่างกัน (Two-Way Analysis of Variance with Fixed Effect
Model)

	SUM OF SQUARES	DF	MEAN SQUARE	F	PROB.
MAIN EFFECTS	37.201	3	12.400	0.666	0.574
สถานภาพสมรส	7.872	1	7.872	0.423	0.517
อายุ	25.825	2	12.912	0.694	0.502
2-WAY INTERACTIONS	191.703	2	95.852	5.149	0.007
สถานภาพสมรส อายุ	191.703	2	95.852	5.149*	0.007
EXPLAINED	228.904	5	45.781	2.459	0.037
RESIDUAL	2271.076	122	18.615		
TOTAL	2299.980	127	19.685		

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๒๘ แสดงให้เห็นว่า สตรีที่มีอายุและสถานภาพสมรสแตกต่างกันมี
ทัศนคติด้านโภชนาการไม่แตกต่างกัน และมีปฏิสัมพันธ์ของอายุและสถานภาพสมรส

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๒๙ ความแตกต่างของการปฏิบัติตนด้านโภชนาการระหว่างสตรีที่มีอายุและสถานภาพสมรสแตกต่างกัน (Two-Way Analysis of Variance with Fixed Effect Model)

	SUM OF SQUARES	DF	MEAN SQUARE	F	PROB.
MAIN EFFECTS	12.633	3	4.211	1.754	0.160
สถานภาพสมรส	1.461	1	1.461	0.608	0.437
อายุ	6.837	2	3.419	1.424	0.245
2 -WAY INTERACTIONS	0.439	2	0.219	0.091	0.913
สถานภาพสมรส อายุ	0.439	2	0.219	0.091	0.913
EXPLAINED	13.072	5	2.614	1.089	0.370
RESIDUAL	292.894	122	2.401		
TOTAL	305.966	127	2.409		

จากตารางที่ ๒๙ แสดงให้เห็นว่า สตรีที่มีอายุและสถานภาพการสมรสแตกต่างกัน มีการปฏิบัติตนด้านโภชนาการไม่แตกต่างกัน และไม่มีปฏิสัมพันธ์ของอายุและสถานภาพสมรส และจากตารางที่ ๒๗-๒๙ ทำให้ทราบว่าผลการวิจัย เป็นไปตามสมมุติฐานข้อ ๕ ที่ได้ตั้งไว้เฉพาะ ปัจจัยด้านสถานภาพสมรสคือสตรีที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกันมีความรู้ด้านโภชนาการแตกต่างกัน แต่มีทัศนคติและการปฏิบัติตนด้านโภชนาการไม่แตกต่างกันและสตรีที่มีอายุแตกต่างกันมีความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการไม่แตกต่างกัน เท่ากับว่าการใช้สื่อเพื่อปลูกฝังความรู้ด้านโภชนาการแก่สตรีชนบทนั้นควรคำนึงถึงสถานภาพสมรส เป็นสำคัญด้วย

ตารางที่ ๓๐ ความแตกต่างของความรู้ด้านโภชนาการระหว่างสตรีที่มีระดับการศึกษาและความสามารถในการอ่าน เขียนแตกต่างกัน (Two-Way Analysis of Variance with Fixed Effect Model)

	SUM OF SQUARES	DF	MEAN SQUARE	F	PROB.
MAIN EFFECTS	96.268	7	13.753	2.623	0.015
ระดับการศึกษา	91.567	6	15.261	2.911*	0.011
ความสามารถในการอ่านเขียน	10.307	1	10.307	1.966	0.163
2-WAY INTERACTIONS	3.550	1	3.550	0.677	0.412
การศึกษา ความสามารถฯ	3.550	1	3.550	0.677	0.412
EXPLAINED	99.818	8	12.477	2.380	0.021
RESIDUAL	623.890	119	5.243		
TOTAL	723.708	127	5.698		

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๓๐ แสดงให้เห็นว่า สตรีที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความรู้ด้านโภชนาการแตกต่างกัน แต่สตรีที่มีความสามารถในการอ่าน เขียนแตกต่างกัน มีความรู้ด้านโภชนาการไม่แตกต่างกัน และไม่มีปฏิสัมพันธ์ของระดับการศึกษาและความสามารถในการอ่าน เขียน

ตารางที่ ๓๑ ความแตกต่างของทัศนคติด้านโภชนาการระหว่างสตรีที่มีระดับการศึกษา และความสามารถในการอ่านเขียนแตกต่างกัน (Two-Way Analysis of Variance with Fixed Effect Model)

	SUM OF SQUARES	DF	MEAN SQUARE	F	PROB.
MAIN EFFECTS	670.649	7	95.807	6.251	0.000
ระดับการศึกษา	309.452	6	51.575	3.365*	0.004
ความสามารถในการอ่าน	140.204	1	140.204	9.148*	0.003
2-WAY INTERACTIONS	5.359	1	5.359	0.350	0.555
การศึกษา ความสามารถ	5.359	1	5.359	0.350	0.555
EXPLAINED	676.008	8	84.501	5.513	0.000
RESIDUAL	1823.972	119	15.327		
TOTAL	2499.980	127	19.685		

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๓๑ แสดงให้เห็นว่าสตรีที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันและความสามารถในการอ่านเขียนแตกต่างกันต่างก็มีทัศนคติด้านโภชนาการแตกต่างกัน แต่ไม่มีปฏิสัมพันธ์ของระดับการศึกษาและความสามารถในการอ่านเขียน

ตารางที่ ๓๒ ความแตกต่างของการปฏิบัติตนด้านโภชนาการระหว่างสตรีที่มีระดับการศึกษา
และความสามารถในการอ่าน เขียนแตกต่างกัน (Two-Way Analysis of
Variance with Fixed Effect Model)

	SUM OF SQUARES	DF	MEAN SQUARE	F	PROB.
MAIN EFFECTS	35.010	7	5.001	2.202	0.039
ระดับการศึกษา	29.593	6	4.932	2.172	0.050
ความสามารถในการอ่าน เขียน	1.122	1	1.122	0.494	0.484
2-WAY INTERACTIONS	0.673	1	0.673	0.296	0.587
การศึกษา ความสามารถฯ	0.673	1	0.673	0.296	0.587
EXPLAINED	35.683	8	4.460	1.964	0.057
RESIDUAL	270.282	119	2.271		
TOTAL	305.966	127	2.409		

จากตารางที่ ๓๒ แสดงให้เห็นว่า สตรีที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันและมีความ
สามารถในการอ่าน เขียนแตกต่างกันมีการปฏิบัติตนด้านโภชนาการไม่แตกต่างกัน และไม่มีปฏิสัมพันธ์
ของระดับการศึกษาและความสามารถในการอ่าน เขียน

และจากตารางที่ ๓๐-๓๒ ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า เป็นไปตามสมมุติฐานข้อ ๕ ที่ตั้ง
ไว้เฉพาะปัจจัยด้านระดับการศึกษาคือ สตรีที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความรู้และทัศนคติด้าน
โภชนาการแตกต่างกัน แต่มีการปฏิบัติตนด้านโภชนาการไม่แตกต่างกัน ส่วนสตรีที่มีความสามารถ
ในการอ่าน เขียนต่างกันมีทัศนคติด้านโภชนาการแตกต่างกัน แต่ความรู้และการปฏิบัติตนด้านโภชนา
การไม่แตกต่างกัน เท่ากับว่า การใช้สื่อในการปลูกฝังความรู้ด้านโภชนาการควรคำนึงถึงปัจจัยความ
แตกต่างกันของระดับการศึกษา และในการปลูกฝังทัศนคติด้านโภชนาการ ควรคำนึงถึงความแตก
ต่างทั้งของระดับการศึกษาและความสามารถในการอ่าน เขียน

ตารางที่ ๓๓ ความแตกต่างของความรู้ด้านโภชนาการระหว่างสตรีที่มีรายได้ของครอบครัวต่อปีและรายได้พิเศษของตนเองแตกต่างกัน (Two-Way Analysis of Variance with Fixed Effect Model)

	SUM OF SQUARES	DF	MEAN SQUARE	F	PROB.
MAIN EFFECTS	13.460	5	2.692	0.461	0.804
รายได้ของครอบครัวต่อปี	8.999	4	2.250	0.386	0.819
รายได้พิเศษของตนเอง	3.543	1	3.543	0.607	0.437
2-WAY INTERACTIONS	10.137	2	5.069	0.869	0.422
รายได้ครอบครัว รายได้พิเศษ	10.137	2	5.069	0.869	0.422
EXPLAINED	23.598	7	3.371	0.578	0.773
RESIDUAL	700.110	120	5.834		
TOTAL	723.708	127			

จากตารางที่ ๓๓ แสดงให้เห็นว่า สตรีที่มีรายได้ของครอบครัวต่อปีแตกต่างกัน และมีรายได้พิเศษของตนเองแตกต่างกันมีความรู้ด้านโภชนาการไม่แตกต่างกัน และไม่มีปฏิสัมพันธ์ของรายได้ของครอบครัวต่อปีและรายได้พิเศษของตนเอง

สถาบันวิจัยประชากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๓๔ ความแตกต่างของทัศนคติด้านโภชนาการระหว่างสตรีที่มีรายได้ครอบครัวต่อปี และรายได้พิเศษของตนเองแตกต่างกัน (Two-Way Analysis of Variance with Fixed Effect Model)

	SUM OF SQUARE	DF	MEAN SQUARE	F	PROB.
MAIN EFFECTS	71.764	5	14.353	0.715	0.613
รายได้ของครอบครัว ปี	58.889	4	14.722	0.733	0.571
รายได้พิเศษของตนเอง	2.921	1	2.921	0.146	0.704
2-WAY INTERACTIONS	19.091	2	9.546	0.475	0.623
รายได้ครอบครัว รายได้พิเศษ	19.091	2	9.546	0.475	0.623
EXPLAINED	90.855	7	12.979	0.647	0.717
RESIDUAL	2409.124	120	20.076		
TOTAL	2499.980	127	19.685		

จากตารางที่ ๓๔ แสดงให้เห็นว่า สตรีที่มีรายได้ของครอบครัวต่อปี และมีรายได้พิเศษของตนเองแตกต่างกันมีทัศนคติด้านโภชนาการไม่แตกต่างกัน และไม่มีปฏิสัมพันธ์ของรายได้ครอบครัวต่อปีและรายได้พิเศษของตนเอง

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๓๕ ความแตกต่างของการปฏิบัติตนด้านโภชนาการระหว่างสตรีที่มีรายได้ของครอบครัวต่อปี และรายได้พิเศษของตนเองแตกต่างกัน (Two-Way Analysis of Variance with Fixed Effect Model)

	SUM OF SQUARES	DF	MEAN SQUARE	F	PROB.
MAIN EFFECTS	11.651	5	2.330	0.951	0.451
รายได้ของครอบครัวต่อปี	3.631	4	0.908	0.370	0.829
รายได้พิเศษของตนเอง	6.252	1	6.252	2.551	0.113
2-WAY INTERACTIONS	0.209	2	0.104	0.043	0.958
รายได้ครอบครัว รายได้พิเศษ	0.209	2	0.104	0.043	0.958
EXPLAINED	11.860	7	1.694	0.691	0.679
RESIDUAL	294.106	120	2.451		
TOTAL	305.966	127	2.409		

จากตารางที่ ๓๕ แสดงให้เห็นว่า สตรีที่มีรายได้ของครอบครัวต่อปีและรายได้พิเศษของตนเองแตกต่างกัน มีการปฏิบัติตนด้านโภชนาการไม่แตกต่างกัน และไม่มีปฏิสัมพันธ์ของรายได้ครอบครัวต่อปีและรายได้พิเศษของตนเอง

และจากตารางที่ ๓๓-๓๕ ทำให้ทราบว่าผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมุติฐานข้อ ๖ ที่ได้ตั้งไว้ การวิจัยพบว่า สตรีที่มีรายได้ของครอบครัวต่อปีแตกต่างกันและรายได้พิเศษของตนเองแตกต่างกัน มีความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๓๖ ความแตกต่างของความรู้ด้านโภชนาการระหว่างสตรีที่มีลักษณะครัวเรือนและสมาชิก
ในครัวเรือนแตกต่างกัน (Two-Way Analysis of Variance with Fixed
Effect Model)

	SUM OF SQUARES	DF	MEAN SQUARE	F	PROB.
MAIN EFFECTS	17.992	2	8.996	1.581	0.210
ลักษณะครัวเรือน	14.140	1	14.140	2.485	0.118
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	8.002	1	8.002	1.406	0.238
2-WAY INTERACTIONS	0.006	1	0.066	0.012	0.915
ลักษณะครัวเรือน สมาชิกฯ	0.066	1	0.006	0.012	0.915
EXPLAINED	18.058	3	6.019	1.058	0.370
RESIDUAL	705.650	124	5.691		
TOTAL	723.708	127	5.698		

จากตารางที่ ๓๖ แสดงให้เห็นว่า สตรีที่มีลักษณะครัวเรือนแตกต่างกันและสมาชิก
ในครัวเรือนแตกต่างกันมีความรู้ด้านโภชนาการไม่แตกต่างกัน และไม่มีปฏิสัมพันธ์ของลักษณะ
ครัวเรือนและจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๓๗ ความแตกต่างของทัศนคติด้านโภชนาการระหว่างสตรีที่มีลักษณะครัวเรือนและสมาชิกในครัวเรือนต่างกัน (Two-Way Analysis of Variance with Fixed Effect Model)

	SUM OF SQUARES	DF	MEAN SQUARE	F	PROB.
MAIN EFFECTS	22.977	2	11.489	0.588	0.557
ลักษณะครัวเรือน	20.910	1	20.910	1.070	0.303
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	0.071	1	0.071	0.004	0.952
2-WAY INTERACTIONS	53.580	1	53.580	2.742	0.100
ลักษณะครัวเรือน สมาชิกฯ	53.580	1	53.580	2.742	0.100
EXPLAINED	76.557	3	25.519	1.306	0.276
RESIDUAL	2423.422	124	19.544		
TOTAL	2499.980	127	19.685		

จากตารางที่ ๓๗ แสดงให้เห็นว่า สตรีที่มีลักษณะครัวเรือนแตกต่างกันและมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนแตกต่างกันมีทัศนคติด้านโภชนาการไม่แตกต่างกัน และไม่มีปฏิสัมพันธ์ของลักษณะครัวเรือนและจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๓๘ ความแตกต่างของการปฏิบัติตนด้านโภชนาการระหว่างสตรีที่มีลักษณะครัวเรือน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนแตกต่างกัน (Two-Way Analysis of Variance with Fixed Effect Model)

	SUM OF SQUARES	DF	MEAN SQUARE	F	PROB.
MAIN EFFECTS	9.843	2	4.922	2.090	0.128
ลักษณะครัวเรือน	9.675	1	9.675	4.108*	0.045
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	1.356	1	1.356	0.576	0.449
2-WAY INTERACTIONS	4.119	1	4.119	1.749	0.188
ลักษณะครัวเรือน สมาชิกฯ	4.119	1	4.119	1.749	0.188
EXPLAINED	13.962	3	4.654	1.976	0.121
RESIDUAL	292.003	124	2.355		
TOTAL	305.966	127	2.409		

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๓๘ แสดงให้เห็นว่า สตรีที่มีลักษณะครัวเรือนแตกต่างกัน มีการปฏิบัติตนด้านโภชนาการแตกต่างกัน สตรีที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนแตกต่างกันมีการปฏิบัติตนด้านโภชนาการไม่แตกต่างกัน และไม่มีปฏิสัมพันธ์ของลักษณะครัวเรือนและจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ทั้งนี้สตรีที่มีลักษณะครัวเรือนผสมมีการปฏิบัติตนด้านโภชนาการดีกว่าสตรีที่มีลักษณะครัวเรือนเดี่ยว (โปรดดูคะแนนเฉลี่ยได้ในภาคผนวก จ)

และจากตารางที่ ๓๖-๓๘ ทำให้ทราบว่าผลการวิจัย เป็นไปตามสมมุติฐานข้อ ๗ ที่ได้ตั้งไว้ เฉพาะปัจจัยในด้านลักษณะครัวเรือนกล่าวคือ สตรีที่มีลักษณะครัวเรือนแตกต่างกันมีการปฏิบัติตนด้านโภชนาการแตกต่างกัน แต่มีความรู้และทัศนคติด้านโภชนาการไม่แตกต่างกัน ส่วนสตรีที่มีจำนวนบุตรแตกต่างกันมีความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการไม่แตกต่างกัน เท่ากับว่าในการใช้สื่อปลุกฝังการปฏิบัติตนด้านโภชนาการแก่สตรีชนบทควรคำนึงถึงความแตกต่างกันของลักษณะครัวเรือน เป็นสำคัญด้วย

ตารางที่ ๓๙ ความแตกต่างของความรู้ด้านโภชนาการระหว่างสตรีที่มีจำนวนบุตรแตกต่างกัน
(One-Way Analysis of Variance with Fixed Effect Model)

	D.F.	SUM OF SQUARES	MEAN SQUARES	F RATIO	F PROB.
BETWEEN GROUPS	10	64.6055	6.4605	1.147	0.3340
WITHIN GROUPS	117	659.1123	5.6334		
TOTAL	127	723.7178			

จากตารางที่ ๓๙ แสดงให้เห็นว่า สตรีที่มีจำนวนบุตรแตกต่างกันมีความรู้ด้านโภชนาการไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔๐ ความแตกต่างกันของทัศนคติด้านโภชนาการระหว่างสตรีที่มีจำนวนบุตรแตกต่างกัน
(One-Way Analysis of Variance with Fixed Effect Model)

	D.F.	SUM OF SQUARES	MEAN SQUARES	F RATIO	F PROB.
BETWEEN GROUPS	10	220.4113	22.0411	1.131	0.3450
WITHIN GROUPS	117	2279.5565	19.4834		
TOTAL	127	2499.9678			

จากตารางที่ ๔๐ แสดงให้เห็นว่า สตรีที่มีจำนวนบุตรแตกต่างกันมีทัศนคติด้านโภชนาการไม่แตกต่างกัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๔๑ ความแตกต่างของการปฏิบัติตนด้านโภชนาการระหว่างสตรีที่มีจำนวนบุตรแตกต่างกัน (One-Way Analysis of Variance with Fixed Effect Model)

	D.F.	SUM OF SQUARE	MEAN SQUARES	F RATIO	F PROB.
BETWEEN GROUPS	10	24.4736	2.4474	1.017	0.4333
WITHIN GROUPS	117	281.4944	2.4059		
TOTAL	127	305.9678			

จากตารางที่ ๔๑ แสดงให้เห็นว่า สตรีที่มีจำนวนบุตรแตกต่างกันมีการปฏิบัติตนด้านโภชนาการไม่แตกต่างกันและจากตารางที่ ๓๔-๔๑ ทำให้ทราบว่า ผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อ ๔ ที่ได้ตั้งไว้ การวิจัยพบว่า สตรีที่มีจำนวนบุตรแตกต่างกันมีความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติตนด้านโภชนาการไม่แตกต่างกัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นอกจากการทดสอบสมมุติฐานทั้ง ๕ ข้อแล้ว การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้ สถิติวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบพาร์เซ็ล เพื่ออธิบายลักษณะความสัมพันธ์ของความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการของสตรีกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งปรากฏผลว่า เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังรายละเอียดในตารางที่ ๕๖

ตารางที่ ๕๖ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการ (Partial Correlation Coefficient)

	ความรู้	ทัศนคติ ด้านโภชนาการ	การปฏิบัติตน
ความรู้ด้านโภชนาการ	1.0000 (0) S=0.001	0.4349 (126) S=0.001	0.2527 (126) S=0.004
ทัศนคติด้านโภชนาการ	0.4349 (126) S=0.001	1.0000 (0) S=0.001	0.3436 (126) S=0.001
การปฏิบัติตนด้านโภชนาการ	0.2527 (126) S=0.004	0.3436 (126) S=0.001	1.0000 (0) S=0.001

จากตารางที่ ๕๖ แสดงให้เห็นว่า สตรีชนบทที่ศึกษานั้นมีความสัมพันธ์ของความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

ปัญหาการขาดสารอาหารในประชากรบางกลุ่มของไทยในปัจจุบัน เป็นปัญหาโภชนาการที่สำคัญและเร่งด่วนของชาติ ไม่ว่าบุคคลที่ป่วยหรือตายด้วยโรคขาดสารอาหารย่อม เป็นความสูญเสียด้านทรัพยากรมนุษย์อันมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะ การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การปลูกฝังโภชนศึกษาหรือการให้ความรู้ การส่งเสริมทัศนคติและการปฏิบัติตนด้านโภชนาการอย่างถูกต้องเพื่อให้ภาวะโภชนาการดี โดยการใช้สื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจ เป็นวิธีการที่วิธีการหนึ่งที่จะช่วยลดหรือแก้ไขปัญหาทุพโภชนาการ การศึกษาถึง "กลยุทธ์การใช้สื่อเพื่อปลูกฝังโภชนศึกษาแก่สตรีชนบท จังหวัดสุพรรณบุรี" จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและจำเป็น เพื่อให้ทราบถึงความแตกต่างของการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ กับ การปลูกฝังโภชนศึกษาว่าสื่อประเภทต่าง ๆ นั้นได้เข้าถึงประชาชนกลุ่มเป้าหมายหรือไม่ และจะมีกลยุทธ์ใดที่จะใช้สื่อแต่ละประเภทให้ได้ผลดีที่สุด อันจะเป็นประโยชน์โดยตรงในการใช้สื่อเหล่านี้ปลูกฝังโภชนศึกษาแก่ประชาชนในภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศต่อไปเพื่อบรรลุถึงเป้าหมายหลักของสังคมตามที่องค์การอนามัยโลกได้ประกาศไว้ว่า "สุขภาพดีถ้วนหน้าเมื่อ ๒๕๕๓" (Health for All by the Year 2000)

การวิจัยเรื่อง "กลยุทธ์การใช้สื่อเพื่อปลูกฝังโภชนศึกษาแก่สตรีชนบท จังหวัดสุพรรณบุรี มีวัตถุประสงค์ทั่วไป คือ ต้องการศึกษากลยุทธ์ของการใช้สื่อเพื่อสนับสนุนโครงการโภชนาการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙) และมีวัตถุประสงค์เฉพาะ (๑) เพื่อทราบผลเปรียบเทียบระหว่างพฤติกรรม การเปิดรับสื่อและการไม่เปิดรับสื่อที่ใช้ในการปลูกฝังโภชนศึกษาแก่สตรีชนบท (๒) เพื่อทำความเข้าใจความแตกต่างของการใช้สื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจในการปลูกฝังโภชนศึกษาแก่สตรีชนบท (๓) เพื่อทราบผลเปรียบเทียบระหว่างการใช้สื่อผสมผสาน และการใช้สื่อเพียงประเภทเดียวในการปลูกฝังโภชนศึกษาแก่สตรีชนบท และ (๔) เพื่อสำรวจความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการ

ของสตรีชนบทซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านเศรษฐกิจและสังคม ลักษณะการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยเปรียบเทียบผลการปลูกฝังโภชนาการระหว่างกลุ่มที่ได้รับสื่อจากการปลูกฝังโภชนาการ และ ไม่ได้รับสื่อจากการปลูกฝังโภชนาการ มีรูปแบบวิจัยแบบ One-Shot Case Study กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นสตรีวัยเจริญพันธุ์อายุ ๑๕ ถึง ๔๕ ปี ซึ่งอาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล หมู่ ๑ ตำบลศรีประจันต์ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน ๑๒๘ คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ๑ ชุด จำนวนรวมของข้อคำถาม ๔๔ ข้อ การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่ออธิบายข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม นิสัยการเปิดรับสื่อและการเปิดรับสื่อจากการปลูกฝังโภชนาการของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา และทดสอบสมมุติฐานโดยเปรียบเทียบผลต่างของคะแนนเฉลี่ย (t-Test) การวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance with Fixed Effect Model) ทั้งแบบวิเคราะห์ทางเดียว (ONE-WAY ANOVA) และแบบวิเคราะห์สองทาง (TWO-WAY ANOVA), และหาค่าสัมประสิทธิ์แบบพาร์เชียล (Partial Correlation Coefficient) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ของความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติตนด้านโภชนาการของกลุ่มตัวอย่าง ผลที่ได้รับจากการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้.-

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มคือ กลุ่มที่เปิดรับสื่อจากการปลูกฝังโภชนาการร้อยละ ๕๓.๑ และกลุ่มที่ไม่เปิดรับสื่อจากการปลูกฝังโภชนาการร้อยละ ๔๖.๙ มีความแตกต่างกันในลักษณะ เศรษฐกิจและสังคมด้านอายุ, สถานภาพสมรส, ความสามารถในการอ่านเขียน, ลักษณะครัวเรือน และ ไม่มีความแตกต่างกันในลักษณะ เศรษฐกิจและสังคมด้านระดับการศึกษา, จำนวนสมาชิกในครัวเรือน, จำนวนบุตร, รายได้ของครอบครัวต่อปี, รายได้พิเศษของตนเอง ต่อเดือนและการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มภายในท้องถิ่น ดังนี้คือ.-

อายุ กลุ่มที่เปิดรับสื่อฯ ส่วนใหญ่มีอายุในช่วง ๒๖-๓๕ ปี ส่วนกลุ่มที่ไม่เปิดรับสื่อฯ ส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า คือ มีอายุในช่วง ๓๖-๔๕ ปี

สถานภาพสมรส ทั้งกลุ่มที่เปิดรับสื่อฯ และกลุ่มที่ไม่เปิดรับสื่อฯ ส่วนใหญ่เป็นสตรีที่สมรสแล้ว

ระดับการศึกษา ทั้งกลุ่มที่เปิดรับสื่อฯ และกลุ่มที่ไม่เปิดรับสื่อฯ ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ และกลุ่มที่เปิดรับสื่อฯ มีผู้มีการศึกษาสูงกว่าชั้นประถมศึกษา ๔ มากกว่ากลุ่มที่ไม่เปิดรับสื่อฯ

ความสามารถในการอ่านเขียน กลุ่มที่เปิดรับสื่อฯ มีผู้อ่านออกเขียนได้มากกว่ากลุ่มที่ไม่เปิดรับสื่อฯ และกลุ่มที่ไม่เปิดรับสื่อฯ มีผู้อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้มากกว่ากลุ่มที่เปิดรับสื่อฯ

ลักษณะครัวเรือน กลุ่มที่เปิดรับสื่อฯ ส่วนใหญ่มีลักษณะครัวเรือนผสม แต่กลุ่มที่ไม่เปิดรับสื่อฯ มีลักษณะครัวเรือนเดี่ยว

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ทั้งกลุ่มที่เปิดรับสื่อฯ และกลุ่มที่ไม่เปิดรับสื่อฯ ส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ๑-๔ คน

จำนวนบุตร ทั้งกลุ่มที่เปิดรับสื่อฯ และกลุ่มที่ไม่เปิดรับสื่อฯ ส่วนใหญ่ยังไม่มีบุตร และสำหรับผู้ที่ มีบุตรแล้ว เฉลี่ยมีบุตร ๑-๒ คน

รายได้ของครอบครัวต่อปี ทั้งกลุ่มที่เปิดรับสื่อฯ และกลุ่มที่ไม่เปิดรับสื่อฯ ส่วนใหญ่มีรายได้ของครอบครัวต่อปีระหว่าง ๑๐,๐๐๑ - ๓๐,๐๐๐ บาท

รายได้พิเศษของตนเองต่อเดือน ทั้งกลุ่มที่เปิดรับสื่อฯ และกลุ่มที่ไม่เปิดรับสื่อฯ ส่วนใหญ่ไม่มีรายได้พิเศษของตนเองต่อเดือน

การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มภายในท้องถิ่น ทั้งกลุ่มที่เปิดรับสื่อฯ และกลุ่มที่ไม่เปิดรับสื่อฯ ส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มภายในท้องถิ่น

นิสัยการใช้สื่อของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มคือ กลุ่มที่เปิดรับสื่อจากการปลูกฝังโภชนศึกษาและกลุ่มที่ไม่เปิดรับสื่อจากการปลูกฝังโภชนศึกษาใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงมากที่สุด รองลงมาคือวิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์และนิตยสาร เมื่อเปรียบเทียบจำนวนการใช้สื่อทั้งสามประเภท กลุ่มที่เปิดรับสื่อฯ มีผู้ใช้สื่อทั้งสามประเภทมากกว่ากลุ่มที่ไม่เปิดรับสื่อฯ ทั้งสองกลุ่มเปิดรับฟังสื่อวิทยุในเวลา ๐๕.๐๐-๑๑.๐๐ น. มากกว่ารับฟังตลอดทั้งวัน, เปิดรับชมสื่อโทรทัศน์ในเวลา ๒๐.๓๐ - ๒๒.๐๐ น., อ่านหนังสือพิมพ์และนิตยสารเมื่อมีเวลาว่าง โดยเปิดรับสื่อทั้งสามประเภทนี้ต้องเริ่มเกินกว่า ๑ ชั่วโมงขึ้นไปเหมือนกัน แต่เมื่อจำแนกตามประเภทรายการหรือเรื่องที่ชอบแล้ว กลุ่มที่เปิดรับสื่อจากการปลูกฝังโภชนศึกษาชอบรายการบันเทิงและข่าวน้อยกว่ากลุ่มที่ไม่เปิดรับสื่อจากการปลูกฝังโภชนศึกษาซึ่งกลุ่มที่ไม่เปิดรับสื่อจากการปลูกฝังโภชนศึกษานี้ไม่มีผู้ชอบรายการประเภทความรู้

ผลวิจัยเกี่ยวกับการใช้สื่อของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษานี้ พบว่าใกล้เคียงกับผลการวิจัยของแผนกอิสระวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (๒๕๑๙) เรื่อง "นิสัยการรับข่าวสารของประชาชนในหมู่บ้านของไทย"^๑ และผลการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (๒๕๒๑) เรื่อง "การศึกษานบทบาทของสื่อสารมวลชนต่อการศึกษาระดับของชาวบ้าน"^๒

^๑"บทคัดย่อ" ใน กรมประชาสัมพันธ์และยูเนสโก, "การสัมมนาเรื่องนโยบายการสื่อสารแห่งชาติ...", หน้า ๒-๓.

^๒สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, "การศึกษานบทบาทของสื่อสารมวลชน...", หน้า ๔๗, ๔๘-๔๙.

การ เปิดรับสื่อจากการปลูกฝังโภชนาการของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ ๕๓.๑ เป็นสตรีที่เคยได้รับการปลูกฝังโภชนาการโดยสื่อต่าง
ประเภทกันคือ สื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อ เฉพาะกิจ ในจำนวนนี้สตรีที่เปิดรับสื่อผสมผสานจาก
การปลูกฝังโภชนาการมีร้อยละ ๓๓.๖ และสตรีที่เปิดรับสื่อประเภทเดียวจากการการปลูกฝัง
โภชนาการมีเพียงร้อยละ ๑๙.๕

ในด้านประเภทของสื่อ สตรีกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มได้รับการปลูกฝังโภชนาการ
โดยสื่อบุคคลมาก เป็นอันดับหนึ่ง อันดับสองคือสื่อเฉพาะกิจ อันดับสามคือสื่อมวลชน และ ไม่ว่า
สตรีที่เปิดรับสื่อในการปลูกฝังโภชนาการเพียงสื่อเดียวหรือมากกว่า ๑ สื่อ สื่อบุคคล ดูจะเข้า
ถึงสตรีกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด ครูและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีบทบาทในการปลูกฝังโภชนาการมาก
เกือบ เท่ากัน พ่อแม่ สามี ญาติ มีส่วนในการปลูกฝังโภชนาการอยู่บ้าง แต่โภชนาการนั้นยังไม่มี
บทบาทในการปลูกฝังโภชนาการเลยทั้ง ๆ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง สำหรับสื่อมวลชน วิทยุ
กระจายเสียงมีบทบาทในการปลูกฝังโภชนาการมากกว่าวิทยุโทรทัศน์ ส่วนสื่อ เฉพาะกิจ โปสเตอร์
และ เอกสารสิ่งพิมพ์ เผยแพร่มีบทบาทในการปลูกฝังโภชนาการ เกือบ เท่ากัน

เกี่ยวกับความชอบสื่อในการปลูกฝังโภชนาการนั้น สตรีที่เป็นกลุ่มตัวอย่างชอบสื่อ
บุคคล เป็นอันดับหนึ่ง อันดับสองคือสื่อมวลชน อันดับสามคือสื่อเฉพาะกิจ

ด้านเนื้อหาที่ได้รับจากการปลูกฝังโภชนศึกษานั้น ปรากฏว่า สตรีกลุ่มตัวอย่าง
เปิดรับสื่อทุกหัวข้อซึ่งมีทั้งหมด ๘ เรื่อง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง
ที่เปิดรับดังนี้

๑.	"การเลี้ยงทารกด้วยน้ำนมแม่"	(ร้อยละ ๓๔.๑)
๒.	"กินดีมีสุข (อาหารหลักห้าหมู่)"	(ร้อยละ ๓๗.๔)
๓.	"อาหารสำหรับหญิงมีครรภ์และให้นมลูก"	(ร้อยละ ๒๘.๑)
๔.	"อาหารทารก ๐-๑๒ เดือน"	(ร้อยละ ๒๐.๓)
๕.	"วิธีประกอบอาหารเพื่อสงวนคุณค่า"	(ร้อยละ ๒๐.๓)
๕.	"อาหารเสริมผลิตเองในท้องถิ่น"	(ร้อยละ ๑๔.๘)
๖.	"อาหารเด็กวัยก่อนเรียน"	(ร้อยละ ๘.๖)
๖.	"อาหารคีราคาถูก"	(ร้อยละ ๘.๖)

ประโยชน์ที่ได้รับจากการปลูกฝังโภชนศึกษาโดยสื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อ
เฉพาะกิจ สตรีกลุ่มตัวอย่างที่เปิดรับสื่อจากการปลูกฝังโภชนศึกษา เกือบทั้งหมด เห็นว่ามีประโยชน์
ในด้าน เพิ่มพูนความรู้ด้านโภชนาการ ได้ความคิดใหม่เกี่ยวกับโภชนาการ และสามารถนำไป
ปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน

อนึ่งสำหรับสตรีที่ไม่เคยได้รับการปลูกฝังโภชนศึกษาอีกร้อยละ ๔๖.๔ นั้น เกือบครึ่ง
หนึ่งของสตรีจำนวนนี้ตอบว่า ต้องการการปลูกฝังโภชนศึกษาจากสื่อบุคคล วิทยุกระจายเสียง
และสื่อสิ่งพิมพ์ตามลำดับ เกี่ยวกับเรื่อง วิธีการเลี้ยงดูเด็ก วิธีประกอบอาหาร โรคขาดสาร
อาหาร (วิตามิน) และทุกเรื่อง อีกรกว่าครึ่งไม่ต้องการการปลูกฝังโภชนศึกษาเลย เพราะไม่มี
เวลาและไม่อยากทราบ

การทดสอบสมมุติฐาน

พบว่า ๑. สตรีที่เปิดรับสื่อจากการปลูกฝังโภชนาการศึกษามีความรู้ ทักษะคิดและการปฏิบัติตนด้านโภชนาการดีกว่าสตรีที่ไม่เปิดรับสื่อจากการปลูกฝังโภชนาการ

๒. สตรีที่ได้รับการปลูกฝังโภชนาการโดยสื่อผสมผสานมีความรู้ ทักษะคิดและการปฏิบัติตนด้านโภชนาการไม่แตกต่างจากสตรีที่ได้รับการปลูกฝังโภชนาการโดยสื่อเพียงประเภทเดียว

๓. สตรีที่ได้รับการปลูกฝังโภชนาการโดยสื่อต่างประเภทกันคือ สื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจมีความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการไม่แตกต่างกัน

๔. สตรีที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกันมีความรู้ด้านโภชนาการแตกต่างกัน (สตรีที่สมรสแล้วมีความรู้ด้านโภชนาการดีกว่าสตรีโสด) แต่มีทักษะคิด และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการไม่แตกต่างกัน และสตรีที่มีอายุแตกต่างกันมีความรู้ ทักษะคิดและการปฏิบัติตนด้านโภชนาการไม่แตกต่างกัน

๕. สตรีที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความรู้และทักษะคิดด้านโภชนาการแตกต่างกัน แต่มีการปฏิบัติตนด้านโภชนาการไม่แตกต่างกัน และสตรีที่มีความสามารถในการอ่านเขียนแตกต่างกัน มีทักษะคิดด้านโภชนาการแตกต่างกัน (สตรีที่อ่านออกเขียนได้มีทักษะคิดด้านโภชนาการดีกว่าสตรีที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้) แต่มีความรู้และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการไม่แตกต่างกัน

๖. สตรีที่มีรายได้ของครอบครัวต่อปีและรายได้พิเศษของตนเองต่อเดือนแตกต่างกันมีความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการไม่แตกต่างกัน

๗. สตรีที่มีลักษณะครัวเรือนแตกต่างกันมีการปฏิบัติตนด้านโภชนาการแตกต่างกัน (สตรีที่มีลักษณะครัวเรือนผสมมีการปฏิบัติตนด้านโภชนาการดีกว่าสตรีที่มีลักษณะครัวเรือนเดี่ยว) แต่มีความรู้และทักษะคิดด้านโภชนาการไม่แตกต่างกัน และสตรีที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนแตกต่างกันมีความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการไม่แตกต่างกัน

๘. สตรีที่มีจำนวนบุตรแตกต่างกันมีความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการไม่แตกต่างกัน

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า แม้การใช้สื่อเพื่อปลูกฝังโภชนศึกษานั้นสามารถ เข้าถึงสตรี
กลุ่มตัวอย่างได้เพียงครึ่งหนึ่งของจำนวนสตรีที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เพราะเหตุที่มีสตรี
ได้รับการปลูกฝังโภชนศึกษาโดยสื่อเพียงร้อยละ ๔๓.๑ แต่ก็นับว่าสัมฤทธิ์ผล เพราะสตรีที่
เคยได้รับการปลูกฝังโภชนศึกษามีความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติตนด้านโภชนาการดีกว่า
สตรีที่ไม่เคยได้รับการปลูกฝังโภชนศึกษา (ตารางที่ ๒๒) อีกทั้งสตรีกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการ
ปลูกฝังโภชนศึกษาเกือบทั้งหมดต่างก็ยอมรับว่าการปลูกฝังโภชนศึกษานั้นมีประโยชน์ (ตารางที่
๒๐) การใช้สื่อผสมผสานหรือการใช้สื่อประเภทเดียวมีผลต่อความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตน
ด้านโภชนาการเท่ากัน (ตารางที่ ๒๓) และไม่ว่าจะใช้สื่อต่างประเภทกันคือ สื่อบุคคล สื่อมวลชน
หรือสื่อ เฉพาะกิจ ต่างก็ให้ผลสัมฤทธิ์เท่ากันในการปลูกฝังโภชนศึกษา (ตารางที่ ๒๔-๒๖)

เหตุที่การใช้สื่อเพื่อปลูกฝังโภชนศึกษาสามารถ เข้าถึงสตรีกลุ่มตัวอย่างได้เพียงครึ่ง
หนึ่งของสตรีที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และการปลูกฝังโภชนศึกษาโดยสื่อต่างประเภทกันคือ สื่อ
บุคคล สื่อมวลชน และสื่อ เฉพาะกิจ ให้ผลสัมฤทธิ์ที่ไม่แตกต่างกันนั้น น่าจะเป็น เพราะการ เปิด
รับสื่อที่ใช้ปลูกฝังโภชนศึกษาไม่ใช่นิสัยของการใช้สื่อของสตรีกลุ่มตัวอย่าง กล่าวคือในการปลูก
ฝังโภชนศึกษานั้นสตรีที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีโอกาส เปิดรับสื่อบุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและ
สื่อ เฉพาะกิจ (โปสเตอร์ และ เอกสารสิ่งพิมพ์) ก็ต่อเมื่อเป็นวันนัดซึ่งน้ำหนัก วันฉีควัคซีนให้
ลูกคุ้มกันโรค วันมารับบริการรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาล หรือ เมื่อเจ้าหน้าที่สาธารณสุขออก
นิเทศงานเยี่ยมบ้าน การให้โภชนศึกษาส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะการแนะนำ เป็นรายบุคคล
ทั้งเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีเพียง ๑ คนที่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานโภชนศึกษา จาก
การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สาธารณสุขคิดว่า การให้โภชนศึกษาในลักษณะนี้ก่อให้เกิดผลน้อยในการ
เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม^๑

---

^๑สัมภาษณ์ จตุพร อึ้งเวชวานิช, เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ๓, โรงพยาบาล
ประจำอำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี, ๓๐ มกราคม ๒๕๒๔.

อีกทั้ง สื่อมวลชนทั้งวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ โคปปฏิวัติสังคมนิยมกลุ่มตัวอย่างเปิดรับฟังและรับชมรายการประเภทบันเทิงมากกว่ารายการความรู้เกี่ยวกับโภชนาการ (ตารางที่ ๑๔) สื่อมวลชนจึงมีผลน้อยต่อการรักษาสุขภาพอนามัยและการกินอยู่ ตรงกับ รายงานการสำรวจข้อมูลพื้นฐานในเขตโครงการพัฒนาชนบทลุ่มน้ำแม่กลอง พ.ศ. ๒๕๖๓^๑

ส่วนการใช้สื่อผสมผสานในการปลูกฝังโภชนาการก็อาจมีผลต่อความรู้ ทักษะดี และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการของสตรีกลุ่มตัวอย่างไม่แตกต่างจากสื่อประเภทเดียวกัน การที่เป็นเช่นนี้นับว่าไม่เป็นไปตามแนวความคิดของแชรม (Schramm) และแนวความคิดทางจิตวิทยาตั้งกล่าวแล้วในแนวความคิดและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อาจเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ คือ เมื่อพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยพบว่า สตรีที่เปิดรับสื่อผสมผสานมีความรู้ ทักษะดี และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการดีกว่าสตรีที่เปิดรับสื่อเพียงประเภทเดียว แต่ผลต่างของคะแนนเฉลี่ยมีไม่มากพอที่จะเกิดระดับนัยสำคัญทางสถิติ (ตารางที่ ๒๓ หน้า ๗๔) อาจมีความผิดพลาดคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่างมาก หรืออาจเป็นเพราะการใช้สื่อผสมผสานในโครงการโภชนาการนั้นไม่เป็นไปในลักษณะผสมผสานอย่างแท้จริง หรือมีข้อบกพร่อง นอกจากนี้ "ในทางการแพทย์และการสาธารณสุขนั้นถือว่า การปฏิบัติหรือการกระทำของบุคคลนั้นเป็นเป้าหมายสุดท้ายที่จะช่วยให้บุคคลมีสุขภาพอนามัยดี ... แต่การที่จะให้บุคคลเกิดหรือ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมขั้นสุดท้ายนี้ในกระบวนการจัดการศึกษาถือว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางด้านพุทธิปัญญา (ความรู้) และทางด้านทัศนคติของบุคคลเป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่จะทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านความรู้ การปฏิบัติที่คงทนถาวร แม้ว่า การปฏิบัติมันอาจเป็นพฤติกรรมที่ล่าช้าก็บุคคลไม่ได้ปฏิบัติทันที ผลจากคะแนนว่าจะปฏิบัติในโอกาสต่อไป"^๒ ดังนั้น เมื่อการใช้สื่อผสมผสานไม่มีผลต่อความรู้ และทัศนคติด้านโภชนาการแล้ว ก็ย่อมไม่มีผลต่อการปฏิบัติตนด้านโภชนาการด้วย

^๑ "รายงานการสำรวจข้อมูลพื้นฐานในเขตโครงการพัฒนาชนบท ..."

^๒ ประภาณี สุวรรณ, "ทัศนคติ : การวัด ...," หน้า ๕๐-๕๑.

ข้อเสนอแนะสำหรับโครงการโยชนาการ

ผลจากการวิจัยครั้งนี้สามารถนำมาสรุปเป็น "กลยุทธ์การใช้สื่อเพื่อปลูกฝัง โยชนศึกษาแก่สตรีชนบท จังหวัดสุพรรณบุรี" เพื่อให้การปลูกฝังโยชนศึกษาและโครงการ โยชนาการสัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ หน่วยงานที่รับผิดชอบและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรพิจารณาในเรื่องต่อไปนี้.-

๑. ในการปลูกฝังโยชนศึกษาสามารถใช้สื่อประเภทหนึ่งประเภทใดใน ๓ ประเภทนี้ได้คือ สื่อบุคคล (เจ้าหน้าที่สาธารณสุข) สื่อมวลชน (วิทยุกระจายเสียง) สื่อ เฉพาะกิจ (โปสเตอร์และเอกสารสิ่งพิมพ์)

๒. หากมีผลวิจัยสนับสนุน ในการปลูกฝังโยชนศึกษาอาจไม่จำเป็นต้องใช้สื่อผสมผสานเสมอไป เพราะการใช้สื่อผสมผสานและการใช้สื่อ เพียงประเภทเดียวต่างก็ให้ผลต่อความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติตนด้านโยชนาการไม่แตกต่างกัน

๓. การใช้สื่อเพื่อปลูกฝังโยชนศึกษาให้สตรีกลุ่มเป้าหมายได้มีความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติตนด้านโยชนาการที่ถูกต้องการจำเป็นถึงความแตกต่างทางลักษณะ เศรษฐกิจและสังคมด้านสถานภาพสมรส, ระดับการศึกษา, ความสามารถในการอ่านเขียน และลักษณะครัวเรือนโดยเฉพาะอย่างยิ่งสตรีโสดที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าชั้นประถมศึกษา ๔ ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้และมีลักษณะครัวเรือนเดี่ยว

๔. สตรีที่ยังไม่เคยได้รับการปลูกฝังโยชนศึกษา มีความต้องการการปลูกฝัง โยชนศึกษาจากสื่อบุคคลมากที่สุด รองลงมาคือ สื่อวิทยุกระจายเสียง และสื่อสิ่งพิมพ์ เกี่ยวกับ เรื่องวิธีการเลี้ยงดูเด็ก วิธีประกอบอาหารเพื่อสงวนคุณค่า โภชนาการอาหารโดยเฉพาะวิตามิน

๕. เพื่อให้การปลูกฝังโยชนศึกษาโดยสื่อบุคคลสัมฤทธิ์ผลมากขึ้น โยชนาการควรมีบทบาทในการปลูกฝังโยชนศึกษาให้มากกว่าในปัจจุบัน โดยอาจใช้วิธีการสาธิตครัวเคลื่อนที่ และให้การอบรมแก่สตรีเป็นกลุ่ม ในช่วงฤดูว่างจากงาน (หลังการเก็บเกี่ยวข้าว) อย่างน้อย ปีละ ๒ ครั้ง

นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่หน้าทำให้การปลุกฝังโภชนศึกษาควรได้รับการอบรมวิธีการใช้สื่อในการปฏิบัติงานโภชนศึกษาใหม่เก่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อเฉพาะกิจ ประเภทสไลด์และ เทปบันทึกเสียง และควรมีเอกสารสิ่งพิมพ์ติดตัวไป ขณะออกนิเทศงานอย่างน้อยคนละ ๑ ชุด

๖. สื่อวิทยุกระจายเสียงสามารถเข้าถึงสตรีกลุ่มเป้าหมายได้มากกว่าสื่อวิทยุโทรทัศน์ แต่ก็ควรมีรูปแบบของรายการบันเทิงสอดคล้องกับความนิยมหรือนิสัยการใช้สื่อของสตรีกลุ่มเป้าหมาย เช่น รายการเพลงลูกทุ่ง ละครวิทยุ โดยที่ผู้ดำเนินรายการหรือโฆษกอาจใช้ภาษาและมีลีลาการพูดตรงกับลักษณะท้องถิ่นของสตรีกลุ่มเป้าหมาย

นอกจากการจัดรายการในลักษณะดังกล่าวแล้วควรเผยแพร่ประชาสัมพันธ์รายการที่จัดอย่างสม่ำเสมอ น่าจะช่วยให้สตรีกลุ่มเป้าหมายมีโอกาสรับฟังได้มากขึ้น โดยจัดทำในรูปของโฆษณาสั้น ๆ (spot) , ข่าวสั้น ๆ ซึ่งอาจขอความร่วมมือออกอากาศแทรกในรายการที่สตรีกลุ่มเป้าหมายรับฟังอยู่เป็นประจำ เช่น รายการข่าวสมหญิง ยิ่งยศ, ปรีชา ทรีพีโสภา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

นอกเหนือจากข้อเสนอแนะอันเป็นกลยุทธ์ของการใช้สื่อสำหรับโครงการโภชนาการดังกล่าวแล้วผู้วิจัยยังมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยเกี่ยวกับการใช้สื่อเพื่อปลุกฝังโภชนศึกษา ดังต่อไปนี้..

๑. ควรจะได้มีการวิจัยเชิงนโยบาย (Policy Research) เกี่ยวกับ
  - แหล่งข่าวสารด้านโภชนาการและประเภทของข่าวสารที่เผยแพร่
  - การวางแผนและการประเมินผลสื่อสารที่เหมาะสมสำหรับโครงการโภชนาการ
  - ความต้องการด้านการฝึกอบรมสำหรับการสื่อสารระหว่างบุคคล

๒. ควรจะได้มีการวิจัยเชิงประยุกต์ (Applied Research) เกี่ยวกับ

- การลงทุนและผลประโยชน์ที่ได้รับของสื่อแต่ละประเภทที่ใช้ในโครงการโภชนาการ
- สื่อและรูปแบบของสื่อที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านโภชนาการหลาย ๆ ด้าน
- วิธีการเข้าถึงและความถี่ของการใช้สื่อมวลชนให้สัมฤทธิ์ผลในโครงการโภชนาการ

๓. นอกจากผลการวิจัยครั้งนี้แล้ว ยังไม่มีผลวิจัยเรื่องใดที่แสดงว่าการใช้

สื่อผสมผสานและการใช้สื่อเพียงประเภทเดียวให้ผลไม่แตกต่างกันต่อความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการ จึงน่าที่จะมีการศึกษาริวิจัยในเรื่องเดียวกันอีกโดยอาจจะทำการวิจัยในรูปแบบแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น ๒ กลุ่มโดยวัดผลก่อน-หลังการใช้สื่อ เปรียบเทียบกันหรือที่เรียกว่า Pretest-Posttest Control Group Design และเพื่อให้ผลวิจัยน่าเชื่อถือได้ ควรใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างน้อย ๖ เดือนขึ้นไปและจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง

๔. สตรีชนบทส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ดังนั้นหาก

สตรีชนบทซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างมีระดับการศึกษาเช่นนี้แล้วไม่ควรนับ "ระดับการศึกษา" ดังกล่าวเป็นตัวแปรทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เพราะเป็นตัวแปรที่ไม่มีอำนาจจำแนกซึ่งจะไม่ก่อให้เกิดผลทางสถิติอย่างมีระดับนัยสำคัญ

๕. หากพื้นที่ที่ศึกษามีการทำนาปีละ ๒ ครั้ง การเก็บรวบรวมข้อมูลควรกระทำ

ในระยะเวลาที่กลุ่มตัวอย่างว่างจากการทำนา และนัดหมายกลุ่มตัวอย่างไว้ล่วงหน้า จะช่วยให้เก็บรวบรวมข้อมูลได้รวดเร็วขึ้น และครบถ้วนสมบูรณ์ตามระเบียบวิธีวิจัยที่ได้กำหนดไว้

บรรณานุกรม

หนังสือ

กมล สุกประเสริฐ. เทคนิคการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, ๒๕๑๖.

กรีช สิบสนธ์. การวิจัยเชิงสำรวจเบื้องต้นสำหรับนักนิเทศศาสตร์. กรุงเทพมหานคร :

[ม.ป.ท.], ๒๕๒๔.

ไกรสิทธิ์ ตันติศิริพันธ์. "สภาวะโภชนาการของประเทศไทย (ปัจจุบัน)." ใน

ชนบทไทย ๒๕๒๓, หน้า ๑๓๗-๑๕๑. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ๒๕๒๓.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน, การศึกษาบทบาทของสื่อสารมวลชนต่อการ

ศึกษาของชาวบ้าน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์และทำปก

เจริญผล, ๒๕๒๑.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน, แผนพัฒนาการเศรษฐกิจ

และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สี่ พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๒๔.

กรุงเทพมหานคร : เรืองแสงการพิมพ์, ๒๕๒๐.

ไชยดี ปั้นเปี่ยมรัษฎ์. "การจัดความยากจนในประเทศไทยโดยใช้การวางแผนระหว่าง

สาขา." ใน ชนบทไทย ๒๕๒๓, หน้า ๒๑๗-๒๒๗.

แปลโดย อนุรี ตียากรณ์ เรียบเรียงโดย สุวรรณีย์ สำโรงวัฒนา

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ๒๕๒๓.

จุมพล ลวัลศติยากร. หลักและวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

สุวรรณภูมิ, ๒๕๒๐.

เบญจา ยอดคำเนิน. "ความเชื่อและบริโภคนิสัยของประชาชนทางภาคเหนือของประเทศไทย." ใน สังคมและวัฒนธรรมของภาคเหนือ ประเทศไทย, หน้า ๑๗-๔๕. สนิท สมัครการ, บรรณาธิการ.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๑.

ประภาเพ็ญ สุวรรณ. ทัศนคติ: การวัด การเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย.

กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๑.

ประเวศ วะสี. สาธารณสุขกับพุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่สาม, กรุงเทพมหานคร: แสงรุ่งการพิมพ์, ๒๕๒๔.

วิเชียร เกตุสิงห์. สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: [ม.ป.ท.], ๒๕๒๓.

คู่มือการวิจัย: หลักการสร้างและวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, ๒๕๒๔.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, ธวัชชัย อาทรรุระสุขและพิสิษฐ ศุภชัยพงศ์. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: [ม.ป.ท.], ๒๕๒๓.

เสน่ห์ จามริก และคณะ. "นโยบายในการพัฒนาชนบท." ใน ชนบทไทย ๒๕๒๓, หน้า ๑-๓๖. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ๒๕๒๓.

อนันต์ ศรีโสภณ. หลักการวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, ๒๕๒๑.

อนามัย, กรม, กองโภชนาการ. รายงานประจำปี ๒๕๒๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักข่าวพาณิชย์, [ม.ป.ป.]

รายงานการสำรวจข้อมูลพื้นฐานในเขตโครงการพัฒนาชนบทลุ่มน้ำแม่กลอง พ.ศ. ๒๕๑๗.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๘.

รายงานการประชุมการวิจัยบริการสาธารณสุข ณ ห้องประชุมจงจันต์ คณะแพทยศาสตร์

โรงพยาบาลรามธิบดี ๖-๙ กันยายน ๒๕๒๔. กรุงเทพมหานคร - นคร : ธีระการพิมพ์, ๒๕๒๔.

อารี วัลยะเสวีและคณะ. โรคขาดอาหาร. เล่ม ๑. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ, ๒๕๒๓.

บทความ

ไกรสิทธิ์ ดันดีศรีรินทร์. "โครงการโภชนาการแห่งชาติของฟิลิปปินส์ ประสบการณ์ที่น่าสนใจ." แพทยสภาสาร ๕ (เมษายน ๒๕๑๙) : ๑๘๕-๑๘๓.

จรัส สุวรรณเวลา และคณะ. "การวิจัยบริการสาธารณสุขเพื่อพัฒนาชุมชน : การศึกษากรณีตัวอย่างในหมู่บ้านชาวไทยภูเขา." วารสารวิจัยสภาวะแวดล้อม ๒ (๒๕๒๓) : ๓๖-๕๑.

เฉลิมศักดิ์ สุภาพล. "จุดประสงค์ของโภชนศึกษา." โภชนาการสาร ๔ (ตุลาคม ๒๕๑๙) : ๒๔-๒๘.

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, แผนกอิสระวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน. ศัพท์านุกรมสื่อสารมวลชน เล่ม ๑ สนั่น ปัทมะทิน, บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๐.

รบ เปรมศรีรัตน์. "โรคขาดอาหารและการพัฒนาเศรษฐกิจ." สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ๑๓ (มกราคม - มีนาคม ๒๕๑๘) : ๑๗๘-๑๘๗.

"ปีเด็กสากล เด็กไทยเป็นโรคขาดอาหาร ๔.๒ ล้านคน." (สารคดีพิเศษ)

สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ๒๕ (๑๘ มีนาคม ๒๕๒๒) : ๑๗-๒๐.

"ปัญหาการขาดแคลนบริการสาธารณสุขในชนบท." วารสารไตรชนกิจ อนุคารกรุงเทพ ๑๓ (ตุลาคม ๒๕๒๓) : ๓๘๘-๓๘๔.

"เด็กไทยขาดอาหาร ๑-๒ คน ทุกหมู่บ้าน สาเหตุจากความยากจน ขาดความรู้."

ไทยรัฐ (๑ ธันวาคม ๒๕๒๔) : ๙.

เอกสารอื่น ๆ

กรมประชาสัมพันธ์ และยูเนสโก. "การสัมมนาเรื่องนโยบายการสื่อสารแห่งชาติ ๑๐-๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๑." กรุงเทพมหานคร : [ม.ป.ท.], ๒๕๒๑.

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน, "แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๔-๒๕๒๙)." กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๒๔. (คัดสำเนา)

จังหวัดสุพรรณบุรี, สำนักงาน. "บรรยายสรุปจังหวัดสุพรรณบุรี." [ม.ป.ท.], ๒๕๒๔.
(คัดสำเนา)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. คณะนิเทศศาสตร์. "หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
นิเทศศาสตร์พัฒนาการ." กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาการประชาสัมพันธ์
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓. (คัดสำเนา)

บุญทิวา นาคะตะ. "การศึกษาการยอมรับรายการโทรทัศน์เพื่อพัฒนาสุขภาพของสมาชิก
รายการโทรทัศน์ ศูนย์เขตเทคโนโลยีทางการศึกษา." วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๔.

ประสิทธิ์ เพ็ชรทวีพรเดช. "ผลงานของรพอ, ศรีประจันต์ ปี ๒๕๒๓ ต.ค. ๒๒ - ก.ย. ๒๓."
[ม.ป.ท.], ๒๕๒๓. (คัดสำเนา)

ไพโรจน์ สุจินดา. "แผนการดำเนินงานพัฒนาชนบท (ในช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ ๕)." "

ใน เอกสารประกอบการสัมมนาในการจัดนิทรรศการเรื่อง "พัฒนาชนบท : หวังกันได้แค่ไหน?" วันที่ ๒-๓ กันยายน ๒๕๒๔ ณ ห้อง เอ. ที. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. [ม.ป.ท., ม.ป.ป.] (คัดสำเนา)

มหาวิทยาลัยมหิดล. คณะสาธารณสุขศาสตร์. คณะทำงานประเมินผล. "รายงานประเมินผลโครงการโภชนาการตามโครงการช่วยเหลือของยูนิเซฟ (พ.ศ. ๒๕๒๒-๒๕๒๓)." กรุงเทพมหานคร : [ม.ป.ท.], ๒๕๒๔. (คัดสำเนา)

ลักษณะ มนธาตุผลิน. "การเผยแพร่ข่าวสารด้านสาธารณสุขมูลฐาน ด้วยเอกสารเผยแพร่ เรื่องอนามัยครอบครัวกับผลสัมฤทธิ์จากการให้เอกสารเผยแพร่." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๔.

วนิดา จิตต์หมั่น. "บริการชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยที่เกี่ยวกับเรื่องอาหารและการบริโภคทั้งในเขตเมืองและชนบท." ใน จุลสารไทยคดี, หน้า ๑-๑๗ กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒ (มีนาคม ๒๕๒๔).

วีระ วีระไวทยะ. "การให้โภชนศึกษา." กรุงเทพมหานคร : กองโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, [ม.ป.ป.]. (คัดสำเนา)

สมควร กรียะ. "นิสัยการรับข่าวสารของประชาชนในหมู่บ้านชนบทไทย." เอกสารวิจัยหมายเลข ๗. กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๓.

สาธารณสุข, กระทรวง. กองแผนงานสาธารณสุข. " (ร่าง) แผนพัฒนาการสาธารณสุขตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๔ - ๒๕๒๙)." [ม.ป.ท.], ๑๒ มิถุนายน ๒๕๒๔. (คัดสำเนา)

"แผนปฏิบัติงานประจำปี ๒๕๒๔ ของโครงการต่าง ๆ ตามแผนงานสาธารณสุข."

[ม.ป.ท.], ๑๑ เมษายน ๒๕๒๓. (คัดสำเนา)

ศูนย์โภชนาการเขต ๗ ราชบุรี. "รายงานประจำปี ๒๕๒๔." [ม.ป.ท.],
๒๕๒๔. (คัดสำเนา)

สุทธิลักษณ์ สมิตะสิริ. "บทบาทของเครื่องบันทึกเสียงในการให้โภชนศึกษาแก่มารดาใน
เขตชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต
ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๒๕๒๔.

อารี วัลยะเสวีและสาคร ธนมิตร. "โครงการพัฒนาโภชนาการอนามัยและกำลังคน
หมู่บ้านหนองไฮ จ. อุบลราชธานี ๒๕๑๕-๒๕๒๐." กรุงเทพฯ
มหานคร : ศูนย์วิจัยคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี,
[ม.ป.ป.]. (คัดสำเนา)

สัมภาษณ์

กร่าง ศรีศักดิ์. ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๑ ตำบลศรีประจันต์. สัมภาษณ์, ๓๐ มกราคม ๒๕๒๕.

จตุพร อึ้งเวชวานิช. เจ้าหน้าที่สาธารณสุข โรงพยาบาลอำเภอศรีประจันต์. สัมภาษณ์,
๓๐ มกราคม ๒๕๒๕.

สถาบันวิจัยประชากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

BIBLIOGRAPHY

Books

- Amic. List of Thesis 1971. Singapore: The Asian Mass Communication Research and Information Centre, 1973.
- List of Thesis 1972. Singapore: The Asian Mass Communication Research and Information Centre, 1974.
- List of Thesis 1973 and 1974. Singapore: The Asian Mass Communication Research and Information Centre, 1976.
- List of Thesis 1975-1976. Singapore: The Asian Mass Communication Research and Information Centre, 1978.
- Appelbaum, Ronald L. et al. Fundamental Concepts in Human Communication. New York: A Department of Harper & Row, 1973.
- Black, Reed H., and Haroldsen, Edwin O. A Taxonomy of Concepts in Communication. New York: Hasting House, 1975.
- Blumler, Jay O., and Katz, Elihu, eds. The Use of Mass Communication: Current Perspectives on Gratification Research. 2d. ed. Beverly Hills, California: [n.p.], 1974.
- Bordenave, Juan E. Diaz. Communication and Rural Development. [n.p.]: Unesco Press, 1977.
- Campbell, Donald T., and Stanley, Julain C. Experimental and Quasi-Experimental Design for Research. Chicago: Rand McNally College Publishing Company, 1963.
- Edelstein, Alex S. The Use of Communication in Decision-Making A Comparative Study of Yugoslavia and The United States. New York: Praeger Publishers, 1974.
- Eppright, Ercel; Pattison, Mattie; and Barbour, Helen. Teaching Nutrition. 2d. ed. Ames, Iowa: The Iowa State University Press, 1963.
- Haskins, Jack H. How to Evaluate Mass Communication : The Controlled Field Experiment. New York: Advertising Research Foundation, 1968.

- Katz, Elihu, and Lazarsfelds, Paul E. Personal Influence : The Part Played by People in the Flow of Mass Communications. New York: The Free Press, A Division of Macmillan Publishing Co., 1955.
- Leedy, Paul D. Practical Research Planning and Design. New York: Macmillan Publishing Co., 1974.
- McCroskey, James C.; Larson, Carl E.; and Knapp, Mark L. An Introduction to Interpersonal Communication. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1971.
- Mortensen, David C., and Sereno, Kenneth K. Advances in Communication Research. New York: Harper & Row, 1973.
- Moser, C.A. Survey Methods in Social Investigation. London : Educational Books, 1968.
- Nafziger, Ralph O., and White David M., eds. Introduction to Mass Communication Research. rev. ed. Baton Rouge : Louisiana State University Press, 1963.
- Nie, Norman H., et al. Statistical Package for The Social Science. 2d. ed. New York : McGraw-Hill, 1975.
- Pool, Ithiel de Sola, et al., eds. Handbook of Communication. Chicago : Rand McNally College Publishing Company, 1973.
- Richardson, Lee., ed. Dimension of Communication. Englewood Cliff, N.J.: Prentice-Hall, 1969.
- Schramm, Wilbur. Mass Media and National Development: The Roles of Information in Developing Countries. Stanford, Cal.: Stanford University Press, 1964.
- The Role of Information in National Development. Stanford, Cal.: Stanford University Press, 1964.

Men Message and Media: a Look at Human Communication.
New York: Harper & Row, 1973.

Schramm, Wilbur and Lerner, Daniel., eds. Communication and Change. The Last Ten Year - and The Next. Honolulu: The University Press of Hawaii, 1976.

Singh, K.N. "What research says about communicating with rural people." In Communication and Rural Change, pp. 47-59. Edited by P.R.R. Sinha. Singapore: Asian Mass Communication Research and Information Centre, 1976.

World Health Organization, Regional Office for The Western Pacific. The Health Aspects of Food and Nutrition. 2d. ed. Taiwan: [n.p.], 1972.

Articles

Anuwat A. Pitak. "Thailand faces rapid growth of malnutrition." The Nation Review Bangkok Sunday (8 April 1979) : 5.

Rosario, Florangel Z. "The Leader in Family Planning and the Two-Step Flow Model." Journalism Quarterly 48 (1971) : 293.

Other Materials

Amorn Nondasuta. "Situation Analysis of the Current Status with Regard to Content and Implementation of The Nutrition Component of The Primary Health Care." [n.p., n.d.]. (mimeographed)

Chirmsak Pinthong, and Ammar Siamwalla. "A Preliminary Background Notes on Food and Nutrition Policy in Thailand." Thammasat University Faculty of Economics Discussion Paper Series No. 66 (October, 1978). (Mimeographed)

Jamica. Kingston. Caribbean Food and Nutrition Institute. "The Uses of Mass Media in Food and Nutrition Programmes: Guidelines for Planner and Decision-Makers." [n.p.], 1976.

Duangmanee Viseshakul. "The woman's roles in solving the nutritional problems in rural areas." A paper presented at the Seminar on "Integration of Women in Development." Kasetsart University. June 23, 1978.
(Mimeographed.)

Fujitake, Akira. "The Needs for Media-- A Priority Study." The NHK Report on Broadcasting Research.
(December, 1963): 13-20.

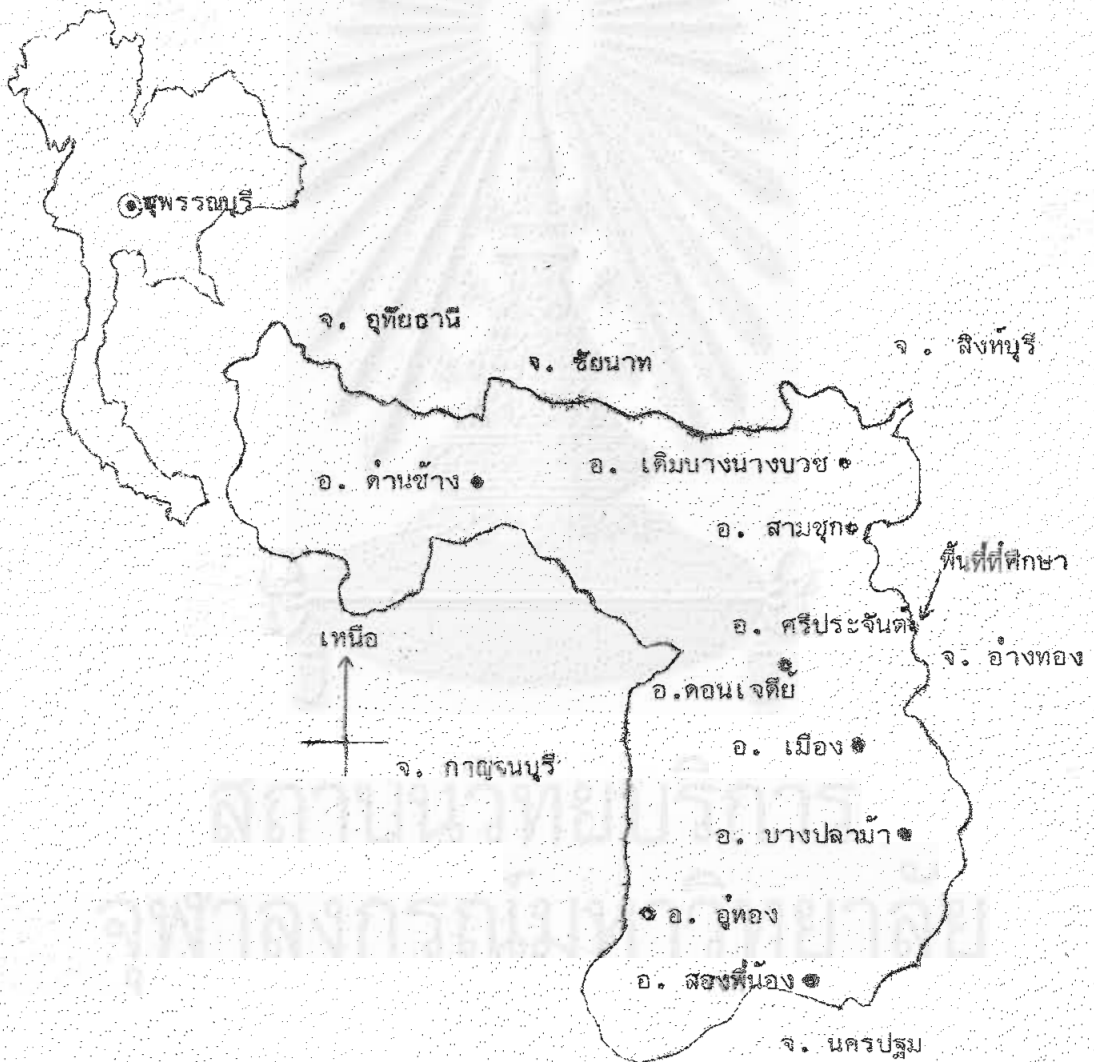
Thailand. Department of Health. Nutrition Division. "Nutrition Activities in Thailand Past and Present (1930-1959)." Compiled by Uthai Bisolyaputra. [n.p., n.d.].
(Mimeographed.)

"An Action Research Program in Nutrition for Developing Countries."
World Health Organization Project ICP
RPD 001 (November 9, 1979) : 7.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.
ลักษณะพื้นที่ที่ศึกษา

๑. แผนที่จังหวัดโดยลงเขป

๒. สภาพทั่วไปของจังหวัด

ที่ตั้ง : สุพรรณบุรีเป็นจังหวัดซึ่งอยู่ในภาคตะวันตกของประเทศไทย ตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำท่าจีนหรือแม่น้ำสุพรรณบุรี อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ๑๕๐ กิโลเมตร

พื้นที่ : ประมาณ ๕,๓๕๔ ตารางกิโลเมตร หรือ ๓,๓๔๓,๑๓๘.๗ ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม สภาพดินทั่วไปเป็นดินเหนียว เฉพาะพื้นที่ประกอบการเกษตรชลประทาน (ทำนา) ๑,๕๕๔,๕๐๐ ไร่

การบริหารราชการส่วนภูมิภาค : แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๙ อำเภอ ๑๐๑ ตำบล ๗๐๙ หมู่บ้าน ดังนี้

๑. อำเภอเมืองสุพรรณบุรี	มี ๒๐ ตำบล ๑๐๑ หมู่บ้าน
๒. อำเภอบางปลาม้า	มี ๑๓ ตำบล ๑๑๐ หมู่บ้าน
๓. อำเภอสองพี่น้อง	มี ๑๔ ตำบล ๑๐๔ หมู่บ้าน
๔. อำเภออู่ทอง	มี ๑๒ ตำบล ๗๘ หมู่บ้าน
๕. อำเภอกอนเจดีย์	มี ๕ ตำบล ๓๕ หมู่บ้าน
๖. อำเภอศรีประจันต์	มี ๔ ตำบล ๕๔ หมู่บ้าน
๗. อำเภอสามชุก	มี ๑๑ ตำบล ๘๓ หมู่บ้าน
๘. อำเภอเดิมบางนางบวช	มี ๑๒ ตำบล ๑๐๐ หมู่บ้าน
๙. อำเภอด่านช้าง	มี ๔ ตำบล ๓๔ หมู่บ้าน

เศรษฐกิจ : อยู่ในเกณฑ์ดี รายได้ของประชากรถึงเฉลี่ยต่อคน ปีละประมาณ ๑๐,๖๐๐ บาท

อาชีพ : ส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา ทำไร่

ประชากร : มีประชากรทั้งสิ้น ๗๑๒,๓๑๓ เป็นชาย ๓๕๒,๗๕๔ คน หญิง ๓๕๙,๕๕๙ คน* อัตราการเกิดของประชากร ๒.๑% (อัตราการเกิดของประชากรของชาติ ๒.๓๘%) อัตราการเพิ่มของประชากร ๑.๓% (อัตราการเพิ่มของประชากรของชาติ ๑.๘๒%)

จำนวนบุคคลากรทางการสาธารณสุข : จังหวัดสุพรรณบุรีมีบุคคลากรทางการ
สาธารณสุขเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรทั้งหมด ดังนี้

แพทย์ ๑๖ คน	อัตราส่วน ๑ คนต่อประชากร	๔๕,๕๑๔ คน
พยาบาล ๖๘ คน	อัตราส่วน ๑ คนต่อประชากร	๑๐,๔๗๕ คน
ผู้ช่วยพยาบาล ๑๒๗ คน	อัตราส่วน ๑ คนต่อประชากร	๕,๖๐๘ คน
ผดุงครรภ์ ๔ คน	อัตราส่วน ๑ คนต่อประชากร	๔๔,๐๓๔ คน
เจ้าหน้าที่อนามัย ๑๓ คน	อัตราส่วน ๑ คนต่อประชากร	๔๔,๗๘๓ คน
อาสาสมัครสาธารณสุข ๙๗ คน	อัตราส่วน ๑ คนต่อประชากร	๗,๓๔๓ คน
ผู้สื่อข่าวสาธารณสุข ๑๗๔ คน	อัตราส่วน ๑ คนต่อประชากร	๔,๐๙๓ คน
โภชนาการ ๔ คน	อัตราส่วน ๑ คนต่อประชากร	๑๗๔,๐๗๘ คน

งานโภชนาการ : ขึ้นตรงต่อศูนย์โภชนาการเขต ๘ ราชบุรี เช่นเดียวกับจังหวัด
กาญจนบุรี นครปฐม สมุทรสงคราม สมุทรสาคร เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดราชบุรี

ภาวะโภชนาการของเด็ก ๐-๕ ปี:มีเด็กภาวะโภชนาการปกติ ๑,๓๐๖ คน และ
ทุพโภชนาการระดับ ๑ จำนวน ๕๕๒ คน ระดับ ๒ จำนวน ๑๑๒ คน และระดับ ๓ จำนวน ๙ คน

๓. ข้อมูลเกี่ยวกับหมู่ ๑ ตำบลศรีประจันต์ อำเภอสรีประจันต์*

พื้นที่ ๒,๔๕๐ ไร่ (เกษตรกรรม ๒,๓๓๐ ไร่, พืชไร่ ๑๒๐ ไร่)

จำนวนครัวเรือน ๑๗๐ หลังคาเรือน (ครัวเรือนการเกษตร ๑๐๔ หลังคาเรือน)

เครื่องรับวิทยุ ๑๓๕ เครื่อง (๑ เครื่องต่อประชากร ๖ คน)

เครื่องรับโทรทัศน์ ๔๘ เครื่อง (๑ เครื่องต่อประชากร ๑๘ คน)

ประชากร ๙๐๖ คน

- ชาย ๔๓๗ คน

- หญิง ๔๖๙ คน (มีครรภ์ ๑๔ คน, แม่ลูกอ่อน ๙ คน,

วัยเจริญพันธุ์ ๑๐๘ คน รวม ๑๓๖ คน)**

* ที่มา นายช่าง ศรีสักดา ผู้ใหญ่บ้าน, ๓๐ มกราคม ๒๕๒๕.

** ที่มา โรงพยาบาลอำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี, ๓๐ มกราคม ๒๕๒๕.

ภาคผนวก ข.

สรุปย่อ เอกสารที่นำไปใช้สร้างแบบสอบถามส่วนที่เป็นความรู้ หัสนคติและ การปฏิบัติตนด้านโภชนาการ

แบบสอบถามส่วนที่ ๔, ๕, ๖ (ความรู้ หัสนคติ และการปฏิบัติตนด้าน โภชนาการ) สร้างขึ้นจากเอกสารสิ่งพิมพ์ของกองโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวง สาธารณสุข รวม ๘ เรื่องมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

เรื่องที่ ๑ กินดีมีสุข (อาหารหลักห้าหมู่)

อาหารที่จำเป็นสำหรับร่างกายตั้งแต่เป็นเด็กอ่อนจนถึงวัยชรา แบ่งออกได้ เป็น ๕ หมู่คือ

- หมู่ที่ ๑ เนื้อสัตว์ต่าง ๆ ไข่ ถั่ว เมล็ดแห้ง นม
- หมู่ที่ ๒ ข้าว แป้ง น้ำตาล หัวเผือก มัน
- หมู่ที่ ๓ ผักใบเขียว และพืชผักอื่น ๆ
- หมู่ที่ ๔ ผลไม้ต่าง ๆ
- หมู่ที่ ๕ ไขมันจากสัตว์ และจากพืช

เพื่อให้ร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ เราต้องกินอาหาร ต่าง ๆ ให้ครบทั้ง ๕ หมู่ และให้ได้สัดส่วนเหมาะสมกับความต้องการของร่างกาย อาหาร หมู่ต่าง ๆ นี้จะกินทดแทนกันไม่ได้ นอกจากอาหารในหมู่เดียวกันเท่านั้นที่อาจกินทดแทนกันได้ การรับประทานอาหารแต่เพียงอย่างสองอย่างเป็นเวลานาน ๆ นั้น จะทำให้ร่างกายขาด อาหาร ป่วยง่าย และกลายเป็นคนอมโรคไม่มีความสุข ฉะนั้นการที่รู้จักเลือกกินอาหารให้ ครบและถูกส่วนทั้ง ๕ หมู่ดังกล่าวนี้จึง เรียกได้ว่ารู้จัก "กินดี" และถ้าเรารู้จักกินดีก็จะมี ความสุข หรือเรียกได้ว่ารู้จัก "กินดีมีสุข"

เรื่องที่ ๒ อาหารสำหรับหญิงมีครรภ์และให้นมลูก

หญิงมีครรภ์และให้นมลูกมีความต้องการสารอาหารต่าง ๆ มากกว่าหญิงที่อยู่ในภาวะปกติ หญิงมีครรภ์และให้นมลูกต้องกินนม, เนื้อสัตว์, ไข่, ผักและผลไม้ให้มากขึ้น เพราะอาหารเหล่านี้ให้สารอาหารที่มีประโยชน์ คือ โปรตีน, วิตามิน และเกลือแร่ ได้มากพอกับความต้องการของผู้กำลังเป็นแม่และลูก

ตลอดเวลาที่แม่กำลังตั้งครรภ์และให้นมลูกนั้น ลูกจะได้อาหารจากร่างกายแม่ เมื่ออยู่ในครรภ์ลูกจะเล็กมากจนแม่ไม่รู้สึกรู้หา เมื่อลูกเติบโตขึ้นจะต้องการอาหารมากขึ้น แม่ก็จะรู้สึกหิวและกินอาหารมากขึ้น ฉะนั้น แม่จึงต้องเลือกกินอาหารเฉพาะที่เป็นประโยชน์ต่อความเจริญเติบโตและสุขภาพที่แข็งแรงของตัวเองและลูก แต่ไม่ใช่กินอาหารให้มากเป็นสองเท่า เพราะลูกไม่โตเท่าแม่

แม่ที่กินอาหารได้ครบและถูกหลักโภชนาการมาแล้วก่อนการตั้งครรภ์ ควรกินอาหารเพิ่มขึ้นอีก เล็กน้อย

เรื่องที่ ๓ การเลี้ยงทารกด้วยน้ำนมแม่

การเลี้ยงทารกด้วยน้ำนมแม่ เป็นวิธีการทันสมัยและยอมรับกันทั่วไป น้ำนมแม่เป็นอาหารที่ดีที่สุดสำหรับทารก เพราะน้ำนมแม่มีสารอาหารต่าง ๆ ครบในปริมาณเพียงพอเพื่อสร้างกล้ามเนื้อ กระดูกและฟัน ทำให้ลูกเติบโตเต็มที่ ให้ความอบอุ่นและกำลังงานแก่ลูก บำรุงสายตาและผิวหนัง บำรุงเลือดให้สมบูรณ์, สะดวกในการเลี้ยง, สะอาดและปลอดภัย, ประหยัดเงินไม่ต้องซื้อ และมีภูมิคุ้มกันโรค

แม่ที่ต้องการให้ลูกแข็งแรงน่ารักและเติบโตเต็มที่ ควรเลี้ยงลูกด้วยนมตนเอง หลัง ๖ เดือนไปแล้วควรให้อาหารอื่นเพิ่มเติม เพราะลูกโตขึ้นมีความต้องการอาหารต่าง ๆ มากขึ้น ให้ลูกกินนมต่อไปจนอายุ ๑ - ๒ ปี เพราะน้ำนมแม่ยังมีประโยชน์อยู่

เรื่องที่ ๔ อาหารทารก ๐-๑๒ เดือน

ตั้งแต่แรกเกิดจนถึง ๖ เดือน ทารกได้กินนมแม่จนอิ่มทุกมื้อ เพื่อจะได้สารอาหารต่าง ๆ ครบถ้วน และเพียงพอที่จะเติบโตเต็มที่ ไม่ควรให้อาหารอื่น เช่น ข้าวหรือกล้วย ก่อนทารกอายุ ๓ เดือน เพราะจะทำให้ทารกกินนมแม่ได้น้อยไป นอกจากนี้ อาหารอื่นที่ไม่ใช่น้ำนมแม่เป็นอาหารที่ย่อยยากสำหรับทารกที่อายุต่ำกว่า ๓ เดือน ควรให้อาหารเสริมเมื่อทารกอายุได้ ๓ เดือนขึ้นไป โดยเริ่มให้ทีละน้อย ค่อยด้วยนมแม่จนอิ่ม เพื่อเป็นการหัดให้ทารกได้เคยชินกับอาหารอื่นและพร้อมที่จะกินอาหารเสริมได้มากพอที่ร่างกายต้องการ อาหารเสริมต้องเป็นอาหารอ่อนนุ่ม บดละเอียด และสะอาด เมื่ออายุ ๖ เดือน จะกินอาหารเสริมได้ในปริมาณที่มากพอจนทารกอิ่ม นั่นคือให้เป็นอาหารหลักแทนนมแม่ได้ ๑ มื้อ

อาหารเสริมสำหรับทารกเมื่ออายุได้ ๓ เดือนขึ้นไปได้แก่ ผลไม้สุกงอมบดละเอียด, ข้าวบดจะเป็นข้าวเจ้าหรือข้าวเหนียวก็ได้ มันเทศบด ผักกอกผสมน้ำแกงไข่มุขหรือเนื้อสัตว์บดหรือตับบดและผักใบเขียว ผักที่มีสี เหลืองหรือแดงหันละเอียดคั้นให้เปื่อยและบดให้ละเอียด

เรื่องที่ ๕ อาหารเด็กวัยก่อนเรียน

เด็กวัยก่อนเรียน หมายถึง เด็กที่พ้นวัยทารกมีอายุเกิน ๑ ขวบขึ้นไปจนถึงอายุประมาณ ๕ ขวบ (๑-๕ ปี) เด็กวัยนี้ยังมีภูมิต้านทานโรคต่ำซึ่งมีโอกาสติดเชื้อและเจ็บป่วยได้ง่าย อาหารทำให้เด็กเจริญเติบโตสมบูรณ์แข็งแรง ทำให้อวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายของเด็กทำงานได้ตามปกติ ทำให้เด็กมีกำลังเกิน ร่าเริงและพร้อมที่จะเรียนหนังสือ ทำให้เด็กสดชื่น แจ่มใสร่าเริง และมีภูมิต้านทานโรคภัยไข้เจ็บ

น้ำนมจะเป็น นมวัวหรือนมถั่วเหลือง ปริมาณ ๒-๓ แก้วต่อหนึ่งวัน เป็นอาหารที่เหมาะสมอย่างหนึ่งสำหรับเด็กวัยก่อนเรียน นมช่วยสร้างกล้ามเนื้อ กระดูกและ

พัน บำรุงร่างกายให้แข็งแรง

อาหารที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็กในวัยนี้ ได้แก่ อาหารประเภทผักคอง เนื้อสัตว์ที่ปรุงไม่สุก อาหารรสจัด เครื่องดื่มบางชนิด เช่น น้ำอัดลม น้ำชา กาแฟ ขนมหวานจัด ลูกกวาด ทอฟฟี่ เพราะจะทำให้เด็กหิวนุเร็วและอ้วนก่อนถึงเวลาอาหาร ทำให้เด็กกินอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายได้น้อย

เรื่องที่ ๖ วิธีประกอบอาหารเพื่อสงวนคุณค่า

อาหารแต่ละชนิดมีคุณประโยชน์แก่ร่างกายต่าง ๆ กัน เพื่อให้ได้ประโยชน์จากอาหารอย่างเต็มที่ ควรรู้จักเลือกบริโภคและใช้หลักการหุงต้มให้ถูกต้อง จึงจะสงวนคุณค่าทางอาหารไว้ได้มากที่สุด

ข้าวเป็นอาหารหลักของคนไทย นอกจากจะกินข้าวเพื่อให้ได้กำลังงานแล้ว ข้าวยังมีเกลือแร่และวิตามินต่าง ๆ โดยเฉพาะวิตามินบีหนึ่งซึ่งช่วยป้องกันโรคเหน็บชาได้ เพื่อสงวนคุณค่าควรหุงข้าวแบบไม่เช็ดน้ำหรือึ่ง

ผัก การกินอาหารประเภทผัก จะได้เกลือแร่และวิตามินต่าง ๆ ที่จำเป็นแก่ร่างกาย ควรรับประทานผักดิบที่สดและสะอาด เพราะจะมีวิตามินมากกว่าผักที่ต้มแล้ว เมื่อล้างผักสะอาดดีแล้วจึงนำไปปอกหรือหั่น เมื่อหั่นแล้วไม่นำผักไปล้างหรือแช่น้ำอีก เพื่อให้วิตามินและเกลือแร่สูญเสียไปโดยละลายน้ำและเพราะถูกอากาศ การต้ม ใช้น้ำพอประมาณ ไม่มากเกินไป ตั้งให้เดือดก่อนใส่ผัก พอสุกริบตักขึ้น การผัด ตั้งกะทะให้หน้าร้อนจัดจึงใส่ผัก การเผา เผาพอสุกอย่าทิ้งไว้จนไหม้

ไข่ เป็นอาหารที่มีคุณประโยชน์มาก มีทั้งโปรตีน เกลือแร่ และวิตามินต่าง ๆ การหุงต้มไข่ช่วยทำลายเชื้อโรค เชื้อพยาธิ และช่วยให้ย่อยง่าย วิธีประกอบอาหารไข่ ใช้ความร้อนพอควรและระยะเวลาสั้นดีกว่าใช้ความร้อนสูง ไม่ควรใช้ไขมันมาก เพราะจะทำให้ไข่อย่อยยาก

เรื่องที่ ๗ อาหารเสริมผลิตเองในท้องถิ่น

อาหารเสริมในที่นี้ หมายถึง อาหารเสริมที่สำเร็จรูปที่ได้จากการผสมข้าวคั่วสุก ถั่วเหลือง, ถั่วเขียว, ถั่วดำ หรือถั่วแดงคั่วสุก งาคั่วหรือถั่วลิสงคั่วสุกผสมกัน โม่ผงใส่ถุงนำมาปรุงผสมประกอบอาหารตามความต้องการและเหมาะสม ทำอาหารคาว เช่น ข้าวต้ม โจ๊ก ผสมลงในส้มตำ ซุปหน่อไม้ ซุปขนุน ลาบ ยำ แจ่ว แจ่วบอง น้ำพริก ทำขนมหวาน เช่น ขนมกวน ข้าวตู

เรื่องที่ ๘ อาหารดีราคาถูก

ถั่วมีคุณค่าทางอาหารเกือบเทียบเท่าเนื้อ คือมีโปรตีนซึ่งจัดอยู่ในพวกโปรตีนชั้นดี มีวิตามินบี แร่ธาตุ อีกทั้งผลิตผลจากถั่วก็มีอีกมากอย่างพอที่จะนำมาประกอบเป็นอาหารได้ เช่น เต้าหู้ชนิดต่าง ๆ ตัวอย่างอาหารที่ประกอบด้วยถั่วมี แกงจืดเต้าหู้กับหมูสับ แกงบะซ้อถั่วอกหัวโต เต้าหู้ทอด เยนตาโฟ แกงหอมหมูใส่ถั่วลิสง และเต้าเจี้ยวหลน ขนมไทยที่ใช้ถั่วทำก็มีหลายชนิด เช่น ถั่วกวน ถั่วต้มน้ำตาล ขนมถั่วแปบ ขนมกง และ เม็ดขนุน

ผัก จัดเป็นอาหารราคาถูก และมีคุณค่าดี เพราะมีพวกวิตามินและแร่ธาตุเป็นส่วนประกอบ การเลือกซื้อควรซื้อผักที่มีสีเขียวแก่หรือสีเหลือง จะให้วิตามินเอมากกว่าผักสีอ่อน

ปลา จัดอยู่ในอาหารจำพวกเนื้อ เพราะมีโปรตีนสูง นอกจากโปรตีนแล้วปลายังมีแร่ธาตุอื่น ๆ เช่น ปลาทะเล มีไอโอดีน ช่วยป้องกันโรคคอพอก ปลาเล็กปลาน้อย เมื่อนำมาทอดกรอบกินทั้งตัวก็ได้แคลเซียมด้วย ปลาเป็นอาหารถูกกว่าเนื้อ หอยบางอย่างเช่น หอยแมลงภู่ หอยแครง ราคาถูก หาซื้อง่าย และมีแคลเซียมมาก

ผลไม้ มีผลไม้บางชนิดราคาไม่แพงแต่คุณค่าทางอาหารดี เช่นกล้วย มะละกอ ฯลฯ

ส่วนที่ ๒: ข้อมูลเกี่ยวกับนิสัยการใช้สื่อ

โปรด ล้อมรอบหมายเลขหน้าคำตอบเพียงคำตอบเดียวและเขียนคำตอบลงใน .....

๒๐๑. ทุกวันท่านเปิดรับสื่ออะไรบ้าง

วิทยุ	๐. ไม่ฟัง	๑. ฟัง	_____
โทรทัศน์	๐. ไม่ดู	๑. ดู	_____
หนังสือพิมพ์	๐. ไม่อ่าน	๑. อ่าน	_____

(หากตอบว่าไม่ฟัง/ไม่ดู/ไม่อ่านข้ามไปตอบส่วนที่ ๓)

๒๐๒. เวลาที่ฟัง ..... ดู ..... อ่าน .....

๒๐๓. เป็นเวลานาน (วิทยุ) ..... นาที/ชั่วโมง

(โทรทัศน์) ..... นาที/ชั่วโมง

(หนังสือพิมพ์) ..... นาที/ชั่วโมง

๒๐๔. รายการหรือเรื่องที่ชอบ (วิทยุ) .....
(โปรดระบุเพียง ๑ รายการ ๑ เรื่อง) (โทรทัศน์) .....

หนังสือพิมพ์ .....

๒๐๕. เหตุที่ชอบ .....

ส่วนที่ ๓: ข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อจากการปลุกฝังโภชนาการ

โปรด ล้อมรอบหมายเลขหน้าคำตอบเพียงคำตอบเดียวและเขียนคำตอบลงใน .....

๓๐๑. ท่านเคยได้รับความรู้เรื่องโภชนาการหรือไม่?

๑. เคย   ๐. ไม่เคย (ข้ามไปตอบข้อ ๓๐๔, ๓๐๕)

๓๐๒. ถ้าเคย รู้จาก (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

สื่อบุคคล = ๑. จนท. สาธารณสุข   ๒. โภชนาการ   ๓. ครู หรือ

๔. บุคคลอื่น (โปรดระบุ .....

สื่อมวลชน = ๑. วิทยุ   ๒. โทรทัศน์

สื่อเฉพาะกิจ = ๑. โปสเตอร์   ๒. เอกสารสิ่งพิมพ์ของกรมอนามัย

๓๐๓. โปรดลำดับความชอบสื่อที่ตอบในข้อ ๓๐๒ มา ๓ อันดับจากมากไปหาน้อย

๑. ....

๒. ....

๓. ....

๓๐๔. ความรู้ที่ได้รับนั้น เกี่ยวกับ เรื่อง

	ได้รับ	ไม่ได้รับ	
๑. กินดื่มสุข (อาหารหลักห้าหมู่)	๑	๐	๓๕
๒. อาหารสำหรับหญิงมีครรภ์และให้นมลูก	๑	๐	๓๖
๓. การเลี้ยงทารกด้วยน้ำนมแม่	๑	๐	๓๗
๔. อาหารทารก ๐-๑๒ เดือน	๑	๐	๓๘
๕. อาหารเด็กวัยก่อนเรียน	๑	๐	๓๙
๖. วิธีประกอบอาหารเพื่อสงวนคุณค่า	๑	๐	๔๐
๗. อาหารเสริมผลิตเองในท้องถิ่น	๑	๐	๔๑
๘. อาหารที่ราคาถูก	๑	๐	๔๒

๓๐๕. ความรู้ที่ได้รับมีประโยชน์ต่อท่านมากน้อยเพียงใด?

๑. ไม่มีประโยชน์เลย	๒. ไม่ค่อยมีประโยชน์	
๓. ไม่มีความเห็น	๔. มากพอควร	๔๓
๕. มาก		

๓๐๖. ประโยชน์ที่ได้รับคือ

๑. เพิ่มพูนความรู้เรื่องโภชนาการ		๔๔
๒. ได้ความคิดใหม่เกี่ยวกับโภชนาการ		
๓. สามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน		
๔. อื่น ๆ (โปรดระบุ)		

๓๐๗. ท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับความต้องการโภชนาการจากสื่อต่าง ๆ หรือไม่?

๐. ไม่มี	๑. มี (ถ้ามีโปรดให้ข้อเสนอแนะตามหัวข้อข้างล่างนี้)	
๑. ประเภทของสื่อ		๔๕
๒. เนื้อหา		
๓. รูปแบบ		
๔. เวลา		

(จบคำถามสำหรับผู้ตอบว่าเคย)

๓๐๘. สำหรับท่านที่ยังไม่เคยได้รับความรู้เรื่องโภชนาการเลย ท่านต้องการรู้หรือไม่?

๐. ไม่ต้องการ		๔๖
๑. ต้องการ (โปรดระบุชื่อเรื่อง		

๓๐๙. และต้องการรู้จาก .....

๔๗

ส่วนที่ ๔: ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ด้านโภชนาการ

โปรดใส่เลข ๑ ลงใน ..... หากผู้ตอบ "ทราบ" หรือ 0 ลงใน ..... หากผู้ตอบ "ไม่ทราบ" หน้าข้อความต่อไปนี้.-

..... ๔๐๑.	อาหารจำเป็นต่อร่างกายมี ๕ หมู่คือ ข้าว, เนื้อสัตว์, ไขมัน, ผักและผลไม้	๔๘
..... ๔๐๒.	คนท้องต้องกิน นม, ไข่, เนื้อสัตว์, ผัก, และผลไม้มากกว่าปกติ	๔๙
..... ๔๐๓.	นมแม่ช่วยสร้างกระดูก ให้ความอบอุ่นและภูมิคุ้มกันโรคแก่ลูก	๕๐
..... ๔๐๔.	เด็กอายุ ๖ เดือน ถึง ๑๒ เดือนกินอาหารอื่นได้นอกจากนม	๕๑
..... ๔๐๕.	นมวัว, นมถั่วเหลืองช่วยให้เด็กอายุ ๑-๕ ขวบ แข็งแรงเติบโต	๕๒
..... ๔๐๖.	ถ้าหุงข้าวถูกวิธี ข้าวจะให้กำลังงานและวิตามินบีหนึ่ง	๕๓
..... ๔๐๗.	ผักสดมีวิตามินมากกว่าผักต้ม	๕๔
..... ๔๐๘.	ไข่เป็นอาหารที่มีประโยชน์มากเพราะมีทั้งโปรตีนและเกลือแร่	๕๕
..... ๔๐๙.	ถั่วเหลือง, ถั่วเขียว เป็นอาหารที่กินแทนเนื้อสัตว์ได้	๕๖
..... ๔๑๐.	ข้าวสาร ถั่วลิสง งา คั่วบดผสมกันเรียกว่าอาหารเสริม	๕๗

ส่วนที่ ๕: ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติด้านโภชนาการ
โปรด ล้อมรอบตัว เลขที่แสดงถึงความคิดเห็น
ของผู้ตอบที่มีต่อข้อความต่อไปนี้.-

	เห็นด้วยอย่างมาก	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างมาก	
๕๐๑. เราควรกินอาหารให้ครบและถูกส่วนทั้ง ๕ หมู่ทุกวัน	๔	๔	๓	๒	๑	๔๕
๕๐๒. ขณะที่แม่ตั้งครรภ์หรือให้นมลูก แม่ควรเลือกอาหารที่แม่ชอบ เท่านั้น	๑	๒	๓	๔	๕	๔๕
๕๐๓. น้านมแม่ไม่ใช่อาหารที่ดีที่สุดสำหรับเด็ก	๑	๒	๓	๔	๕	๕๐
๕๐๔. ไม่ควรให้ข้าวและ, กล้วยบด แก่เด็กที่อายุไม่ถึง ๓ เดือน	๕	๔	๓	๒	๑	๕๑
๕๐๕. เด็กอายุ ๑-๕ ขวบ เริ่มโตพอช่วยตัวเองได้จึงไม่จำเป็นต้องกินนมแล้ว	๑	๒	๓	๔	๕	๖๒
๕๐๖. การหุงข้าวเพื่อไม่ให้เสียวิตามินเป็นสิ่งที่ดีควรทำ	๕	๔	๓	๒	๑	๖๓
๕๐๗. ผักสด ถ้าต้มควรใช้น้ำมาก ๆ เมื่อน้ำร้อนแล้วจึงใส่ผัก	๑	๒	๓	๔	๕	๖๔
๕๐๘. ไข่ดิบ ไม่มีเชื้อโรคและย่อยง่าย	๑	๒	๓	๔	๕	๖๕
๕๐๙. เมล็ดถั่วแห้งเช่นถั่วเขียว ถั่วเหลืองเป็นอาหารที่มีโปรตีน	๔	๔	๓	๒	๑	๖๖
๕๑๐. อาหารเสริมหาได้ง่ายและราคาถูกจึงควรผลัดอาหารเสริมในหมู่บ้านขึ้นใช้เอง	๔	๔	๓	๒	๑	๖๗

สถาบันวิจัยประชากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ ๖: ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติตนด้านโภชนาการ

โปรดเขียนคำตอบลงใน ..... และ ล้อมรอบหมายเลขหน้าคำตอบเพียงคำตอบเดียว

๖๐๑. เมื่อวานนี้ท่านกินข้าวกับอะไร? มือเช้า ๖๘
 มือกลางวัน .....
 มือเย็น .....
- (รวม ๓ มือแล้วนับว่ากินอาหาร ๕ หมู่ ๐. ไม่ครบ ๑. ครบ)
๖๐๒. คนท้องต้องกินอาหารอย่างไร? ๖๙
 ๐. กินน้อยลง   ๐. กินเท่าปกติ   ๑. กินมากขึ้น
๖๐๓. ท่านจะเลี้ยงลูกหรือเลี้ยงลูกของท่านด้วยนมอะไร? ๗๐
 ๐. นมกระป๋อง   ๑. นมแม่
๖๐๔. ท่านจะให้หรือให้ลูกของท่านกินอาหารอื่นนอกจากนม เมื่ออายุได้..... เดือน ๗๑
๖๐๕. หลังกินข้าวแล้ว ถ้าลูกของท่านขอเงินซื้อทอฟฟี่ หรือน้ำอัดลม
 ท่านจะทำอย่างไร? ๗๒
 ๑. ไม่ให้ เพราะ .....
 ๐. ให้ เพราะ .....
๖๐๖. ปกติท่านหุงข้าวโดยวิธีใด? ๗๓
 ๐. หุงแบบเช็ดน้ำ
 ๑. หุงแบบไม่เช็ดน้ำ
๖๐๗. เมื่อใช้ฝักคั้นน้ำทำกับข้าว ท่านปฏิบัติอย่างไร? ๗๔
 ๐. ปอกก่อนล้าง หั่น แล้วล้างอีกครั้งหรือแช่น้ำไว้
 ๑. ล้างก่อนปอกและหั่น
๖๐๘. ท่านเสียวหรือทอดไข้อย่างไร? ๗๕
 ๑. ใช้น้ำมันพอควร ความร้อนพอควร และใช้เวลานาน
 ๐. ใช้น้ำมันมาก ๆ ความร้อนสูง และใช้เวลาน้อย
๖๐๙. ท่านเคยทำกับข้าว-ขนมจาก เมล็ดข้าวแห้งกินบ้างหรือไม่? ๗๖
 ๑. เคย   ๐. ไม่เคย
๖๑๐. ท่านเคยให้ลูกกินข้าวคั่ว ข้าวคั่ว งาคั่ว บดผสมกันหรือไม่? ๗๗
 ๑. เคย
 ๐. ไม่เคย เพราะ .....

จบการสัมภาษณ์

ขอขอบคุณที่กรุณาสละ เวลาตอบแบบสอบถามนี้
 ..... ผู้สัมภาษณ์
 วันที่ ..... มกราคม ๒๕๒๕

ภาคผนวก ง.

คะแนนรวมของความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการของสตรีกลุ่มตัวอย่าง

ความรู้			ทักษะคิด			การปฏิบัติตน		
คะแนน	จำนวน	ร้อยละ	คะแนน	จำนวน	ร้อยละ	คะแนน	จำนวน	ร้อยละ
๐	๓	๒.๓	๒๓	๒	๑.๖	๑	๑	๐.๘
๑	๑	๐.๘	๒๔	๒	๑.๖	๒	๑	๐.๘
๒	๗	๕.๕	๒๕	๑	๐.๘	๓	๑๑	๘.๖
๓	๑๐	๗.๖	๒๖	๑	๐.๘	๔	๑๕	๑๑.๖
๔	๑๐	๗.๖	๒๗	๒	๑.๖	๕	๓๑	๒๔.๒
๕	๒๓	๑๗.๐	๒๘	๗	๕.๕	๖	๓๒	๒๕
๖	๑๕	๑๑.๕	๒๙	๘	๖.๓	๗	๒๑	๑๖.๕
๗	๑๗	๑๓.๓	๓๐	๑๒	๙.๕	๘	๘	๖.๓
๘	๑๗	๑๓.๓	๓๑	๙	๗.๐	๙	๕	๓.๑
๙	๒๕	๑๙.๕	๓๒	๑๑	๘.๖			
๑๐	๑	๐.๘	๓๓	๑๒	๙.๕			
			๓๔	๙	๗.๐			
			๓๕	๗	๕.๕			
			๓๖	๑๖	๑๒.๕			
			๓๗	๙	๗.๑			
			๓๘	๕	๓.๙			
			๓๙	๕	๓.๙			
			๔๐	๗	๕.๕			
			๔๑	๓	๒.๓			
			๔๒	๓	๒.๓			
			๔๓	๒	๑.๖			
$\bar{X}=6.047, S.D.=2.387,$ $S.E.=0.211$			$\bar{X}=5.516, S.D.=1.552, S.E.=0.137$			$\bar{X}=33.508, S.D.=4.437, S.E.=0.392$		

ภาคผนวก ง.

คะแนนรวมของความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการของสตรีกลุ่มตัวอย่าง

ความรู้			ทัศนคติ			การปฏิบัติตน		
คะแนน	จำนวน	ร้อยละ	คะแนน	จำนวน	ร้อยละ	คะแนน	จำนวน	ร้อยละ
๐	๓	๒.๓	๒๓	๒	๑.๖	๑	๑	๐.๘
๑	๑	๐.๘	๒๔	๒	๑.๖	๒	๑	๐.๘
๒	๗	๕.๕	๒๕	๑	๐.๘	๓	๑๑	๘.๖
๓	๑๐	๗.๖	๒๖	๑	๐.๘	๔	๑๔	๑๑.๖
๔	๑๐	๗.๖	๒๗	๒	๑.๖	๕	๓๑	๒๔.๐๒
๕	๒๓	๑๗.๐	๒๘	๓	๒.๓	๖	๓๒	๒๕
๖	๑๔	๑๐.๗	๒๙	๖	๔.๖	๗	๒๑	๑๖.๕
๗	๑๗	๑๓.๓	๓๐	๑๒	๙.๒	๘	๖	๔.๖
๘	๑๗	๑๓.๓	๓๑	๙	๗.๐	๙	๔	๓.๑
๙	๒๔	๑๘.๕	๓๒	๑๑	๘.๖			
๑๐	๑	๐.๘	๓๓	๑๒	๙.๒			
			๓๔	๙	๗.๐			
			๓๕	๗	๕.๕			
			๓๖	๑๖	๑๒.๕			
			๓๗	๔	๓.๑			
			๓๘	๔	๓.๑			
			๓๙	๔	๓.๑			
			๔๐	๗	๕.๕			
			๔๑	๓	๒.๓			
			๔๒	๓	๒.๓			
			๔๓	๒	๑.๖			

$\bar{X}=5.516, S.D.=1.552, S.E.=0.137$

$\bar{X}=6.047, S.D.=2.387, S.E.=0.211$

$\bar{X}=33.508, S.D.=4.437, S.E.=0.392$

ตารางแสดงผลต่างของคะแนนเฉลี่ยร้อยละของความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการ
ระหว่างสตรีโสดและสตรีสมรส (t-Test)

	Mean	S.D	S.E	t-Test	Prob.
ความรู้ด้านโภชนาการ					
สตรีโสด	5.2250	2.486	0.393	-2.69*	0.008
สตรีสมรส	6.4205	2.258	0.241		
ทัศนคติด้านโภชนาการ					
สตรีโสด	33.9500	4.483	0.709	0.76	0.449
สตรีสมรส	33.3068	4.427	0.472		
การปฏิบัติตนด้านโภชนาการ					
สตรีโสด	5.2000	1.488	0.235	-1.56	0.121
สตรีสมรส	5.6591	1.568	0.167		

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕

ตารางแสดงผลต่างของคะแนนเฉลี่ยร้อยละของความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการ
ระหว่างสตรีที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ และสตรีที่อ่านออกเขียนได้ (t-Test)

	Mean	S.D	S.E	t-Test	Prob.
ความรู้ด้านโภชนาการ					
สตรีที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้	5.0000	3.082	0.824	-0.91	0.366
สตรีที่อ่านออกเขียนได้	6.1140	2.296	0.215		
ทัศนคติด้านโภชนาการ					
สตรีที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้	28.7143	3.646	0.975	-4.61*	0.000
สตรีที่อ่านออกเขียนได้	34.0965	4.171	0.391		
การปฏิบัติตนด้านโภชนาการ					
สตรีที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้	4.9286	1.207	0.322	-1.51	0.134
สตรีที่อ่านออกเขียนได้	5.5877	1.579	0.148		

ตารางแสดงผลต่างของคะแนนเฉลี่ยร้อยละของความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการ
ระหว่างสตรีที่มีลักษณะครัวเรือนเดี่ยว และสตรีที่มีลักษณะครัวเรือนผสม (t-Test)

	Mean	S.D	S.E	t-test	Prob.
ความรู้ด้านโภชนาการ					
ลักษณะครัวเรือนเดี่ยว	5.8158	2.565	0.294	-1.33	0.187
ลักษณะครัวเรือนผสม	6.3846	2.078	0.288		
ทัศนคติด้านโภชนาการ					
ลักษณะครัวเรือนเดี่ยว	33.1579	4.451	0.511	-1.08	0.282
ลักษณะครัวเรือนผสม	34.0192	4.408	0.611		
การปฏิบัติตนด้านโภชนาการ					
ลักษณะครัวเรือนเดี่ยว	5.3026	1.515	0.174	-1.90*	0.040
ลักษณะครัวเรือนผสม	5.8269	1.568	0.217		

มีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕

ตารางแสดงผลต่างของคะแนนเฉลี่ยร้อยละของความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติตนด้านโภชนาการ
ระหว่างสตรีที่มีระดับการศึกษาต่างกัน (Post-Hoc Comparison ตามวิธีการของ
Scheffe')

ระดับการศึกษา	จำนวน	ความรู้	ทัศนคติ	การปฏิบัติตน ด้านโภชนาการ
ไม่ได้รับการศึกษา	3	3.0000	30.0000	4.3333
ประถมศึกษาปีที่ ๑-๓	5	3.2000	26.4000	5.2000
ประถมศึกษาปีที่ ๔	105	6.1238	33.4381	5.4381
ประถมศึกษาปีที่ ๔-๗	10	6.9000	36.5000	6.3000
มัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓	3	7.6667	38.0000	7.6667
มัธยมศึกษาปีที่ ๔-๕	1	7.0000	34.0000	3.0000
ป.ท.ศ. สูง	1	7.0000	43.0000	7.0000
รวม	128	6.0469	33.5078	5.5156

ประวัติ

ชื่อ นางดวงทิพย์ วรพันธุ์
วุฒิการศึกษา วารสารศาสตร์บัณฑิต (เกียรตินิยมดี)
สถานที่ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีที่สำเร็จการศึกษา ๒๕๑๖
สถานที่ทำงาน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย